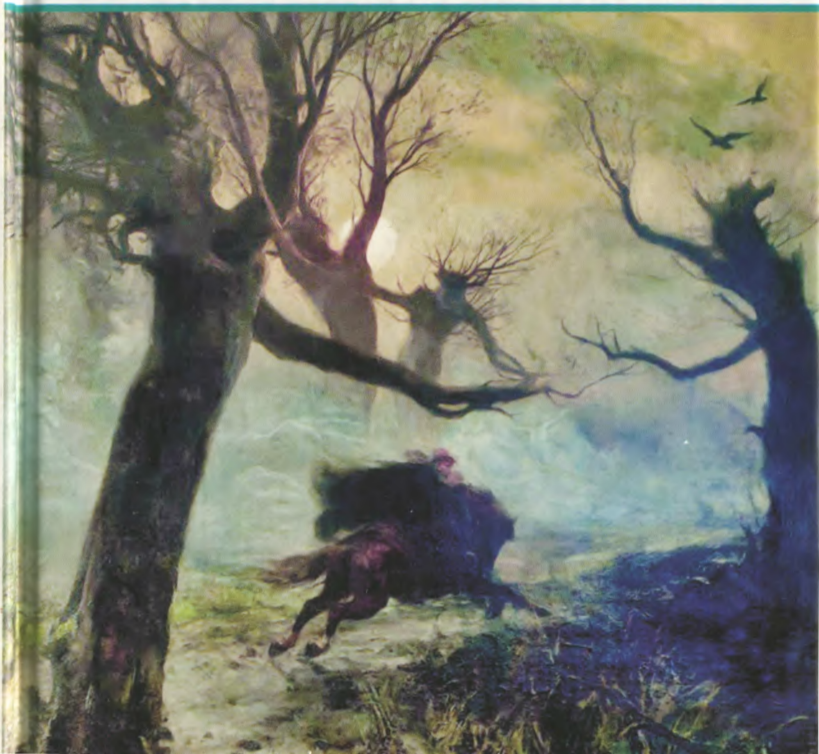

Вашингтон ІРВІНГ

ЛЕГЕНДА ПРО СОННУ БАЛКУ

Вашингтон ІРВІНГ ЛЕГЕНДА ПРО СОННУ БАЛКУ

Вашингтон ІРВІНГ

ЛЕГЕНДА
ПРО СОННУ
БАЛКУ
ТА ІНШІ ІСТОРІЇ

*Переклад з англійської
Євгена ТАРНАВСЬКОГО*

Київ
“ЗНАННЯ”

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)
I-78

Серія "AMERICAN LIBRARY"
заснована 2017 року

Washington Irving
THE LEGEND OF SLEEPY HOLLOW
and Other Stories

Ірвінг, Вашингтон

I-78   Легенда про Сонну Балку та інші історії /
Вашингтон Ірвінг ; пер. з англ. Євгена Тарнав-
ського. — К. : Знання, 2017. — 191 с. — (American
Library).

ISBN 978-617-07-0428-3 (American Library)
ISBN 978-617-07-0558-7

До збірки увійшли найвідоміші твори Вашингто-
на Ірвінга (1783—1859), родоначальника американ-
ської новелістики. Закоханий з дитинства в легенди
про життя перших колоністів на берегах Гудзону,
письменник кладе ці сюжети в основу своїх опові-
дань. Але його міфічні герої часто наділені зовсім
не казковими рисами. Вони підприємливі, кмітливі,
об'єктивно сприймають навколишню дійсність, за-
вдяки чому новели автора дихають гумором, легкі-
стю, іронією, захоплюють поєднанням серйозного
та смішного, вигадки й реальності. Поєднавши ілю-
зію та буденність, Ірвінг визначив шляхи розвитку
американського романтизму та назавжди увійшов
в історію світового письменства як один із перших
класиків американської літератури.

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

© Є.М. Тарнавський, переклад
українською, 2017
© Видавництво "Знання",
переклад українською,
оформлення, 2017

ISBN 978-617-07-0428-3
(American Library)
ISBN 978-617-07-0558-7

ЛЕГЕНДА ПРО СОННУ БАЛКУ

Знайдено серед пізніх нотаток
Дітриха Нікербокера

*Приємна земля і сонця спалах
У снах, які бачать заплющені очі.
Повітряні замки, що літають у хмарах,
Назавжди зникають літньої ночі.
Джеймс Томсон "Замок нетерпимості"*

У закутку однієї з тих просторих бухт, що заглиблюються в східний берег Гудзону, де річка роздається вшир, — у давні часи голландських мореплавців цю частину водойми називали Таппан-Зі, а перетинаючи її, завжди розсудливо згортали вітрила та молилися про захист святому Миколаю, — там розкинулося невеличке містечко, точніше сільський портик, який дехто називає Грінсбургом, хоча повсюдно він відомий під назвою Таррі-таун. Свою назву поселення отримало ще в старі часи від сумлінних газдинь тутешнього краю через нестримну схильність їхніх чоловіків справляти посиденьки в

сільській корчмі в базарні дні. Як би там не було, не можу поручитися за цей факт, а просто подаю інформацію задля того, щоб дотримуватися історичної достовірності. Неподалік від цього селища, десь так за дві милі, є невеличка долина або, швидше, балка, оточена високими пагорбами, яку можна назвати одним із найспокійніших місць у всьому світі. Нею протікає невеликий потічок, який тихо шепоче і заколисує. Випадковий свист перепілки або стукотіння дятла — майже єдині звуки, що порушують цей врівноважений спокій.

Пригадую, як в юності застрелив першу білку в цьому гайочку високих горіхових дерев, що затіняє один бік балки. Я блукав за здобиччю до полудня, коли вся природа перебувала в стані особливого спокою, і був вражений гуркотом своєї власної рушниці, який порушив суботній спокій навколо і багато разів повторився сердитим відлунням. Якщо я колись і захочу сховатися в якесь таке місце, куди можна втекти від цього світу і його суєти, з мрією спокійно провести решту свого неспокійного життя, то не знаю нічого кращого за цю маленьку долину.

З огляду на спокій цього краю та своєрідний характер місцевих мешканців, котрі є нащадками перших голландських поселенців, ця віддалена місцина отримала назву Сонна Балка, а сільських хлопців з усієї околиці прозвали соннобалкунами. Дрімотна, мрійлива тамтешня атмосфера, здається, пронизувала все повітря довкола. Хтось переконає, що це місце зачарували вчені німецькі лікарі ще в перші дні свого поселення. А інші стверджують, що там справ-

ляв свої ритуали якийсь старий індіанський вождь, шаман і чародій свого племені. І відбувалося це ще до того, як цей край відкрив мореплавець Гендрік Гудзон. Проте це місце і досі перебуває під впливом якихось магічних сил, що тримають у напрузі всіх добрих людей, змушуючи їх жити в постійному маренні. Вони люблять всілякі незвичайні повір'я, періодично мають видіння, часто бачать дивні сни з минулого і чують музику та якісь голоси. Уся околиця насичена старовинними казками про примар і забобонами. Зірки та метеори падають неподалік долини частіше, ніж у будь-якому іншому місці. І нічне жахіття у дев'ятикратному вияві вподобало цю місцину для своїх розваг.

А злий дух, який навідує цей зачарований край, вочевидь, є ватажком усього бісівського поріддя і з'являється в іпостасі Вершника без голови. Дехто подекує, що це примара гессенського солдата¹, голову котрому відірвало гарматне ядро в одній із безіменних битв у часи Війни за незалежність, і люди бачили, як він немов летів на крилах вітру в темряві ночі. Привид не обмежувався цією долиною, іноді з'являвся і на сусідніх шляхах, особливо неподалік церкви. Дехто ж із найавторитетніших місцевих істориків, котрі були вкрай обережні, збираючи та сортуючи факти про це явище, стверджує, що тіло кавалериста й справді було поховане біля церкви, а почвара завжди повертається на місце своєї битви, проносячись мов нічний вихор, і що швидкість, з

---

¹ *Гессенські солдати* — німецькі найманці, котрі брали участь у Війні за незалежність США. (Тут і далі — прим. пер.)

якою вона іноді мчить уздовж долини, як опівнічна блискавка, пов'язана із запізненням і необхідністю повертатися на церковний цвинтар ще до світанку.

Такий загальний зміст старовинної легенди, яка лягла в основу переказів, поширених у цьому царстві тіней. А примару у кожній домівці краю знають як Вершника без голови із Сонної Балки.

Примітно, що згадана мною схильність до надприродного не обмежується лише тубільним населенням долини, вона непомітно захоплює кожного, хто там оселяється на якийсь час. Навіть тверезі та розважливі, наскільки це можливо, вступаючи в сонне царство, через доволі короткий проміжок часу, надихавшись тутешнього своєрідного повітря, починають марити, мріяти та бачити видива.

Згадую про це миролюбне місце з найкращими враженнями, адже саме в таких маленьких відсталих голландських долинах, які трапляються у розлогіму штаті Нью-Йорк, і населення, і звичаї, і традиції залишаються незмінними, а великий потік мігрантів і нововведень, які спричиняють такі різкі зміни в інших частинах цієї неспокоїної країни, зовсім не обходить місцевих мешканців. Долини ці — немов маленькі заводи зі стоячою водою поблизу стрімких потоків, озерця де можна побачити соломинку чи бульку, що спокійнісінько хитаються, немов на якорі, або повільно кружляють у своїй іграшковій гавані, не порушуючи поспіху течії струмка. Хоча й минуло багато років відтоді, коли я вештався в сонячних відблисках Сонної Балки, досі себе запитую, чи не доведеться мені застати ті самі дерева і ті самі сім'ї на тому самому етапі життя у своєму захищеному лоні?

У цьому закутку природи у віддалений період американської історії, тобто тридцять років тому, був один гідний чоловік, котрого звали Ікабот Крейн і котрий перебував або, як він сам казав, “забарився” у Сонній Балці, щоб навчати тутешніх дітей. Він був уродженцем Коннектикуту, регіону, який постачає Штати не лише мізками, а й робочою силою. Щороку звідти прибувають цілі легіони корчувальників лісу і сільських учителів. Прізвище Крейн¹ дуже пасувало цьому чоловікові. Він був довготелесий, цибатий, вузькоплечий, із довгими руками та ногами. Кисті рук вилізали на цілу милю з його рукавів, ноги більше нагадували дві лопати, а вся його постать була якась безглузда. Голова маленька та пласка зверху, просто величезні вуха, булькаті зелені, наче скляні, очі й довгий, як у кулика, ніс, що нагадував флюгер, який опинився на шпилі, щоб визначити, куди віє вітер. Побачивши, як наставник походжає схилом вітряного дня, коли його одяг розвівається і тремтить на тілі, можна було б прийняти чоловіка за якогось провісника голоду, що спустився на землю, або опудало, яке втекло з кукурудзяного поля.

Приміщення його школи складалося з однієї великої світлиці, складеної з неотесаних колод. Вікна були частково засклені, а частково заліплені аркушами зі старих книжок. У години, коли не було уроків, школу охороняла закручена на ручці дверей лозинка, а віконниці стояли підперті кілками. Отож злодій міг би влізти туди без жодних зусиль, проте натрапив би на певні перешкоди при виході. Ідею цю будівничий Йост ван Гуттен, найімовірніше, запозичив

---

¹ Крейн (англ.) — журавель.

у сильця на вугрів. Будинок школи стояв у віддаленій, але живописній місцині, просто біля підніжжя пагорба, порослого деревами, біля потічка, і на одному кінці галявини росла самотня грізна береза. Звідси тихий гомін учнів, які вголос вчили свої уроки, нагадуючи гудіння вулика, добре було чути літнього дня. Час від часу школярів переривав авторитетний голос педагога, з інтонацією погрози або наказу, що інколи супроводжувалися свистом березового прутика і підганяли якогось ледаря на шляху до знань. Щиро кажучи, вчитель був сумлінним чоловіком і завжди дотримувався золотого принципу: “Пожалієш різку — зіпсуєш дитину”. Учні Ікабота Крейна, певна річ, зіпсовані не були.

Проте я не вважаю, що він був одним із тих жорстоких шкільних владик, котрі насолоджуються шмаганням своїх підданих. Навпаки, він чинив правосуддя розсудливо, а не строго. Наприклад, рятував від покарання спину слабких і перекладав тягар на сильних. Милував хирлявого, нещасного шмаркача, який тремтів при найменшому помаху лози, але справедливість при цьому нітрохи не страждала завдяки подвійній порції різок широкоплечому голландському вітрогону, який хизувався своєю безстрашністю, та під березою нітився і хмурнів. Вчитель називав це “виконувати свій обов’язок перед батьками” і ніколи не накладав покарання без вельми втішного для покараного застереження про те, що завдяки впевненості наставника в позитивних наслідках “він запам’ятає це і дякуватиме йому до кінця своїх днів”.

Коли ж шкільні уроки закінчувалися, вчитель навіть ставав супутником і приятелем для страшних

хлопчиків. У святкові дні супроводжував малюків додому, особливо тих, хто мав симпатичних сестер або хороших господинь-матерів, у котрих полиці з наїдками ніколи не були порожніми. Отож йому справді вдавалося підтримувати хороші стосунки з учнями. Прибутки від школи були такими мізерними, що їх заледве вистачало педагогові на хліб щоденний. Крейн був справжнім ненажерою, хоч і худий, але апетит мав, як у анаконди. І щоб втамувати його, намагався, згідно зі звичаями цього краю, засиджуватися та харчуватися в оселях фермерів, чиїх дітей він навчав. Таким чином вчитель жив тиждень в одних, після чого переселявся до інших разом із усім своїм куцим майном, яке перев'язував бавовняною хустиною.

Щоб не надто обтяжувати гаманці своїх сільських меценатів, котрі розглядали витрати на шкільну освіту як непосильний тягар, а вчителя як ледащо, наставник вигадував різні способи показати себе корисним і приємним. Час від часу допомагав фермерам у легших роботах по господарству: сів, укріплював тини, водив коней на водопій, приганяв корів із пасовищ і рубав дрова на зиму. Тоді він відкидав всю свою панівну гідність та абсолютну владу, з якими владарював у своїй маленькій імперії-школі, натомість ставав дивовижно м'яким і люб'язним. Чоловік знаходив вдячність в очах матерів, присвячуючи час дітям, особливо малюкам. І як сміливий лев великодушно тримає ягня, так він висиджував із дитиною на одному коліні, водночас похитуючи ногою колыску впродовж кількох годин.

Попри всю свою зайнятість, парубок був ще й місцевим диригентом, і на цій посаді отримав багато дзвінких шилінгів, навчаючи молодь співати псалми. Це додавало йому марнославства по неділях, коли він ставав на хорах перед купкою обраних співаків. Молодик диригував, не дуже зважаючи на пароха. А його виразний голос звучав набагато гучніше за голоси решти вірян. У цій церкві й досі лунають якісь дивні рулади, які чутно навіть за півмилі на зовсім протилежному боці мельникового ставка. Кажуть, що вони дуже нагадують співи, які вичавлював із себе Ікабот Крейн. Так, за допомогою невибагливих, маленьких, але цілком геніальних хитрощів, про які зазвичай кажуть “всіма правдами та неправдами”, порядний педагог заробляв копійчину, але всі, хто нічого не тямить у розумовій праці, вважали, що в чоловіка просто чудове та безтурботне життя.

Учитель — це, зазвичай, особа, котра користується певною повагою в жіночої частини села. Він вважається чимось вищим, джентльменом, котрий має надзвичайно вишуканий смак, досяг вчених висот і поступається знаннями лише пароху. Його прихід викликав невеличке хвилювання за чайним столиком у фермера і змушував подавати якусь нестандартну страву — пиріг або тістечка — та навіть діставати срібний чайник. Нашому вченому не бракувало й посмішок тутешніх панночок між службами Божими по неділях, коли він з’являвся серед них на церковному подвір’ї. Відтак учитель збирав для них плоди із диких виноградників, що обвили всі навколишні дерева. Читав задля розваги всі епітафії на надгробках або гуляв із дівочим почтом уздовж бе-

регів мельникового ставка. А в той час місцеві парубки пленталися позаду, заздючи його вишуканій елегантності та спритності.

Через таке напівмандрівне життя вчитель перетворився на своєрідну газету, яка розповсюджувала цілий букет місцевих пліток від оселі до оселі. Тому його завжди зустрічали на порозі із задоволенням. Крім того, жінки шанували парубка як людину ерудовану, оскільки педагог прочитав до кінця кілька книг і знав напам'ять "Історію відьмаків Нової Англії" Коттона Метера, у правдивості якої, до речі, ні крапельки не сумнівався.

У цілому його неймовірна проникливість дивним чином поєднувалася зі щирою довірливістю. Апетит до чарів він мав неймовірний, а його спроможність переварити важкостравне була незвичайною. Й обидві названі схильності міцніли в ньому в міру перебування в цьому зачарованому краї. Жодна розповідь не була занадто брутальною чи жахливою для його ненажерливої пельки. Часто парубка бачили вже після того, як закінчувалися шкільні заняття вдень, на ложі з конюшини на березі невеличкого струмка, що протікав по сусідству зі шкільним будинком, розлігшись, він студював найвибагливіші казки Метера, аж поки вечірні сутінки не спускалися на друковані сторінки, роблячи їх невидимими. Потім вчитель плентався стежкою вздовж болота, річечки та жаского лісу, до обійстя, де він зараз жив, і кожен відголос природи у вечірню годину ворохобив його збуджену уяву: стогін дрімлюги на пагорбі, квакання деревної жаби, провісниці бурі, зойки пугача або раптового

шелест крил розтривожених птахів, що облаштувалися на ночівлю в гущавині. І навіть світляки, які найяскравіше сяють у найтемніших місцях, лякали чоловіка, коли раптово спалахували на його шляху. А якщо випадково якийсь величезний жук ударявся об нього, несправедливо обганяючи, бідолаха готовий був померти, уявляючи, що його торкнулася відьма. У таких випадках, щоб заглушити думку або відігнати від себе злих духів, єдиним засобом порятунку для вчителя було співання псалмів, а добрі мешканці Сонної Балки сиділи вечорами на призьбах своїх осель і торопіли, чуючи ці гнусаві мелодії, солодкі та протяжні, що долинали з далекого пагорба або з боку затуманеної дороги.

Іншим джерелом неабиякого задоволення для нього в довгі зимові вечори були теревені з голландськими бабусями, коли вони сиділи, повернувшись до пічки, в якій пеклися яблука, шиплячи та лопаючись від вогню, і розповідали дивовижні байки про привидів і бісів, нечисті поля, зачаровані руїни, замовлені мости, зачакловані будинки, а особливо про гессенського кавалериста, або Вершника без голови із Сонної Балки, як його іноді називали. Він, своєю чергою, цілком задовольняв апетити слухачів своїми оповідками про чаклунів, а також повідомляв про погані прикмети та таємничі звуки, що витали в повітрі Коннектикуту, коли там з'явилися перші переселенці. Крім того, дивував присутніх своїми думками про комети та падучі зорі й тривожив фактом, що земля обертається і люди по півдоби живуть сторчголом.

Але за втіху притулитися до пічки, за дверцятами якої палахкотів радісний вогник від дров і куди, звісно, жоден привид не наслідювався пхати свого носа, йому доводилося дорого розплачуватися, повертаючись додому в супроводі жахів. Які химерні силуети і тіні вставали на його шляху в туманному та лякливому блиманні сніжної ночі! З якою тугою він споглядав на якийсь тремтячий промінчик світла, що пробивався з-під фіранки далекого вікна! Як часто торопів перед засніженим чагарником, який, як стіна, перегороджував подорожньому шлях! Як часто холоднів від страшного неспокою, наляканий відлунням власних кроків по закутому льодом моріжку. Навіть не наважувався глянути через плече, боячись побачити, що хтось із потойбіччя женеться за ним! А як часто впадав у повний відчай від завивання вітру серед дерев, гадаючи, що це сам гессенський вершник шукає свою голову!

Усе це, однак, було просто нічними страхами, ілюзіями, що примарно виникають у темряві. І хоча свого часу парубок бачив достатньо духів і неодноразово стикався під час своїх самотніх мандрівок з діяннями сатани, світло все ж таки зводило нанівець усі ці видива. І він прожив би щасливе життя, попри нечистого і всі його вибрики, якби дорогу йому не перетнула істота, що може нашкодити смертній людині більше, ніж привиди, гобліни й усе відьомське поріддя вкупі. Маю на увазі жінку.

Серед шанувальників музики, котрі збиралися ввечері раз на тиждень, щоб отримати настанови в псалмоспівах, була й така собі Катріна ван Тассель, донька та єдина спадкоємиця одного заможного гол-

ландського фермера. Вона була квітучою, свіжою панною вісімнадцяти років, пухленькою, як куріпка, дозрілою, манливою і з такими рожевими щічками, як персики в саду її батька. Юнка славилася не лише своєю вродою, але й майбутнім спадком. Вона була маленькою кокеткою, що виявлялося навіть у манері одягатися, у поєднанні старовинної та сучасної моди, що найбільше підкреслювало чарівність дівчини. Вона носила прикрасу з чистого жовтого золота, яку її прабабуся привезла із Саардама, звабливий старомодний корсаж і провокаційно коротку спідницю, що оголювала найстрункіші ніжки в усій околиці.

Ікабот Крейн мав м'яке та велелюбне серце і не цурався прекрасної статі. Не залишається сумнівів, що такий спокусливий шматочок за короткий час знайшов схвалення в його очах. Особливо після того, як він навідав цю свою ученицю в її батьківській оселі. Старий Балтус ван Тассель був ідеальним взірцем успішного, задоволеного собою ліберального фермера. Він рідко, щоправда, поширював свої погляди чи думки за огорожу власної ферми, але в межах свого маєтку чоловік почувався затишно, щасливо і цілком добре. Він був задоволений своїми статками, але не хизувався ними. Пишався повним достатком, а не способом життя, який вів. Його твердиня розкинулася на берегах Гудзону, в одному із тих зелених, затишних, родючих куточків, в яких голландські селяни дуже люблять осідати. Високий в'яз розкинув своє широке гілляччя, а з його коріння витікало джерело м'якої та солодкої води, що струменіла з добре прилагодженої тут бочечки.

Вода перетікала, виблискуючи в траві, до сусіднього струмка, який тихо дзюрчав серед карликових верб і вільшаника. Неподалік на фермі стояла велика комора, що могла б за потреби служити приміщенням для церкви. Кожне вікно і щілина будівлі, здавалося, ось-ось лусне від фермерських статків. З ранку до вечора чулися звуки ціпа, ластівки та шпаки збирали зерно і весело щебетали під стріхою. Цілі зграї голубів — деякі одним оком спостерігаючи за погодою, інші ховаючи голови під крило або схиляючи їх на свої груди, а ще інші надимаючись, вуркочучи і кланяючись своїм самичкам — тішились сонячному світлу на дахах. Гладкі неповороткі свині, навдивовижу спокійні, рохкали в затінку хліва, з якого час від часу, щоб хапнути повітря, вибігали поросята. У водоймі неподалік плавала велетенська ескадра білосніжних гусей, які конвоювали цілий флот качок. Полки індиків заповнювали своїм гоготінням фермерський двір, а цесарки сварливим, невдоволеним плачем нагадували схильних до чвар газдинь. До всього цього перед коморою походжав галантний півень, взірець чоловіка, воїна та бездоганного джентльмена. Він махав своїми блискучими крилами, напинався від гордощів, що переповнювали його серце, іноді дряпав землю ногою, а потім гречно закликав свою голодну родину поласувати соковитим шматочком, який зумів виявити.

Педагогові аж слина потекла, коли він побачив цю розкіш, що обіцяла цілу зиму в достатку. Його зажерлива уява малювала собі кожного підсвинка з пудингом у животі та яблуком у пиці. Голуби щільно вкладалися в ложе смачного пирога і вкривалися

хрусткою скоринкою. Гуси плавали у власному жирі, а качки чарівно тушкувалися в печі, як щасливі подружні пари, щедро политі цибулевим соусом. У свинях він бачив лише тоненько нарізані шматочки печені і соковиту смачну шинку. Індичка в його очах уже оберталася на рожні із шийкою під своїм крилом і, певна річ, з намистом із солодких ковбасок. І навіть яскравий півник лежав на спині у гарнірі із задертими лапками, ніби благаючи помилування, яке лицарський дух зневажив просити за життя.

Як тільки вражений Ікабот уявив собі все це, і як тільки його банькати зелені очі окинули ці ситні пасовиська, багаті лани пшениці, жита, гречки й індіанської кукурудзи, а далі — сад з рум'яними плодами, що оточував теплий будиночок ван Тасселів, його серце запрагнуло дівчини, котра мала успадкувати всі ці статки, а уява наповнилася ідеями, як легко можна було б перевести їх у готівку, а гроші вкласти у широкі простори дикої землі та дерев'яний палац у якійсь глушині. Несамовита фантазія парубка вже була цілковито поглинута реалізацією його надій та подарувала йому образ квітучої Катріни з цілим виводком дітей на підводі, завантаженій домашнім крамом, з горщиками та чайниками, що торохкотіли під нею. Він бачив себе верхи на конячці з лошаком позаду дорогою в Кентуккі, або Теннессі, або бозна-куди!

Коли ж молодик увійшов до хати, то його серце було остаточно підкорене. Це був один із тих просторих будинків, зрубів, але з низькими похилими дахами, збудованими у стилі, привезеному першими голландськими поселенцями. Карнизи були низько опу-

щені й утворювали піддашок, що рятував у негоду. Під ним висіли плащі, упряж, розмаїтий реманент, потрібний у господарстві, та сіті для риболовлі в річці неподалік. Лавки попід стінами призначалися для користування в літню пору. Прядка стояла в одному закутку, а маслоробка — в іншому, що вказувало на різноманітні способи використання цього просторого ганку. Звідси цікавість Ікабота проникла в сіни, центральне місце всієї оселі та осередок звичного перебування. Тут парубка вразили ряди блискучого олов'яного начиння, що вишикувалося в довгому буфеті та засліплювало очі. В одному кутку стояв величезний мішок куделі, готової для прядіння, в іншому лежав шмат вовняної тканини, знятої зі станка. Качани індіанської кукурудзи, в'язки сушених яблук і персиків, розвішані веселими низками вздовж стін, чергувалися з гірляндами гіркого перцю, а прочинені двері вели до світлиці, де стояли крісла та столики з темного червоного дерева, що вилискували, як дзеркала. Таганець зі своїми вічними супутниками — совком та щипцями — поблискував крізь стебельця аспарагуса, що звисав зверху. Декоративні апельсини та черепашки прикрашали коминок. На нитках над ним були підвішені яйця чудернацьких птахів, а з-під стелі, посеред кімнати, звисало величезне яйце страуса. Кутова шафа, двері якої навмисне залишили відхиленими, демонструвала величезні скарби: старовинне срібло та вишукану китайську порцеляну.

З цієї миті Ікабот накинув оком на ці казкові статки, що вкрай збурили його розум. Єдине завдання молодика полягало лише в тому, як здобути прихильність незрівнянної доньки ван Тасселя. Проте,

щоб досягти такої мети, треба здолати більш реальні труднощі, ніж ті, що випадали на долю якогось нещасного лицаря, котрий рідко натрапляв на щось інше, окрім велетнів, чародіїв, вогнедишних драконів та інших легко зборимих супротивників, та змушений був пробиватися крізь залізні чи мідні ворота й мури неприступного замку, щоб дістатися туди, де тримали даму його серця. Усе це лицар проходив так само легко, як дехто добирався до начинки різдвяного пирога. І тоді красуня дарувала йому, природно, свою руку. Ікабот, зі свого боку, мав здолати шлях до серця сільської кокетки, що лежав через лабіринт примх і забаганок, які породжували нові труднощі та перепони. Йому доведеться зіткнутися з натовпом страшних суперників із плоті та крові, численних сільських шанувальників, котрі чатували на підступах до її серця, пильно та сердито наглядаючи один за одним, але готові об'єднатися в спільній борні проти якогось нового конкурента.

Серед них найгрізнішим супротивником був кремезний, метушливий і запальний молодик на ім'я Авраам, або по-голландськи Бром ван Брунт, місцевий герой, котрий славився своїми подвигами, силою та жорстокістю. Це був широкоплечий і м'язистий телепень, із коротким кучерявим чорним волоссям, неоковирний, але й не те, щоб неприємної зовнішності, в якій поєднувалися зухвалість і нахабство. З огляду на могутню статуру Геркулеса і неймовірну силу він отримав прізвисько Бром Бонс¹, за яким його всюди і знали. Ще він здобув славу напрочуд спритного вершника, що вправлявся на коні не згірш татарина.

---

¹ *Bones* (англ.) — кістки.

Був першим у всіх перегонах і найсильнішим у парубоцьких поєдинках. А оскільки фізична сила завжди є переконливим аргументом у сільській місцевості, Бром Бонс виступав суддею в усіх суперечках і, збивши свою шапку набакир, виносив присуд безапеляційним тоном, який не передбачав ні невдоволення, ні заперечення. Він завжди був готовий як до бою, так і до витівок. Але мав швидше запальну, ніж лиху вдачу. З його зневажливої натури назовні виривалося молодецьке почуття гумору. У нього було трое-четверо товаришів, котрі вважали його взірцем для наслідування, і на чолі цього почту він роз'їжджав околицями, беручи участь у кожній бійці або забаві. У холодну пору його вирізняла хутряна шапка, увінчана хвостом лисиці. І коли місцевий люд на сходах помічав цей впізнаваний головний убір ще здалеку на чолі загону відчайдушних вершників, то завжди очікували на шквал. Іноді ватага мчала повз сільські хатинки опівночі з вигуками і лементом, нагадуючи війська донських козаків. І бабусі, прокинувшись зі сну, прислухалися якусь мить, квапливо хмурніли, а потім зауважували: "Хай йому грець, тому Бром Бонсу і його банді!" Сусіди спостерігали за ним зі страхом, захопленням та доброзичливістю водночас. А коли в околиці спалахував божевільний скандал чи зчинялася сільська бійка, завжди хитали головами, не сумніваючись, що до цього доклався Бром Бонс.

Цей романтичний герой довгий час волочився за квітучою Катріною, обравши її об'єктом своїх непристойних залицянь. І хоча ці залицяння більше нагадували ніжність та турботу ведмедя, усе ж шепотіли, що юнка не розвіяла надії парубка. Його праг-

нення слугували сигналами для решти кандидатів, котрі звільняли дорогу, не бажаючи завадити левові в його амурах. Тому коня молодика не раз помічали прип'ятим до конов'язі ван Тасселя недільного вечора. Це була ознака того, що його господар упадає або, як він казав, в'ється десь усередині. Тому інші шанувальники відступали у відчаї і переносили свої змагання в інші закутки.

Ось такий грізний був суперник, із яким Ікаботу Крейну доведеться зітнутися. Зваживши всі нюанси, навіть дужчий за нього чоловік зійшов би з дистанції, а набагато розумніша людина просто впала б у розпач. Проте у вдачі цього молодика щасливо поєднувалися поступливість і наполегливість. І з вигляду, і за характером — гнучкий, приємний, але міцний. Інколи він міг зігнутися, але ніколи не ламався. Часом доводилося схилитися навіть під найменшим натиском, та в якийсь момент, зовсім непомітно, парубок випрямлявся і ніс голову так само високо, як і раніше.

Відкрито стати на герць із таким суперником було б шаленством. Адже Бром не належав до людей, схильних поступатися своїми вподобаннями, і був коханцем, пристраснішим за самого Ахілла. Тому Ікабот досягав свого тихим і м'яким натиском. Прикриваючись статусом учителя співів, він часто навідувався в цю оселю. Проте вдався до цього зовсім не тому, що остерігався втручання батьків, яке так часто стає каменем спотикання на шляху закоханих. Балтус ван Тассель мав просту поблажливу душу. Він любив свою доньку навіть більше за свою люльку і, як мудра людина і люблячий татусь, ні в чому їй не перечив. Його порядній маленькій дружині також було не до

того, щоб до чогось прислухатися, бо була поглинута господарством та турботами про домашню птицю. Жінка вважала, що качки та гуси — дурні птахи і за ними постійно треба наглядати, а дівчата можуть попікнутися про себе й самі. Ось чому заклопотана молодиця метушилася по будинку або пряла в одному кінці сіней, у той час як чесний Балтус димів своєю вечірньою люлькою в іншому, спостерігаючи за подвигами маленького дерев'яного воїна, прикріпленого на верхівці комори, який, тримаючи по мечу в кожній руці, боровся з вітром. Отож Ікабот міг проводити час із донькою біля джерела під великим в'язом або гуляючи в сутінках, у пору, настільки сприятливу для красномовства закоханого.

Волю не знати, як жіночі серця здаються та як їх завойовують. Для мене вони завжди були загадкою і предметом захоплення. Деякі жінки, схоже, мають лише одне вразливе місце й одну шпарину для ключа, в той час як інші надають безліч можливостей і їх можна завоювати тисячами різних способів. Великий тріумф — досягти бажаного першим способом, але найкращим свідченням майстерності стратега є володіння другим, бо людина має битися за кожне вікно й кожні двері своєї фортеці. Той, хто завоює тисячу пересічних сердець, має право на загальне визнання. Але справжнім героєм є той, хто упокорить норів кокетки. Певна річ, Бром Бонс був аж ніяк не лицарем і з того моменту, коли за справу взявся Ікабот Крейн, шанси попереднього помітно знижувалися. Його коня більше не бачили прип'ятим до конов'язі недільного вечора, і смертельна ворожнеча поступово посилювалася між ним і наставником із Сонної Балки.

У Брома було все ж таки трохи брутального лицарського духу, тому він прагнув у відкритій борні відстояти свої претензії на руку дівчини у чистому полі, відповідно до свого розуміння лицарських вчинків у давні часи. Але Ікабот надто добре усвідомлював силу свого суперника, щоб стати з ним на герць. Він чув вихваляння поламати ребра супротивнику, скласти вчителя вдвоє і запхати на полицю в приміщенні школи. Педагог був занадто обережний, щоб надати супернику таку можливість. Його послідовне й уперте миролюбство не залишало Бромові жодної альтернативи, крім тієї, щоб вдатися до засобів сільської дотепності, в яких він вважався фахівцем, і накинутися на свого суперника зі звичними своїми жартами. Ікабот став об'єктом химерного переслідування з боку Бонса та його банди шалених вершників. Вони спустошили досі мирне його обійстя, у школі співів забили комин, а однієї ночі вдерлися всередину, незважаючи на хитру застережну конструкцію із закрученої лозини і віконниць з кілками, та нарobili такого бешкету, що бідний учитель подумав, ніби до нього навідалися відьми для свого шабашу. Але ще більше вражало те, що Бром користав із будь-якої нагоди, щоб виставити суперника бевзем у присутності володарки свого серця, навчив свого собаку скімлити і називав тварину гідним суперником Ікабота, що не гірше за нього голосить псалми.

Так тривало якийсь час, без особливих змін ситуації, що склалася в обох ворожих станах. Одного прекрасного осіннього дня Ікабот, перебуваючи в замріяному настрої, сидів на високому ослінчику, з

якого зазвичай спостерігав за всіма подіями в своєму маленькому царстві. У руці тримав лінійку, наче скіпетр деспотичної влади, лоза правосуддя висіла на трьох цвяхах за його престолом, постійно погрожуючи порушникам, тоді як на столі перед учителем можна було побачити розмаїті предмети контрабанди та заборонені види зброї, виявлені в кишенях ледачих хуліганів: недоїдені яблука, пастки для мух і цілі легіони завзятих маленьких бойових півників, зроблених із паперу. Либонь, нещодавно був учинений якийсь жорстокий акт правосуддя, бо учні працелюбно схилилися над своїми підручниками або нишком шепотіли, стежачи одним оком за наставником, котрий наглядав за своїми підступними підопічними. Тиша в класі аж дзвеніла. Її раптово порушила поява негра, одягненого у вовняну куртку з каптуром, вовняні штани й округлу шапку, схожу на головний убір Меркурія. Він сидів верхи на дикому необ'їждженому лошакові і керував ним мотузкою замість вуздечки. Прибулець під'їхав до дверей школи та запросив Ікабота відвідати свято або вечорниці, що відбудуться наприкінці цього дня в мінгера ван Тасселя. Він передав своє послання з урочистим виглядом, намагаючись грамотно говорити, як усі чорношкірі у випадках, коли виконували доручення такого штибу. Відтак, сповнений важливості та терміновості своєї місії, вершник перестрибнув через потік, і тільки його й бачили.

Усе це спричинило метушню та гамір у доти спокійному класі. Учні співали свої уроки, не зупиняючись на дрібницях. Ті, хто був меткіший, безкарно пропускали більше половини текстів, а ті, хто при-

пізнявся, засвоювали вивчене за допомогою лозини, що хльостала по їхніх спинах, від чого сприйняття матеріалу пришвидшувалося і важкі слова швидше вимовлялися. Підручники були розкидані, замість того, щоб шикуватися на полицях, чорницькі перекручені, лавки попадали, й уся школа спорожніла за годину до призначеного часу. Здавалося, що на волю вирвався цілий табун молодих бичків, які бешкетували на зеленому лузі, радіючи своєму дочасному звільненню.

Галантний Ікабот згаяв щонайменше півгодини на свій туалет і якнайретельніше почистив, правду кажучи, єдиний, чорного кольору, але поруділий від часу костюм. Він влаштував собі оглядини перед уламком розбитого дзеркала, яке висіло в школі. Щоб з'явитися перед своєю коханою, як личить справжньому кавалерові, парубок позичив коня у фермера, в котрого зараз проживав, старого холерика-голландця на ім'я Ганс ван Риппер. Так старанно міг готуватися в дорогу лише середньовічний лицар, котрий вирушав на пошуки пригод. Вважаю, що з метою цілковитої відповідності істинному духу романтичної історії доцільно подати короткий опис зовнішності й обладунків мого героя та його коня. Тварина, на якій сидів учитель, була виснажена роботою за плугом і, мабуть, залишила на полі майже все, окрім свого норову. Сухоребра та кошлата, з овечою шиєю і головою, схожою на молоток. Руда грива і хвіст сплуталися і були всіяні реп'яхами. Одне око вже нічого не бачило за бильмом, а інше виблискувало, наче в ньому сам чорт сидів. Колись це був вогонь, а не огир, якщо судити по імені Порох, яке но-

сила шкапина. Насправді ж він був улюбленцем свого господаря, дратівливого ван Риппера, котрий свого часу мав славу завзятого вершника і, дуже ймовірно, передав тварині частку своєї вдачі. Бо, незважаючи на старий і занехаяний вигляд, коли кінь дивився, здавалося, що сам диявол ховається в ньому більшою мірою, ніж у будь-якого молодому лошаку в околиці.

Ікабот був відповідним вершником для такого коня. Він їздив із короткими стременами, так що ноги майже торкалися сідла, а гострі коліна стирчали, як у коника-стрибунця. Батіг тримав у руці перпендикулярно, як скіпетр, і коли коняка підстрибувала, рухи його рук нагадували махання крилами. Маленька вовняна шапчина зсунулася майже на ніс, прикриваючи вузьку смужку чола, а поли його чорного плащика облягали хвіст шкапини. Так виглядали Ікабот і його кінь, коли вони виїжджали за ворота Ганса ван Риппера, і це було видовище, яке рідко коли можна побачити при денному світлі.

Як я вже казав, стояв прекрасний осінній день. Небо було ясне та безтурботне, а природа одяглася в багату золоту ліврею, яку ми завжди пов'язуємо з уявленням про достаток. Ліси начепили статечні брунатні та жовті кольори, а деякі ніжні дерева були вкриті памороззю й виблискували оранжевими, фіолетовими та червоними барвами. Високо в небі виднілися зграї диких качок, білки перегукувалися у букових і горіхових гаях, а замислений свист перепілки подекуди долинав із сусідніх прибраних полів.

Маленькі птахи влаштовували свої прощальні банкети. У захваті цвірінькаючи та радіючи, вони

стрибали з куща на кущ, з одного дерева на інше, безтурботні та легковажні, бо навколо панували великий достаток і поживлення. Пурхала пихата коноплянка, улюблена здобич мисливців, озиваючись пронизливими та сварливими нотками. Чорні дрозди літали темними хмарами, стукотів золотокрилий дятел зі своїм малиновим капелюшком, широкою чорною смужкою, подібною на намисто, і яскравим пір'ям; омелюхи тріпотіли крильцями з червоними краєчками та хвостиками з жовтими кінчиками, і на голівках також мали маленькі шапчини з пір'я; голуба сойка, галаслива чепурунка, у своїй блакитній блузці та білосніжній білизні, щebetала та цвірінькала, вклонялася, присідала і згиналася, прикидаючись, що приятелює з кожним співаком у гайочку.

Поки Ікабот повільно трюхикав по дорозі, його очі, широко відкриті на все, що має стосунок до кулінарного достатку, насолоджувалися скарбами веселої осені. З усіх боків він бачив щедрий урожай яблук: деякі плоди висіли важким тягарем на деревах, інші вже були зібрані в кошики та діжки для продажу на базарі, ще інші, насипані високими горами, чекали, коли їх перепустять на сидр. Далі споглядав на розлогі поля індіанської кукурудзи, з-під листяного покриву на кожному стеблі якої виднілися обсипані золотом чубчики, викликаючи в уяві тістечка та заварні пудинги. Під кукурудзою лежали жовті гарбузи, обернувши свої гладкі й округлі животи до сонця та обіцяючи в майбутньому розкішні пироги. Вершник минав запашні гречані поля, що віддавали запахом вулика. Побачивши їх, чоловік відчував на язиці смачні млинці, добре обсмажені та

приправлені медом чи патокою делікатною маленькою рученькою Катріни ван Тассель.

Насичуючи таким чином свою уяву низкою солодких думок і цукрових мрій, гість просувався вздовж шеренги пагорбів, з яких відкриваються найгарніші краєвиди на могутній Гудзон. Сонце поступово ховало свій широкий диск на заході. Розлогий Таппан-Зі лежав нерухомий і нагадував дзеркало, за винятком легких бриж, що то тут, то там хвилювали поверхню, витягаючи та подовжуючи синю тінь далекої гори. Кілька бурштинових хмар висіли в небі, не потривожені жодним подихом вітру, який міг би їх нагнати. Горизонт, що спершу палав золотавим відтінком, поступово міняв свій колір на соковитий яблучно-зелений, який перетворювався в небесно-блакитний. Косий промінчик, що затримався на заліснених краях урвищ, які де-не-де нависали над річкою, зникав у темно-сіро-фіолетовій кам'янистій глибочині. У далечині виднілося маленьке суденце, що повільно спускалося вниз за течією, з вітрилом, яке безжурно звисало зі щогли. А оскільки у нерухомій воді віддзеркалювалося небо, то здавалося, що кораблик наче ширяє в повітрі.

Під вечір Ікабот нарешті дістався до маєтку пана ван Тасселя і застав там гордість і весь цвіт краю — літніх фермерів, одна шкіра та кості, у домотканих плащах і бриджах, синіх панчохах і величезних черевиках із вибагливими пряжками. Біля них звивалися їхні хирляві, але жваві дружини, у цупких очіпках, коротких сукнях і довгих спідницях, також домашньої роботи, з ножицями та шпильками в торбинках на поясі. Панночки були одягнені, як і їхні

матері, за винятком випадків, коли солом'яний капелюшок, пістрява стрічечка або біла сукня засвідчували вплив міських віянь. Поруч стояли сини в коротких кожушках із рядами величезних мідних гудзиків, їхнє волосся було заплетене за тогочасною модою в косички, особливо в тих, кому вдалося для таких цілей купити шкіру вугра, яка по всьому краю вважалася засобом для зміцнення волосся.

Бром Бонс був головним героєм цього свята. Він приїхав на вечорниці верхи на своєму улюбленому Шибайголові, і цю істоту, як і господаря, переповнювала зла сила, якою ніхто, крім нього, не міг управляти. До слова, парубок славився тим, що віддавав перевагу норовистим тваринам, схильним до всіляких вибриків, що піддавали вершника постійному ризику скрутити собі в'язи, бо вважав слухняну, добре вишколену коняку недостойною хлопця його вдачі.

Даремною справою було б описати той чарівний світ, який відкрився погляду мого героя, коли він увійшов у світлицю ван Тасселя. І це були не дівчата, котрі вражали своїми пишними формами з розкішними відтінками рум'яного та білого, а зваблива чарівність справжнього голландського святкового стола в розкішній осінній період. Він був заставлений тацями з різними тістечками, від вигляду яких відбирало мову і рецепти яких відомі лише досвідченим голландським господиням! Були там і горіхові пончики, і ніжний “олі коек”¹, хрусти, солодкі торти з листового тіста, імбирні пряники та медові коржики — ціла родина ласощів. Виднілися пиріжки з яблучною, персиковою та гарбузовою начинкою.

---

¹ “Олі коек” — традиційні голландські пироги.

Тонко порізана шинка та копчена яловичина, приємні страви зі сливового мармеладу, а також персики, груші й айва. Не кажу вже про смажену рибу, запечену птицю, а також полумиски молока та вершків. Усе було розставлено навпереміш, майже у тому ж порядку, як я назвав, а родинний чайник випускав хмари пару посеред столу, хай буде благословенне це видиво! Мені бракує дихання та часу, щоб описати цей банкет так, як він того заслуговує, бо надто хочеться продовжити свою історію. На щастя, Ікабот Крейн нікуди не поспішав, на відміну від свого літописця, і віддавав належне кожній страві.

Він був доброю та вдячною істотою, чие серце розширювалося пропорційно до того, як черево наповнювалось смачним вмістом. І настрої підіймався в нього водночас із вживанням їжі, як у деяких чоловіків під впливом міцних напоїв. Ікабот нічого не міг розгледіти, повертаючи своїми булькатими очиськами навколо, коли їв, і всміхався від думки, що одного дня може стати господарем цієї оселі з майже неймовірною розкішшю та пишнотою. Уявляв, як зможе повернутися спиною до приміщення старої школи, як клацне пальцями перед обличчям Ганса ван Риппера або якогось іншого нікчемного покровителя та як гнатиме втришия якогось прибуду-педагога, якщо той наважиться назвати його колегою.

Старий Балтус ван Тассель метушився серед гостей із обличчям, що розпливалося від гарного настрою, круглим і веселим, як повний місяць. Його зауваження були стислі, але виразні, обмежувалися плесканням по плечу, гучним реготом і настирливим припрошенням “налягти та допомогти собі самому”.

Але ось звуки музики із загальної кімнати, точніше зали, покликали до танцю. Музикантом був старий сивочолий негр, котрий більш ніж півстоліття виконував роль мандрівного оркестру колонії. Його інструмент був таким старим і розбитим, як і він сам. Більшу частину свого часу музика скрипів на двох-трьох струнах, супроводжуючи кожен рух смичка помахом голови, кланявся майже до землі й тупав ногою, зустрівачучи кожную свіжу пару.

Ікабот пишався своїм умінням танцювати, як і своїми вокальними здібностями. Жоден м'яз, жодна жилка в нього не простоювала. Спостерігаючи вихляси парубка, вихор рухів його фігури, ноги, які тупотять по всій кімнаті, можна було б подумати, що перед вами опинився сам святий Вітт, благословенний покровитель танців і танцюристів. Він вражав усіх негрів будь-якого віку та розмірів, котрі збіглися з ферми й околиць і стояли тепер, утворюючи піраміду з блискучих чорних облич у кожному вікні й дверях, та із захопленням споглядали видовище, вибалушивши білі очні яблука й показуючи в посмішці від вуха до вуха ряди білих, як слонова кістка, зубів. Чи міг би поводитися інакше у стані збудження та радості той, хто батожив своїх шибеників? Володарка його серця стала йому партнеркою в танці і люб'язно всміхалася у відповідь на всі його любовні фіглі. А Бром Бонс, згоряючи від кохання та ревностів, самотньо нидів собі в куточку.

Коли танець скінчився, Ікабот притерся до зграйки мудрагелів, котрі разом із Балтусом ван Тасселем влаштувалися курити на ганку, згадуючи старі часи та розповідаючи довгі історії про війну.

Край, про який я розповідаю, був у ті часи однією із тих відомих місцин, що рясніють літописами та видатними людьми. Лінія фронту між британцями й американцями під час війни проходила зовсім поруч. Тому це була арена для мародерства й безладу з боку дезертирів, ковбоїв та прикордонного лицарства. Відтоді минуло достатньо часу, щоб кожен байкар міг прикрасити оповідку, дещо додавши від себе, і через забутість спогадів самому стати героєм кожної історії.

Тут розказували історію про такого собі Доффа Мартлінга, голландця-велетня із синьою бородою, котрий мало не знищив британський фрегат зі старовинної залізної дев'ятифунтової гармати. Але ця грізна зброя вибухнула під час шостого пострілу. А ще був один старий джентльмен, котрий залишиться безіменним, бо він занадто багатий господар, щоб про нього згадувати без вагомої причини. У Битві білих рівнин, будучи неабияким майстром фехтування, він відбив кулю своєю короткою шпагою. При цьому виразно чув, як вона просвистіла біля леза, бачив, як блиснула, ударившись об ефес, на підтвердження чого завжди був готовий показати цю саму шпагу з дещо пом'ятим ефесом. Існувало ще кілька людей, котрі були такими самими чудовими вояками, і кожен із них вважав, що це він доклав вирішальних зусиль до щасливої перемоги в тій війні.

Але все це було дурницями порівняно з оповідками про примар і злих духів, які мали тут надзвичайну популярність. Цей край був багатий на вибагливі перекази такого штибу. Місцеві легенди та забобони буйно процвітають у таких забутих і давно заселених закутках. Але їх затоптують ногами юрби

волоцюг, із яких здебільшого складається населення околиць нашої країни. У більшості наших селищ привиди не мають підтримки, не встигли вони заснути і повернутися в могилі, як їхні ще живі друзі перебираються в інші краї. Тому коли вони виходять уночі, щоб пошвендяти, то не знаходять нікого знайомого, аби поспілкуватися. Це, мабуть, і є причиною того, чому ми так рідко чуємо про примар в інших місцях, за винятком наших давніх голландських поселень.

Однак безпосередньою причиною поширення надприродних казок у цих місцях була, без сумніву, близькість до Сонної Балки. Її вплив відчувався в самому повітрі, яке кишіло місцевими почварами. Воно розповсюджувало атмосферу мрій і фантазій, що заражала всю округу. В оселі ван Тасселя були присутні кілька байкарів, котрі зазвичай могли пригостити присутніх своїми дикими і водночас захоплюючими легендами. Вони розповідали багато похмурих казок про похоронні процесії та жаскі зойки біля велетенського дерева, де схопили нещасного майора Андре і яке росло неподалік. Дехто згадував також і про білу пані, котру не раз бачили в похмурому яру біля Воронячої скелі, де вона колись згинула в снігу, і її лемент долинав звідти зимовими ночами перед кожною хуртовиною. Проте більшість оповідок була присвячена улюбленій примарі Сонної Балки — Вершнику без голови, котрого кілька разів помічали, як він нишпорив околицями. Подейкували, що вночі він стриожить свого коня серед могил на церковному кладовищі.

Усамітнене розташування цієї церкви, здавалося, вабило туди неспокійних духів. Вона стояла на па-

горбі серед акацій та розлогих в'язів, із-за яких її скромні вибілені стіни висвічували як християнська чистота з келії самітника. Пологий схил спускався від неї до сріблястої поверхні води, оточеної високими деревами, поміж котрими можна було б розгледіти голубі пагорби Гудзону. При спогляданні порослого травною кладовища, де тихенько дрімало сонячне проміння, здавалося, що мертві нарешті можуть тут спокійно спочити. З одного боку церкви тягнулася широка лісова балка, вздовж якої шумів великий струмок поміж розбитого каміння та стовбурів повалених дерев. Колись неподалік від церкви через глибоку та темну частину потоку хтось перекинув дерев'яний міст. Дорога, що вела до моста, та й він сам ховалися у густій тіні навислих дерев навіть посеред дня, а вночі вже цілковито занурювалися в непроглядну темряву. Таким був один із улюблених притулків Вершника без голови і місце, де його бачили найчастіше. Розповідали історію про старого Бровера, котрий більше за інших сумнівався в існуванні примар. Проте й він надибав вершника, повертаючись зі своєї прогулянки Сонною Балкою, відтак був змушений сісти позад нього, галопувати по заростях і чагарниках, через пагорби та болота, доки вони не дісталися моста. Там вершник раптово перекинувся на кістяк, скинув старого Бровера у потічок і з ударом грому помчав над верхівками дерев.

Ця історія навела на згадку про втричі дивовижнішу пригоду Брома Бонса, котрий запевнив, що гесенський вершник — затятий верхівець. Він заявив, що вертався якось уночі із сусіднього села Сінг-Сінг, аж тут його наздогнав нічний кавалерист, і Бром

Бонс запропонував йому перегони за келих пуншу. А ще хлопець вихвалявся, що його Шибайголова навіть виграв би їх, бо по всій балці переганяв почвару, та як тільки вони дісталися до моста, гессенський вершник вирвався вперед і зник у спалаху полум'я.

Усі ці історії, що розповідали монотонними та брязкими голосами, якими люди балакають у темряві, й обличчя слухачів, котрі лише інколи освічувалися випадковою жаринкою люльки, глибоко закарбувалися у свідомості Ікабота. Він щедро відплатив за насолоду від гостини, процитувавши свого улюбленого автора Коттона Метера і додавши кілька чудових оповідок про події, які сталися в його рідному штаті Коннектикут, і про страшних почвар, яких зустрічав у своїх нічних прогулянках по Сонній Балці.

Свято поступово вщухло. Старі фермери повсаджували свої сім'ї на підводи, торохкотіння котрих чулося якийсь час на дорогах і відлунювало далеко в горах. Декотрі дівчата повсідалися на коней позад своїх коханих, і їхній запальний сміх, що звучав упереміш із цокотінням копит, звеселяв тихі ліси, але звучав усе тихіше й тихіше, доки зовсім не вщух. Й околиця з галасливої та веселої перетворилася на мовчазну та безлюдну. Лише Ікабот затримався, щоб відповідно до традицій закоханих побути наодинці зі своєю обраницею. Він навіть не сумнівався, що перебуває зараз на шляху до успіху. Що сталося під час тієї зустрічі, не можу сказати, бо нічого про неї не знаю. Однак боюся, щось пішло не так, бо закоханий вибрався на свіже повітря з вельми спустошеним і похмурим виглядом. Ох, ці жінки, ці жінки! Можливо, панночка вирішила жорстоко пококету-

вати? А може, заохочення залицянь бідного педагога було лише способом завоювати серце його суперника? Тільки небо знає це, але не я! Досить сказати, що Ікабот вийшов звідти, наче хотів украсти курку, а не серце юнки. Не дивився ні праворуч, ні ліворуч, не оглядав фермерські статки, до яких раніше був такий ласий, а пішов прямо до конюшні, де кількома стусанами та копняками виштовхав свого коня із затишного стійла, в якому тварина солодко дрімала, мріючи про гори кукурудзи та вівса і цілі долини, порослі тимофіївкою та конюшиною.

Коли Ікабот засмучено та неквапливо рушив у свою подорож додому, минаючи високі пагорби, які здіймаються над Таррі-тауном, повз які так радісно кілька годин тому мчав у протилежний бік, надворі стояла нічна година, найслухніша для чаклунів. Пора була такою ж сумною, як і він сам. Далеко внизу Таппан-Зі ніс у невідомість свої брудні та бурхливі води, тут і там височіли щогли над шлюпками, які спокійно стояли на якорі біля берега. Такої гупої ночі ледве чутно було брехню якогось сторожкового собаки на протилежному березі Гудзону. Гавкіт був настільки невиразний і слабкий, що лише міг дати уявлення, яка велика відстань відділяє чоловіка від цього вірного супутника людини. А десь далі вчувалося кукурікання півня, що випадково прокинувся, але це було далеко-далеко, на якомусь хуторі в горах, наче відгук потойбічного світу. Довкола парубка не було жодних ознак життя, хіба іноді озветься якийсь меланхолійний цвіркун або жаба квакне із сусіднього болота, ніби їй незручно спати і вона раптово перевертається на інший бік.

Усі ті розповіді про привидів і духів, які вчитель почув упродовж вечора, тепер спадали на думку. Ніч ставала все темнішою і темнішою. Зорі, здавалося, занурювалися в небо щораз глибше, а хмари іноді зовсім затуляли їх від очей парубка. Він ніколи ще не почувався настільки самотнім і розгубленим. Більше того, він наближався до того самого місця, про яке йшлося в багатьох оповідках про примар. Посеред дороги стояло величезне тюльпанове дерево, яке, наче гігант, вивищувалося над усіма іншими навколишніми деревами і слугувало своєрідним орієнтиром. Його гілки були неймовірно покручені й досить великі, що здавалися стовбурами інших дерев. Вони спадали майже до землі та знову здіймалися вгору. Ця місцина відома трагічною історією про такого собі Андре, котрого захопили тут у полон. Тому дерево так і називали — деревом майора Андре. Простолюд ставився до нього з повагою та забобонним страхом, частково через співчуття до долі його нещасного тезки, а частково через повір'я про дивні видовища та скорботні ридання, пов'язані з цим деревом.

Коли Ікабот дістався до цього страшного дерева, він став насвистувати. Йому здалося, що той свист отримав відповідь. Але це був лише різкий подув вітру над сухим гілляччям. Коли парубок наблизився, то побачив якусь пляму, що біліла на дереві. Він зупинився і припинив свистіти, а придивившись уважніше, збагнув, що це місце, де дерево колись розколола блискавка, і біла деревина залишилася без кори. Раптом він почув наче якийсь стогін, зуби молодика зацокотіли, а його самого аж затрясло. Але

це було лише тертя однієї величезної гілки об іншу, викликане вітром. Вершник безпечно минув дерево, але далі на нього чигали нові небезпеки.

Десь за двісті ярдів від дерева дорогу вершнику перетнув невеликий потічок, який зникав у заболоченому та густо порослому рівчаку, відомому під назвою Болото Віллі. Кілька неотесаних колод, перекинутих поруч, слугували мостом через цей струмок. На тому боці дороги, де річечка входила в ліс, стояла купка дубів і каштанів, густо обвитих диким виноградом, занурена в похмуру темряву. Перейти цей міст було справжнім випробуванням. Саме тут, заховавшись між листям каштанів і виноградом, на нещасного Андре й чатували дужі йомени¹, котрі полонили його. З того часу це місце вважалося зачаклованим, і не можливо передати відчуття школяра, котрому треба було пройти його самотійно після настання темряви.

Коли парубок підїхав до потоку, його серце немилосердно заколотило. Він зібрав, однак, усі власні сили докупи, приострожив коня, намагаючись вихором промчати через міст. Та замість того, щоб ступати просто вперед, вперта стара шкапа кинулась убік і вперлася в загорожу. Ікабот, чий страх міцнів із кожною миттю затримки, схопив повіддя якнай-дужче, і став гаряче спонукати її, але все було марно. Нарешті кінь здався, але попер на протилежний бік дороги, в гущавину терну й вільхи. Вчитель був змушений тепер вдатися й до батога, а не лише до ніг, щоб полічити сухі ребра старого Пороха, який ки-

---

¹ *Йомени* — вільні дрібні землевласники в феодальній Англії, котрі самотійно обробляли землю.

нувся вперед, похмуро фиркаючи, але так раптово зупинився біля самого мосту, що вершник мало не дав сторчка. Саме в цю мить чутливе вухо Ікабота вловило якийсь плескіт по той бік мосту. У чорній темряві гаю, на березі струмка, він побачив щось величезне, стиснуте та напружене. Здавалося, це якесь гігантське чудовисько готується стрибнути на мандрівника з п'їтьми.

Волосся бідоласі-педагогу заворушилося на голові. Що робити? Повернути назад і рятуватися втечею було занадто пізно. Та й який шанс був у парубка уникнути зустрічі з духом чи примарою? Бо якщо це справді була вона, то могла мчати, немов на крилах вітру. Довелося демонструвати власну хоробрість, і вершник зажадав схвильованим голосом назватися, але відповіді не отримав. Парубок повторив свою вимогу ще більш збудженим голосом. Але відповіді все одно не було. Він ще раз вперішив по боках впертого Пороха та, заплющивши очі, з вимушеним запалом взявся співати псалми. І лише тоді тривожна тїнь заворушилася, видряпалася на укїс й опинилася посеред дороги. Хоча ніч була така, що хоч в око стрель, постать невідомця все ж можна було якось розгледіти. Він виявився вершником чималих розмірів, що сидів верхи на чорному баскому коні. Він не робив ніяких пропозицій чи спроб порозумітися і тримався осторонь по той бік дороги, якою посунув, наче слїпий, старий Порох, здолавши свій переляк і впертість.

Ікабот не відчував жодного бажання спілкуватися з цим дивним опівнічним супутником, бо згадав про пригоди Брома Бонса з гессенським вершником,

котрий гнав свого коня, сподіваючись перемогти у верхогонах. Незнайомець, однак, вів свого скакуна неквапливим алюром. Ікабот і собі пустив шкапу ступа, намагаючись відстати. Але невідомець зробив те саме. Душа парубка сховалася в п'яти, він спробував відновити свої псалмоспіви, але висхлий язик прилип до піднебіння, тому не міг промовити і слова. Щось загадкове та жахливе відчувалося в мовчанці цього химерного супутника. Скоро боязкі передчуття здійснилися. Дорога звернула догори, і силует таємничого вершника чітко вималювався на тлі неба — високий і загорнутий у плащ. Ікабот заціпенів від жаху, уздрівши, що тому бракує голови! Але його переляк зріс ще більше, коли він побачив, що голова, яка мала триматися на плечах, бовтається біля сідла! Його жах уже наближався до відчаю, ціла злива ударів посипалася на Пороха, парубок сподівався, що раптовим рухом вдасться обігнати страшного супутника. Але привид клусом помчав за ним. Так вони продиралися крізь густі зарості, а з-під копит летіло каміння та сипалися іскри, що висікалися на кожному кроці. Одяг Ікабота майорів на вітрі, він притиснув своє довготелесе тіло до шиї коня, несамовитого від такої гонитви.

Так вершники дісталися до дороги, яка впирається в Сонну Балку, але Порох, у якого, здавалося, вселився демон, замість того, щоб скакати туди, кинувся у протилежний бік і стрімголов помчав схилом ліворуч. Ці манівці вели через піщаний рівчак, приблизно на чверть милі затінений деревами, перетинали міст, підвладний бісівському поріддю, і підіймалися на зелений горбок, де стоїть біла церква.

Паніка дала переляканому верхівцю та його коневі явну перевагу над переслідувачем, але як тільки вдалося пройти половину шляху через яругу, попруга сідла молодика ослабла, і вершник відчув, що воно вислизає з-під нього. Він вхопився за луку, намагаючись з усіх сил втриматися в сідлі, але даремно. Він вчасно обхопив за шию старого Пороха, щоб врятуватися, коли сідло зсунулося на землю. Вчитель почув, як воно затріщало під копитами коня його переслідувача. На мить він жахнувся через майбутній гнів Ганса ван Риппера, котрий обов'язково осатаніє, адже це було його святкове сідло. Але для дрібних страхів не залишалось часу. Примара вже майже наздогнала парубка (який і так був не надто вправним вершником), а він відчайдушно намагався не звалитися, сповзаючи то на один бік коняки, то на інший, а іноді бився об гострі виступи її хребта, остерігаючись, щоб той не роздер його навпіл.

Відкритий просвіт між деревами тепер збадьорив утікача надією на те, що до церковного мосту вже майже рукою подати. Мерехтливе відображення срібної зіроньки у воді струмка свідчило, що парубок таки не помиляється. Він побачив стіни храму, що нечітко білили між деревами. Згадав про місце, де зник примарний суперник Брома Бонса. “Якщо зможу дістатися до цього мосту, — подумав Ікабот, — то буду в безпеці”. Аж тут вчитель почув, як чорний скакун фиркає вже майже за ним. Йому навіть здалося, що відчуває на спині його гарячий подих. Ще один судомний удар по ребрах, і старий Порох опинився на мості й уже гупав копитами по лунких дошках. Так вдалося дістатися на інший бік. Нарешті Ікабот

зважився кинути погляд позад себе, щоб подивитися, чи перекинеться його переслідувач, як подекували, на хмару сірки та вогню. Натомість побачив, як привид підіймається в стременах і кидає в нього своєю головою. Ікабот намагався ухилитися від цього жахливого снаряду, але не зумів. Голова вдарилася в його череп із вражаючим тріскотом, вершник упав на землю, а Порох, чорний огир і примарний вершник пролетіли повз нього, як вихор.

Наступного ранку стару коняку знайшли без сідла, з обірваною вуздечкою під ногами, як та мирно щипала траву біля воріт ферми. Ікабот на сніданок не з'явився. Настав обід, але квартиранта так і не було. Підлітки зібралися в школі і безтурботно вешталися на березі річки. Але вчитель не давав про себе знати. Ганс ван Риппер відчував неспокій за долю бідного Ікабота і свого сідла. Влаштували піші пошуки, і після ретельного дослідження вдалося потрапити на слід зниклого. На одній частині дороги, що веде до церкви, знайшли сідло, усе в болоті, сліди кінських копит, що глибоко відбилися в ґрунті — далі, вершники мчали з несамовитою швидкістю — і простежувалися аж до мосту, за яким на березі широкої частини потічка, де він глибшає, а вода стає чорнішою, виявили капелюх нещасного Ікабота, а поруч із ним — репнутий гарбуз.

Пошукали ретельніше, але тіла вчителя не виявили. Ганс ван Риппер, який мав розпорядитися його майном, пильно оглянув згорток, в якому містилися всі скупі скарби вчителя. Вони склалися з двох із половиною сорочок, двох хусток на ший, кількох пар вовняних шкарпеток, старих вельвето-

вих штанів, іржавої бритви, книги псалмів із купою собачих вух¹ і зламаного камертона. Щодо підручників і шкільних меблів, то вони належали громаді, за винятком “Історії чаклунства”, “Альманаху Нової Англії” Метера і сонника, в якому знайшли аркуш паперу, дрібно списаного каракулями, що свідчило про численні спроби написати оду на честь спадкоємиці ван Тасселя. Ці магичні книги та поетичні потуги негайно були засуджені до спалення Гансом ван Риппером, котрий із того часу вирішив більше не посилати своїх дітей до школи, зауваживши, що ніколи не було нічого путнього з того читання та письма. Щодо грошей, то напередодні вчитель отримав свою квартальну плату, тому, очевидно, мав їх при собі на час свого зникнення.

Ця таємнича подія викликала багато балачок у церкві наступної неділі. У храмі, біля мосту та в місці, де знайшли капелюха і гарбуз, збиралися юрби роззяв і пліткарів. Розповідали про Бровера, Бонса і багатьох інших нещасливців. А коли старанно оглянули все і порівняли з поширеними оповідками, то похитали головами і дійшли висновку, що Ікабота забрав гессенський вершник. А оскільки той був парубком і нікому не заборгував, то ніхто собі ним і не переймався. Школу перенесли в інший закуток місцини, і тепер там царював інший педагог.

Правда, один старий фермер, котрий через кілька років побував із візитом у Нью-Йорку і розповів мені ці моторошні історії, привіз додому звістку, що Іка-

---

¹ Собачими вухами в давнину називали загнуті сторінки.

бот Крейн живий і що вибрався звідси, частково наляканий примарами та люттю Ганса ван Риппера, а частково через те, що панночка дала йому відкоша. Парубок начебто перебрався в далекі краї, де тримав школу і водночас вивчав право, був допущений до адвокатури, став політиком, балотувався в депутати, дописував у часописи та, нарешті, був обраний мировим суддею. Своєю чергою, Бром Бонс, незабаром після зникнення суперника, повів із переможним виглядом квітучу Катріну до вівтаря, але щоразу сіпався, коли розказували історію Ікабота, і завжди гучно реготав при згадці про гарбуза, що збурювало підозри, ніби він знає про цю справу більше, ніж каже.

Місцеві кумасі, які вважаються найкращими суддями в таких питаннях, і досі переконані, що Ікабота забрали звідси якимось надприродним способом. Цю улюблену історію часто розповідають взимку біля вогню. Міст, як ніколи раніше, перетворився на справжній об'єкт забобонного страху. Це й можна назвати причиною того, що дорога через нього згодом занепала, тому тепер до церкви можна було пройти лише повз ставок мельника. Будівля школи, яка стояла пустою, незабаром завалилася, і, як подекують, там оселився дух невдахи-педагога. І не одному молодикю, котрий вертає з-за плуга додому літнього вечора, часто вчувається його голос у далечині, що меланхолійно співає псалми посеред спокійної тиші Сонної Балки.

Постскрипtum

Написано особисто рукою пана Нікербокера

Ця історія передана майже слово в слово, як я її почув на міських зборах у стародавньому Манхеттені, де були присутні наймудріші та найвідоміші бюргери. Оповідач був приємний, хоча й потріпаний на вигляд джентльмен у картатому костюмі з трохи кумедним обличчям. У мене були серйозні підозри, що він бідує, бо аж зі шкіри пнувся, щоб бути цікавим. Коли він закінчив свою розповідь, почувся схвальний сміх, особливо з боку двох-трьох старших службовців, котрі більшу частину часу куняли. Був там однак ще один високий, сухий старий пан з навислими бровами, котрий зберігав серйозне і доволі незворушне обличчя, час від часу складаючи руки, схиляючи голову і втуплюючись у підлогу, наче від сумнівів. Це був один із тих сторожких людей, котрі ніколи не всміхаються, якщо тільки немає для цього хорошої підстави, що докази і закон — на їхньому боці. Коли веселощі решти компанії вляглися і настала тиша, незнайомиць спер одну руку на підлокітник свого крісла, а другою взявся у бік, та легким, але дуже наполегливим рухом голови і насупленими бровами став вимагати пояснити, яка мораль цієї історії та що вона має доводити.

Оповідач, котрий якраз підносив келих вина до своїх губ, щоб освіжитися після такої важкої праці, завмер на мить, поглянув на пана, котрий звернувся до нього, з виглядом безмежної поваги, повільно опустив келих на стіл і зауважив, що ця історія має на меті цілком логічно довести, що немає таких си-

туацій у житті, які б не мали своїх переваг і позитиву, якщо не втрачати почуття гумору; що чоловік, котрий змагався з примарою, особливо не постраждав; якщо сільському учителю і відмовить принцеса, то це все одно буде підвищенням його статусу.

Обережний старий джентльмен ще дужче насупився від таких слів, помітно спантеличений вишуканим поясненням, до якого вдався чоловік у картатому костюмі, з тріумфом поглядаючи на свого опонента. Врешті-решт старигань зауважив, що все це дуже добре, але він усе одно вважає історію доволі дивною і що в кількох питаннях у нього є сумніви.

— Уся справа у вірі, сер, — зронив оповідач, — і якщо вже на те пішло, то я й сам не вірю навіть у половину розказаного.

Д.Н.

РИП ВАН ВІНКЛЬ

Посмертна праця Дітриха Нікербокера

*Як рече бог саксів Воден, —
День його — середа, —
Істина — річ, яку треба
в таємниці тримати
І в могилу з собою забрати.*

Картрайт

Цю оповідку знайшли серед пізніх нотаток Дітриха Нікербокера, поважного джентльмена з Нью-Йорка, котрий дуже цікавився історією давніх голландських переселенців та їхніх нащадків. У своїх історичних дослідженнях він однак спирався на відомості, почерпнуті від людей, а не із книжок. Публікації виходили жалюгідно мізерними накладами, незважаючи на те, що автору вдалося знайти старих бюргерів, а точніше їхніх дружин, котрі знали багато унікальних легенд, просто безцінних з погляду історичної правди. Отож коли йому вдалося потрапити до справжньої голландської родини, яка надійно

замкнулася у своєму фермерському будиночку з низьким дахом під розлогим явором, він розглядав її як невеличку ніким не читану книгу і вивчав цих людей із завзяттям книжкового хробака.

У результаті його досліджень з'явилася історія краю, який перебував під управлінням голландських губернаторів, її опублікували кілька років тому. Були різні думки щодо літературної цінності такої праці, і, правду кажучи, у цьому питанні ще не поставлена крапка там, де вона має бути. Головна заслуга дослідника — його скрупульозна точність, яку спочатку дещо піддавали сумніву, але з того часу дослідження було доопрацьоване і тепер належить до тих історичних праць, які називають достовірними джерелами.

Старий джентльмен помер незабаром після публікації своєї роботи. І тепер, коли він мертвий і вже важко завдати якоїсь шкоди пам'яті про нього, можна сказати, що свій час він міг згаяти на важливіші справи. Однак дідуган присвятив життя своєму хобі. І хоча він і любив пускати пил у вічі сусідам, чим дуже засмучував декотрих своїх друзів, до яких відчував щиру повагу та прихильність, але його помилки і дурниці згадуються більше з сумом, ніж із гнівом, й усі погоджуються, що старигань ніколи не мав наміру нашкодити комусь чи когось образити. І хоча його діяльність можуть належно оцінити критики, він усе одно вважається авторитетом для багатьох людей, чиї судження чогось та й важать. Йдеться, зокрема, про декотрих кондитерів, які пішли настільки далеко, що перенесли його зображення на свої новорічні торти і таким чином дали джентльменові шанс

на безсмертя, практично рівний за цінністю медалі за Ватерлоо або фартингу королеви Анни¹.

Кожен, кому доводилося підійматися вгору по Гудзону, мав би пам'ятати Каацкільські гори. Вони відгалужуються від великої сім'ї Аппалачів та пролягають на захід від річки, прагнучи шляхетної висоти й оточуючи сільську місцину. Будь-яка зміна сезону, будь-яка зміна погоди, навіть будь-яка година дня спричиняють певні зміни в магічних відтінках і формі цих гір. Тому всі хороші газдині, і ті, що живуть подалі, і ті, що ближче, розглядають їх як ідеальні барометри. Коли погода тиха й стабільна, гори одягають синю та пурпурову барви і на ясному вечірньому небі вимальовуються масивними контурами. Але іноді, коли на горизонті не видно жодної хмарини, вони збирають сіру шапку туману біля своїх вершин, які в останніх промінчиках західного сонця сяють і спалахують, як корона слави.

Біля підніжжя цих казкових гір подорожньому, можливо, вдалося б побачити легкий димок, що виявся із села, де гонтові дахи ховаються серед дерев, а сині відтінки передгір'я тануть у свіжій зелені довколишньої місцини. Це маленьке старовинне село, яке заснували голландські переселенці ще в ранні часи колонізації, приблизно в часи урядування доброго Пітера Стюйвезента (хай спочиває він із миром!). Ще донедавна тут були хатинки перших поселенців, які стояли впродовж багатьох років і були

---

¹ *Фартинг королеви Анни* — єдина мідна монета, яка чеканилася в роки її правління у Великій Британії. (Прим. ред.)

збудовані з дрібної жовтої цегли, привезеної з Голландії, із заґратованими вікнами та флюгерами на фронтонах.

Власне, у цьому селі і в одному з таких будиночків (не будемо приховувати, що над ним добряче познущалися час і погода) здавна жив, поки країна була ще провінцією Великої Британії, простий, добрий хлопчина на ім'я Рип ван Вінкль. Він був нащадком того самого ван Вінкля, котрий прославився у дні лицарства Пітера Стюйвезента, і супроводжував його при облозі форту Крістіна. Проте він аж ніяк не успадкував войовничого характеру своїх пращурів. Я навіть сказав би, що він був простим і щирим чолов'ягою. А крім того, ще й добрим сусідом і слухняним, покірним чоловіком для своєї дружини. Ця остання риса випливала з його лагідної вдачі, завдяки якій він став дуже популярним. Такі чоловіки, яких дружини тримають за каблук, схильні до запобігливості та улесливості. Їхня удача загартувалася, пройшовши горнило вогняної печі домашніх негараздів. А жінчині проповіді навчили таких чеснот, як терпіння та послух. Отож, дружину, схильну до чвар, можна певною мірою вважати навіть благодаттю, а якщо так, то Рип ван Вінкль був тричі благословенний.

Звісно, він був улюбленцем усіх хороших господинь у селі, котрі, як це притаманно їхній статі, вникали у всі сварки цієї родини і завжди ставали на бік чоловіка, а коли пліткували про ці справи, справляючи посиденьки, то завжди покладали всю провину саме на пані ван Вінкль. Навіть сільські діти радісно зустрічали чоловіка щоразу, коли той наближався.

Він допомагав їм у їхніх забавах, майстрував для них іграшки, навчав запускати повітряних зміїв і стріляти кульками, а також розповідав довгі історії про привидів, відьом та індіанців. Щоразу, коли він чимчикував селом, його оточували цілі ватаги, що шарпали за поли одежі, залазили на спину і безкарно капостили. І не було жодної собаки по всій околиці, яка б зважилася загавкати на нього.

Найбільшою вадою Рипа було непереборне неприйняття всіх видів фізичної праці. Причиною цього були зовсім не нехить чи брак наполегливості, адже він, траплялося, чомно сидів на мокрому камінні з такою довгою та важкою вудкою, як татарський спис, і рибалив весь день без суєти, навіть якщо риба вперто не чіплялася на гачок. Інколи він годинами швендяв лісом, тримаючи рушницю на плечі, вештався лісами та болотами, підіймався пагорбами і спускався з них, щоб убити кількох білок або диких голубів. Чоловігя ніколи не відмовлявся допомогти сусідові навіть у найважчих справах, найкраще в усьому краї лушив індіанську кукурудзу та будував кам'яні огорожі. Селянки також використовували його для виконання своїх доручень і загадували такі незвичайні роботи, з якими їхні менш сумлінні чоловіки не могли впоратися. Одним словом, Рип був готовий залучатися до будь-яких справ, аби тільки не до своїх власних. Виконувати родинні обов'язки та підтримувати своє господарство в належному стані він був зовсім не здатен.

Чоловік навіть заявив, що не бачить жодного сенсу працювати в себе на фермі. Бо це, мабуть, найгірша ділянка землі в усій країні. Усе, що не посієш, не

росте, незважаючи на просто титанічні зусилля. Його паркан постійно валився. Корова як не заблукала, то потрапляла в чужу капусту. Бур'яни, певна річ, росли на його полі бурхливіше, ніж деінде. Дощ завжди стояв на заваді, коли чоловік збирався до роботи. Тому його спадковий маєток зменшувався завдяки такому господарюванню, акр за акром, поки не залишилося трохи більше, ніж вузька смужка, висаджена індіанською кукурудзою та картоплею. Отож цю ферму вважали найгіршим обійстям у всій окрузі.

Діти його були такими здичавілими обірванцями, наче вони й батьків не мали. Його син Рип, схожий на батька, либонь, успадкував від нього звички, як старий одяг. Зазвичай, він бігав, як лошак, за матір'ю, одягнений у батьківські заношені штанці, ледве підтримуючи їх однією рукою, так, як прекрасна леді підбирає свій поділ у негоду.

Рип ван Вінкль, однак, був одним із тих щасливців, легковажних і недалекоглядних, котрі сприймають світ легко, їдять пшеничний або житній хліб, залежно від того, що можна отримати меншою працею, і, швидше за все, нидіють за дріб'язок, ніж працюють за фунт. Якби він відповідав лише за себе, то тішився б життям, безмірно задоволений. Але дружина постійно бурчала йому у вуха про його ледарство, недбалість і руїну, до якої чоловігя довів власну родину. Вранці, вдень і вночі її язик молотив без угаву, і все, що чоловік сказав чи зробив, обов'язково спричиняло вибух домашнього красномовства. Рип умів лише в один спосіб відповідати на всі ті нотації, але вдавався до нього так часто, що це переросло у звичку. Він сте-

нав плечима, хитав головою, здіймав погляд догори і нічого не казав. Однак це завжди провокувало новий спалах невдоволення у дружини, і чоловік, не бажаючи перечити, утікав надвір — єдине місце, яке справді лишається підневільній людині.

Домашнім приятелем Рипа був лише його собака Вовк, настільки ж підневільний, як і його господар. Бо пані ван Вінкль вважала їх друзями по неробству і злісно глипала на Вовка, саме в ньому вбачаючи причину частих відлучок його господаря. Щоправда, тварина мала всі риси доброї собаки, пес був сміливим, не боявся жодного звіра в лісі, але яка мужність може протистояти злісним, усепоглинаючим нападам жіночого язика? Вартувало Вовкові увійти до хати, як він нітився, його хвіст прижимався до долівки або ховався між його задніми лапами, пес прокрадався, наче шибеник, кидаючи косі погляди на пані ван Вінкль, і за кожним помахом мітли або черпака собака зі скавулінням кидався до дверей.

З роками доля Рипа ван Вінкля в шлюбі ставала все важчою: лиха вдача нікуди не подінеться з віком, як і гострий язик — єдине ріжуче знаряддя постійного вжитку. Тривалий час він намагався опанувати себе, зникаючи із дому та частенько навідуючись до своєрідного постійного клубу мудрагелів, філософів та інших безробітних поселян, котрі проводили свої засідання на лавці перед невеликим шинком, вівською для якого слугував портрет його величності Георга III. Тут вони довго висиджували в затінку літнього дня, безглуздо теревенячи про сільські події або розповідаючи нескінченні історії ні про що. Але варто було б якимось державним діячам послухати

ці глибокодумні дискусії, які часом зав'язувалися, коли до їхніх рук від якогось мандрівника, котрий проїздив повз, випадково потрапляла стара газета. Настільки врочисто вони слухали зміст статті, читаної Дерриком ван Буммелем, шкільним учителем та охайним маленьким чоловічком, котрий не затинаючись міг вимовити навіть найдовше слово у словнику. А як часто вони обмірковували суспільні події через кілька місяців після того, як вони сталися...

Думками цієї компанії цілковито володів патріарх села Ніколас Веддер, корчмар, котрий займав місце біля дверей свого закладу з ранку до вечора, пересуваючись лише для того, щоб уникнути прямого проміння сонця і залишатися в затінку великого дерева. Тож товариство могло навіть визначити годину доби за цими рухами так само точно, як за сонячним годинником. Правда, рідко хто чув, як корчмар балакав, але люлькою своєю він димів без міри. Усі його прихильники (бо кожна велика людина має своїх шанувальників) чудово розуміли його і вміли вгадувати його думки. Коли щось, вже прочитане або пов'язане з прочитаним, викликало його невдоволення, він інтенсивно пихкав люлькою, випускаючи часті та сердиті клуби диму. Та коли він був задоволений, то курив повільно і статечно, випускаючи світлі та спокійні хмарки, а іноді виймав люльку з рота, ароматний дим крутив йому в носі, й він поважно кивав головою, демонструючи свою прихильність.

Але й із цього прихистку невдаха Рип був зрештою висмикнутий сварливою дружиною, котра раптово могла порушити спокій товариства і вишпетити його учасників на чому світ стоїть. Не робила жінка

винятків ні для кого, навіть для самого Ніколаса Веддера, котрий потрапив на зухвалий язик цієї жахливої фурії, що звинуватила корчмаря в потуранні бездіяльності її чоловіка.

Бідний Рип був таким чином доведений майже до відчаю. І єдиним способом для нього втекти від роботи на фермі та лементу дружини було взяти рушницю в руки і податися до лісу. Там він іноді висиджував біля стовбурів дерев і ділився вмістом своєї торби з Вовком, якому дуже симпатизував як приятелю в нещасті.

— Нещасний Вовче, — бідкався чоловіга, — твоя господиня влаштувала тобі справжнє собаче життя. Але пам'ятай, мій друже, поки я живий, матимеш приятеля, котрий завжди стоятиме на твоєму боці!

Вовк махав хвостом, зиркаючи на обличчя свого господаря, і якщо собаки можуть відчувати, то я вірю, що він усім серцем відгукувався на всі ті почуття.

Під час тривалої прогулянки такого штибу прекрасного осіннього дня Рип непомітно заліз на одну з найвищих вершин Каацкільських гір. Він захопився улюбленим заняттям, стріляниною в білок, а у відповідь гори відлунювали та повторювали постріли його рушниці. Добряче втомившись, пізно ввечері він всівся на зелений пагорб, вкритий гірською травою, на краєчку урвища. Крізь просвіт між деревами чоловік міг бачити всю долину, на багато миль вкриту лісом. Споглядав могутню велич гордого Гудзону (лише де-не-де на його тихій, але величній гладіні можна було помітити віддзеркалення пурпурової хмари або вітрила застиглого човника), що ніс свої прозорі, як скло, води, розчиняючись у синьому високогір'ї.

З протилежного боку мисливець помітив глибоку балку, дику, самотню, затиснуту горами, а дно її, завалене уламками з навислих скель, заледве освітлювали відбитки промінчиків призахідного сонця. Якийсь час Рип лежачи споглядав цю сцену: вечір поступово насувався, гори відкидали свої довгі сині тіні на долини. Чоловік усвідомив, що стемніє задовго до того, як він зможе дістатися до села. Він важко зітхнув, із жахом уявивши зустріч, яку йому влаштує пані ван Вінкль.

Коли ж мисливець намірився спускатися вниз, то почув здалеку голос, який покликав його: “Рипе ван Вінкль! Рипе ван Вінкль!” Він озирнувся навколо, але нікого не помітив, крім ворони, що здійснювала свій самотній переліт через гори. Чоловік вирішив, що йому примарилося, що уява одурила його, і знову намірився спускатися. Аж тут почув той же поклик у тихому вечірньому повітрі: “Рипе ван Вінкль! Рипе ван Вінкль!” Тієї ж миті Вовк вигнув спину, гучно завив та притиснувся до ніг господаря, кидаючи перелякані погляди на гори. Тепер і Рип відчув тривожний неспокій. Він насторожено глянув у той же бік і нарешті помітив дивний силует, що повільно тягнувся до скелі, згинаючись під вагою своєю ноші, яку тягнув на спині. Мисливець здивувався, побачивши живу людину в такому самотньому та невідповідному місці, але припустив, що це хтось із місцевих, кому потрібна його допомога, тому й поквапився надати її.

Підійшовши ближче, він неабияк здивувався неочікуваній появі чужинця. Це був невисокий, але дужий дідуган із густою кучмою волосся та сивою

бородою. Його одіж була скроена за старовинною голландською модою — свитка перетягнута впоперек талії, кілька штанів, широкі верхні були прикрашені рядами гудзиків збоку, а на колінах — бантами. Він тягнув на плечі чималеньку діжку, мабуть, наповнену лікером, і робив Рипу знаки, щоб той підійшов і допоміг йому з вантажем. Незважаючи на цілковиту недовіру до цього нового знайомця, Рип виконав, як звик, це прохання. Допомагаючи навзаєм один одному, чоловіки дісталися до вузького рівчака, либонь, висхлого русла гірського потоку. Коли вони підіймалися, щоразу чувся гуркіт віддаленого грому, який, здавалося, долинав із глибокого видолинку, або, скоріше, ущелини серед високих скель, до яких вів їхній торований шлях. Рип зупинився на мить, але, вважаючи, що це відгомін однієї з тих швидкоплинних злив, які часто трапляються у високогір'ї, продовжив мандрівку. Пройшовши видолинок, подорожні спустились у балку, схожу на маленький амфітеатр, оточений зусібч урвищами, з яких безладно спадали гілки дерев, так що знизу можна було бачити лише шматки блакитного неба та яскраві вечірні хмарки. Упродовж усього цього часу Рип і його супутник просувалися в тиші. І хоча перший дивувався, навіщо тягнути цілу діжку алкогольного напою в ці дикі гори, однак не наважився спитати, бо в супутнику було щось таке дивне та незбагненне, що викликало страх і перешкоджало ближчому знайомству.

При вході в амфітеатр з'явилися нові чудасії. На рівному місці в центрі купка дивних персонажів гра-ла в кеглі. Вони були одягнені в незвичний одяг: одні

— в коротких куртках, інші — в жупанах, з довгими ножами на ременях, більшість із них мали широченні бриджі, як і в нового знайомця Рипа. Їхні постави також були своєрідними: один мав велику голову, широке обличчя та малі свинячі очка; обличчя іншого, здавалося, повністю складалося з носа, він мав на голові білий ковпак, прикрашений хвостом червоного півня. У них усіх були бороди різної форми та кольору. Один із них видавався ватажком. Це був кремезний старий джентльмен із обвітреним обличчям. Він носив жупан із галунами, широкий пояс і стилет у піхвах, капелюх із пір'ям на голові, червоні панчохи та черевики на високих підборах, прикрашені пряжками. Увесь цей гурт нагадав Рипові персонажів картини старого фламандського живописця ван Шейка, що висіла у світлиці сільського священника і яку привезли з Голландії ще перші поселенці.

Особливо дивним для Рипа було те, що, хоча ці люди, судячи з усього, бавилися, та вони зберігали на своїх обличчях поважність і таємниче дотримувалися тиші, що свідчило, імовірно, про найсумнішу партію в кеглі, яку він будь-коли бачив. Ніщо не порушувало спокою сцени, лише стукіт куль відлунював у горах, неначе бурчання далекого грому.

Коли Рип і його супутник підійшли до гурту, там раптом відірвалися від своєї гри і почали споглядати прибульця такими пильними засклілими поглядами, з такими дивними, незграбними та неживими обличчями, що його серце затріпотіло, а коліна підкосилися. Водночас супутник Рипа узявся наливати з діжки в кухлі та зробив знак, що компанія чекає на них. Чужинець послухався, тремтячи зі страху, а ті

вижлуктали трунок у повній тиші та повернулися до своєї гри.

З часом страх і побоювання Рипа вщухли. Він навіть ризикнув, звісно, коли жодне око не стежило за ним, і собі скуштувати трунку, який, на його думку, видався смачним голландським напоєм. Він, природно, мав спрагу в душі, тому незабаром спокусився повторити свою спробу. Один ковток провокував інший, і чоловік так часто прикладався до кухля, що з часом його відчуття притупилися, очі затягнуло поволокою, голова поступово схилялася, і гість полинув у глибокий сон.

Прокинувшись, Рип зауважив, що опинився на тому самому зеленому пагорбі, звідки раніше побачив стариганя з видолинку. Він протер очі — був яскравий сонячний ранок. Пташки стрибали та тріпотіли поміж кущів, орел ширяв угору, підставляючи груди чистому гірському вітру. “Певно, — подумав Рип, — я проспав тут усю ніч”. Він згадав про все, що сталося до того, як заснув. Дивний чоловічок із діжкою лікеру, балка у горах, дика місцина серед скель, горезвісна гра в кеглі, кухоль. “От той кухоль! Клятий трунок! — подумав Рип. — Яке ж виправдання я знайду для пані ван Вінкль?”

Він озирнувся в пошуках рушниці, але замість нової, добре змащеної зброї знайшов старий мушкет, що лежав біля нього, добряче поїдений іржею, замок відпав, а хробаки поїли цівку. Тепер чоловік запідозрив, що ті похмурі гультяї з гір пожартували над ним і, напоївши лікером, вкрали його рушницю. Вовк також кудись зник, але він, можливо, погнався за якоюсь білкою чи куріпкою. Рип свиснув за ним і

гукнув, але все намарно. Відлуння повторило свист і крик, але собаки ніде не було видно.

Чоловік вирішив ще раз навідатись у місцину, де минулого вечора здивався з гравцями в кеглі, з наміром вимагати від них свого собаку та рушницю. Коли ж піднявся, щоб іти, то відчув біль у суглобах, і зауважив, що позбавлений звичайної рухливості. “Це спання в горах, мабуть, не для мене, — міркував Рип, — і якщо ще практикуватиму таке задоволення, то буду змушений звикнути до ревматизму, за що отримаю на горіхи від пані ван Вінкль”. З певними труднощами він спустився вниз, де знайшов видолинок, яким він і його супутник підіймалися попереднього вечора. Але на превелике здивування чоловіка цей видолинок заповнював тепер гірський потік, перестрибуючи з каменя на камінь і наповнюючи простір бурхливим ревінням. Однак Рип став дряпатися вздовж берега, йому довелося продиратися крізь зарості березняку, верболозу та ліщини. Іноді він заплутувався в дикому винограді, що чіплявся своїми вусами за дерева, виткавши химерну сіть на своєму шляху.

Та мисливець все ж дістався того місця, де починався прохід між скелями до амфітеатру, але жодних його слідів не знайшов. Гори творили собою високу непрохідну стіну, над якою пінився, спадаючи, потік, що наповнював широку та глибоку водойму, яка чорніла в тіні доколишнього лісу. Ось тоді бідний Рип зупинився як вкопаний. Він знову гукнув і свиснув свого собаку, та у відповідь почув лише каркання круків, які кружляли високо в повітрі над сухим деревом, що звисало над освітленим сонцем

урвищем. Птахи, відчуваючи свою безкарність, здавалося, зиркали вниз і кепкували з бідного чоловіка. Що ж робити? Ранок минав, і Рип відчув, що зголоднів, бо ще не снідав. Чоловік сумував, що втратив свого собаку та рушницю. Він боявся зустрічі з дружиною, але йому зовсім не хотілося помирати від голоду серед гір. Тому він похитав головою, прихопив із собою іржавий мушкет, і, з серцем, наповненим неприємностями і тривогами, подався додому.

Підійшовши до села, Рип зустрічав багатьох людей, але нікого з них не впізнавав. Це чоловіка вельми здивувало, бо він вважав, що в цій околиці знайомий мало не з усіма. Їхній одяг також був іншим, ніж той, до якого звик. Усі витріщалися на нього однаково здивовано і щоразу, коли кидали на прибульця погляд, неодмінно гладили свої підборіддя. Постійне повторення цього жесту змусило Рипа мимоволі зробити те ж саме, і на його превелике здивування, чолов'яга виявив, що його борода виросла на добрий фут!

Нарешті він зайшов у село. Ватага незнайомих хлопчаків чимчикувала за ним по п'ятах, лементуючи та вказуючи на сиву бороду прибульця. Навіть собаки, серед яких він не знайшов жодної знайомої, брехали на чоловіка, коли минав їх. Село також змінилося: воно стало більшим і залюдненішим. Уздовж тягнулися ряди будинків, яких він ніколи раніше не бачив, а ті, які знав, кудись зникли. Чужі імена викарбувані на дверях, дивні обличчя у вікнах — усе було новим. Тепер розум нещасного затьмарився, він засумнівався в тому, чи часом він і світ навколо не були зачаровані. Звісно, що це його рідне село, яке

він залишив днем раніше. Он стояли Каацкільські гори, там плинув срібний Гудзон віддалік, ті ж пагорби та долини — все було як завжди. Рип сторопів. “Це той кухоль минулої ночі, — подумав він, — так задурих мені голову!”

З певними труднощами він знайшов шлях до власного будинку, до якого підійшов із тихим страхом, чекаючи будь-якої миті почути пронизливий вереск пані ван Вінкль. Будинок дуже занепа: дах завалився, шибки вибиті, двері зірвані з петель. Напівголодний пес, дуже схожий на Вовка, вештався неподалік. Рип гукнув його по імені, але той вишкірив зуби і зник. Це було дуже неприємно. “Навіть мій власний пес, — зітхнув бідний Рип, — забув мене!”

Чоловік увійшов до будинку, який, маємо визнати, пані ван Вінкль завжди тримала в чистоті. Оселя була порожня, закинута і, далєбі, покинута. Ця спустошеність змусила його забути всі дотеперішні страхи. Прибулець голосно гукнув дружину та дітей, але порожні покої лише на мить наповнилися його голосом і знову поринули в тишу.

Рип поквапився вибратися з обійстя і подався до свого старого прихистку, сільського шинку, але й його не було. На цьому місці стояла величезна дерев'яна споруда, з якої глипали великі розчахнуті вікна, рами деяких із них були зламані й затулені старими капелюхами та спідницями. А над дверима висів напис “Спілчанський готель Джонатана Дулітла”. Замість великого дерева, яке раніше давало тінь тихій маленькій голландській корчмі, стирчало високе одоробло з чимось на верхівці, що нагадувало червоний нічний ковпак. На жердині тріпотів пра-

пор, на якому виднілося зображення із зірок і смуг. Усе це було напрочуд дивним і незбагненим. Проте на вивісці чоловік таки виявив малюнок рум'яного обличчя короля Георга, під яким він мирно викурив не одну люльку, але навіть воно змінилося. Червоний мундир посинів, у руці замість скіпетра король тримав шаблю, на голові набурмосився трикутний капелюх, а під портретом було написано великими літерами *“Генерал Вашингтон”*.

Як зазвичай, за дверима тлумилася купа народу, але серед них не було жодного, кого б знав Рип. Навіть характер людей, здавалося, змінився. Напружений, галасливий, суперечливий тон замість звичної незворушності та сонного спокою. Чоловік марно шукав мудрагеля Ніколаса Веддера, його широке обличчя, подвійне підборіддя та довгий цибух люльки, що пихкала хмарами тютюнового диму й служила гідною заміною пустопорожньому базіканню. Або ван Буммеля, вчителя, котрий читав старий часопис. Замість них якийсь сухорібрий парубок із квасною пікою, кишені котрого були набиті прокламаціями, жваво розпинався про громадянські права, вибори, членів конгресу, волю, битву біля Банкер-Хіллу¹, героїв сімдесят шостого року тощо. Збентеженому ван Вінклю його балачка здавалася якоюсь вавилонською мішаниною мов.

Поява Рипа з його довгою, сивою бородою, іржавим мушкетом, в незграбному одязі і з юрбою жінок та дітей, котрі йшли назирці, миттю привернула ува-

---

¹ *Битва біля Банкер-Хіллу* — битва між англійським і американським військами в передмісті Бостона під час Війни за незалежність США, що відбулася 17 червня 1775 року.

гу шинкарних політиків. Вони з'юрмилися навколо новачка і з великою цікавістю міряли його поглядами з голови до ніг. Оратор мерщій кинувся до дивного чоловіка і, відтягнувши його вбік, спитав:

— За кого будете голосувати?

Рип аж вибалушив очі від подиву. А тут іще дрібний, але жвавий хлопчина потягнув Рипа за руку, і, зіп'явшись навшпиньки, зашепотів йому на вухо:

— Ви федераліст чи демократ?

Рип і цього разу не збагнув запитання. Натомість якийсь поважний старий джентльмен у капелюсі з гострими кінцями продерся крізь натовп, розпихаючи роззявляк направо й наліво ліктями, і зупинився перед ван Вінклем, взявшись у боки, а потім оперся однією рукою на ціпок, ніби проникаючи гострими очиськами та гострокрисим капелюхом у саму душу, й суворо спитав:

— Якого біса ви приперлися на вибори з рушницею на плечі та цілою юрбою на хвості. Може, маєте намір підняти бунт у селі?

— Змилуйтеся, джентльмени, — вигукнув Рип зовсім розгублено. — Я бідний, тихий чоловік, уродженець цих країв та вірний підданий короля, нехай благословить його Господь!

Тут вчинився страшений галас:

— Торі! Торі! Шпигун! Біженець! Хапай його! Геть!

Із великими труднощами поважний чоловік у трикутному капелюсі відновив лад. Він ще більше наморщив чоло, ще раз зажадав від невідомого винуватця повідомити, якого дідька він сюди припхався і кого шукає. Бідолаха смиренно запевнив, що він не має жодного наміру шкодити, а просто прибув

сюди, щоб знайти декого зі своїх сусідів, котрі зазвичай збиралися біля корчми.

— І хто вони такі? Назвіть їх.

Рип, подумав з хвилинку і нарешті спитав, де зараз Ніколас Веддер.

На якийсь час запанувала мовчанка, яку порушив якийсь старигань із тоненьким голосочком:

— Ніколас Веддер? Та він помер вісімнадцять років тому! На цвинтарі був дерев'яний хрест, який розповідав про нього, але він уже зогнив, і від нього також нічого не залишилось.

— А де Бром Детчер?

— Вступив до армії ще на початку війни. Дехто каже, що його вбили під час штурму Стоун-Пойнта, інші торочать, що потонув під час бурі біля підніжжя Антонієвого Носа. Не знаю, чи він повернувся.

— А ван Буммель, учитель?

— Також подався на війну. Став великим генералом і тепер опинився в конгресі.

Серце Рипа впало, коли він слухав ці сумні новини про його село та друзів і відчував, що лишився самотнім у всьому світі. Кожна відповідь ще більше спантеличувала його, адже як могли статися такі величезні зміни за такий короткий час, він ніяк не міг второпати: війна, конгрес, Стоун-Пойнт. Він так упав у відчай, не наважувався питати про інших друзів:

— Хіба ніхто не знає, хто такий Рип ван Вінкль?

— А, Рип ван Вінкль! — вигукнули двоє чи троє.
— Ще б пак! Та онде стоїть Рип ван Вінкль, сперся на дерево.

Рип поглянув і побачив точну копію самого себе, яким він був, підіймаючись на гору. Мабуть, це був

такий самий ледар і такий самий обірванець. Бідний чоловік збентежився остаточно. Він уже засумнівався, ким є насправді і чи це не зовсім інша людина. І поки намагався второпати, що відбувається, чоловік у трикутному капелюсі вимагав пояснити, хто ж він такий і як його звати.

— Це лише Бог знає! — вигукнув нещасний, втрачаючи глузд. — Я не я, а, може, хтось інший. Мабуть, хтось інший вселився у моє тіло. Учора ввечері це був я, але заснув на горі й мені підмінили рушницю, й усе змінилося, змінився й я, тому не можу повідомити ні свого імені, ні хто такий!

Присутні стали переглядатися між собою, кивати, стукати пальцями себе в чоло. Зашепотіли також, чи не відібрати в прибуду рушницю, щоб не сталося якого нещастя. Від самої імовірності такого поважний чоловік у трикутному капелюсі відійшов на безпечну відстань. Аж тут якась мила молодиця проштовхнулася крізь юрбу, щоб поглянути на сивобородого дідугана. На руках вона тримала опецькуватого малюка, який від погляду чужинця заверещав.

— Годі, Рипе, — цитьнула вона. — Тихо будь, маленький дурнику. Дідусь тобі не нашкодить.

Ім'я дитини, зовнішність матері, інтонації її голосу, усе пробудило хвилю спогадів у голові прибульця.

— Як тебе звати, добра жінко? — спитав він.

— Джудіт Карденьє.

— А як звали твого батька?

— Ім'я мого бідного татуса було Рип ван Вінкль, але він двадцять років тому пішов із дому з рушницею, і з того часу про нього ніхто нічого не чув. Лише

собака повернувся додому сам. Чи він застрелився, чи індіанці схопили — ніхто не зможе сказати. Тоді я ще була зовсім маленькою дівчиною.

Рип мав ще одне запитання, яке йому кортіло поставити, і він запитав тремтячим голосом:

— А де твоя мати?

— О, вона вже на тому світі, це сталося нещодавно. Їй луснула жила через сварку з крамарем, котрий прибув із Нової Англії.

Хоча б це у звістці було втішним. Чесний чоловік більше не міг стримуватися. Він схопив свою доньку та дитину в обійми.

— Я твій батько! — заволав він. — Я Рип ван Вінкль, колись молодий, а зараз нікому не відомий старий Рип ван Вінкль!

Усі витріщалися, поки якась бабуся випхалася з натовпу, приклала руку до свого чола, уважно оглянула обличчя нещасного і за хвилину вигукнула:

— Справді! Це Рип ван Вінкль, точно він. Ласкаво просимо додому, старий сусідоньку. Де ж ви вешталися ці довгих двадцять років?

Історія Рипа виявилася напрочуд короткою, бо двадцять років проминули для нього як одна ніч. Сусіди дивувалися, коли почули про це. Дехто з них не вірив, вони переморгувалися між собою і надимали щоки. А поважний чоловік у трикутному капелюсі, як тільки тривога минулася, вирішив уточнити місце події, при цьому закопирив губу і похитав головою. Це повторили й усі інші учасники зібрання.

А потім постановили спитати думку старого Пітера Вандердонка, котрого помітили, як той човгав

дорогою. Він був нащадком тезки-історика, який написав одну з перших хронік провінції. І як найстаріший мешканець села добре знав усі знакові події та повір'я околиць. Він одразу ж згадав Рипа і цілковито підтвердив правдивість цієї історії. А також запевнив товариство, що цей факт підтверджений його пращуром-істориком. Каацкільські гори завжди заселяли дивовижні істоти. Абсолютно достовірно те, що великий Гендрік Гудзон, першовідкривач річки та краю, періодично обходив їх із “примісячною вагаю”, таким чином наглядаючи за своїми володіннями і пильно пантруючи річку та велике місто, названі його іменем. Його батькові якось довелося бачити почвар у старовинній голландській одежі, які грали в кеглі глибоко в горах, і одного літнього вечора він чув стукіт їхніх куль, що нагадував віддалений гуркіт грому.

Якщо коротко, то згодом компанія розпалася і повернулася до важливіших питань — виборів. Донька Рипа забрала батька додому, щоб він міг жити в неї. Вона мала затишний, добре вмебльований будиночок і дужого, веселого чоловіка-фермера, у котрому Рип впізнав одного з халамидників, який колись дряпався йому на спину. Щодо сина і спадкоємця Рипа, котрий був настільки схожий на свого батька, коли стояв тоді, прихилившись до дерева, то він працював на фермі, але успадкував схильність робити будь-що, лише не свою роботу.

Рип поновив свої старі прогулянки та звички. Він скоро надібав багатьох своїх колишніх друзів, хоча і їх час не пожалів. Тому тепер, уже дідусь, вважав за

краще приятелювати з молодшими, котрі незабаром його дуже полюбили.

Не маючи якихось обов'язків удома і досягнувши такого щасливого віку, коли людина немає більше турбот, він знову зайняв своє місце на лавці біля дверей готелю. Його тепер вважали одним із патріархів села, свідком колишніх часів, "до війни". Збігло чимало часу, поки він зміг вникнути в усі тонкощі місцевих пліток і второпати всі ті неймовірні події, що відбулися за час його довгого сну. Сталася революція, війна, країна скинула ярмо старої Англії, замість того, щоб бути підданим його величності Георга III, він перетворився тепер на вільного громадянина Сполучених Штатів. Рип насправді в політиці не дуже петрав: зміна держави й імперії не справила на нього якогось враження. Бо він знав лише один тип деспотизму, від якого довго страждав, — деспотичну владу спідниці. На щастя, це вже було в минулому. Він скинув із шиї ярмо подружжя і міг тепер будь-куди ходити та робити, що йому заманеться, не остерігаючись тиранії пані ван Вінкль. Щоразу, коли згадували її ім'я, чоловік хитав головою, стеновав плечима і підіймав погляд угору, що можна було пояснити і як вияв покірності своїй долі, і як радощі з приводу свого визволення.

Він викладав свою історію кожному незнайомцю, котрий прибував до пана Дулітла. Спочатку стежив, щоб щоразу, коли розповідав, змінювати якісь деталі, мабуть, через своє нещодавнє пробудження. Але згодом вона вилилася саме в цю оповідку, яку я й відтворив. І не було ні чоловіка, ні жінки чи дитини в околиці, котрі не знали б її напам'ять. Дехто часом

проте заявляв, що сумнівається в її достовірності, і наполягав на тому, що в Рипа не все гаразд із головою і ця історія — один із заскоків, який не полишає його свідомості. Однак старі голландські поселенці майже повсюдно визнавали це правдою. І навіть зараз, коли чують відлуння грози літнього дня з Каацкільських гір, то стверджують, що це Гендрик Гудзон і його ватага грають у кеглі. Й усі чоловіки в околиці, котрі потерпають під жінчиним підбором, коли їхнє життя стає просто нестерпним, мріють хильнути забуття з келиха Рипа ван Вінкля.

Заувага

З огляду на зміст викладеної байки, можна було б запідозрити, що вона запозичена паном Нікербокером із німецької легенди про імператора Фрідріха ван дер Ротбарта та Кіпфаузерські гори. Однак додана до цієї повісті примітка вказує, що такі події справді трапилися, і ніхто не сумнівається в їхній достовірності.

“Історія Рипа ван Вінкля багатьом може здатися занадто неймовірною, але тим не менше прошу мені вірити, бо знаю, що околиці наших стародавніх голландських поселень були всуціль насичені дивовижними подіями та явищами. Я справді чув багато таких історій, як ця, у селищах уздовж Гудзону. Усі вони мали занадто багато підтверджень, щоб піддавати їх сумнівам. Я навіть балакав із тим Рипом ван Вінклем, котрий, коли його бачив востаннє, був дуже шанованим дідусем і настільки самодостатнім, раціональним і послідовним в усьому, що, гадаю, жодна сумлінна людина не зможе не довіряти йому.

Більше того — я навіть бачив сертифікат достовірності, виданий державними органами юстиції, підписаний хрестиком і завірений нотаріусом. Тому ця історія не дає жодних підстав сумніватися.

Д.Н.”

Постскрипtum

Нижче подаємо витяги

із мандрівного нотатника пана Нікербокера

Каацберзькі, або Каацкільські, гори в усі часи були оповиті легендами. Індіанці вважали їх пристанищем духів, які впливали на погоду, посиляли сонячне світло або хмари на землю і від волі котрих залежали успішні й невдалі сезони полювання. Ними керував верховний дух, подекували, що це їхня матір. Вона жила на найвищому шпилі Каацкіль, відчиняла двері дня і ночі та робила це в слушну годину. Вона вішала новий місяць на небо і збирала старі зірки. У часи посухи, якщо хотіла її послабити, ткала легкі літні хмарки з павутиння та ранкової роси і пускала їх із вершечка гори такими легкими, наче бавовняними, щоб могли плавати в повітрі. Під впливом сонця вони перетворювалися у лагідні дощі, напоюючи траву весною, щоб плоди дозрівали, а кукурудза росла зі швидкістю один дюйм на годину. Проте якщо вона була невдоволена, то ткала хмари чорними-пречорними, сидячи посеред них, мов павук із пляшечкою чорнил. І ті хмари грізно сунули на гори та долини!

У старі часи, як розповідали індійські легенди, існував такий собі Маніту або Злий дух, який осе-

лився у найглухішому місці Каацкільських гір і зловтішався від усілякого лиха та прикрощів червоношкірих. Іноді він з'являвся у подобі ведмедя, пантери чи оленя і змушував втомленого мисливця блудити лісами та горами, а потім лякав його гучними криками! Хе-хе! Так нещасний опинявся на краю прірви або бурхливого потоку.

Улюблені місця того Маніту були відомі. Це або скеля, вершечок самотньої гори, або квітучі виноградні лози, що деруться вгору, або дикі квіти, що рясніють на луках біля підніжжя Садової скелі. Край самого підніжжя є ще й невелике озеро, в якому, подекують, водяться водяні змії, які полюбляють ніжитися на сонці, лежачи на листі латаття, що плаває на поверхні. До цього місця індіанці ставляться з великим трепетом, і навіть найсміливіший мисливець не буде переслідувати свою здобич у цих угіддях. Проте якось один із них таки зважився, пробрався до Садової скелі й побачив там безліч гарбузів, що звисали з дерев. Одного він прихопив із собою, але спіткнувся і впустив в урвище, з якого хлинув бурхливий потік, що змив той гарбуз і поніс проваллями, де його вщент розбило, а води знайшли шлях до Гудзону і продовжують текти до наших днів, будучи тим самим потоком, який відомий під назвою Каатерскіль.

НАРЕЧЕНИЙ-ПРИМАРА

Розповідь мандрівника¹

*Для нього стіл накрили для вечері,
Жахливий холод — ніч настала.
Я до кімнати прочинив лиш двері,
Там сіра сталь зробила свою справу.
Сер Еджер, сер Грейм і сер Грей-Стіл*

На одній із гірських вершин Оденвальду, дикого та романтичного краю у верхній Німеччині, що лежить неподалік того місця, де Майн зливається з Рейном, стояв упродовж довгих-предовгих років замок барона фон Ландсхорта. Нині маєток уже руйнувався і був майже похований серед буків і темних ялиць. Над ним, однак, ще височіла стара сторожова вежа, яка, як і колишній її власник, про котрого я вже згадував, усе ще намагалася дерти кирпич й наглядати за околицями.

---

¹ Ерудований читач, знаючи вдосталь непотрібних історій, зрозуміє, що пропонована розповідь трапилась старому швейцарцю як французька історія, яка сталася у Парижі. (Прим. авт.)

Барон був останнім нащадком великого роду Каценелленбогенів¹, він успадкував залишки майна і пиху своїх пращурів. Хоча войовничі нахили його попередників помітно зменшили родинні статки, барон все ж намагався продовжувати демонструвати колишню велич. Часи були миролюбні, і німецькі вельможі взагалі відмовлялися від своїх неоковирних старих замків, що стирчали, як орлині гнізда, серед гір, та натомість будували собі зручніші оселі в долинах. Барон же вперто залишався у своїй маленькій фортеці, плакаючи спадковою впертістю стару сімейну ворожнечу, і перебував таким чином у кепських стосунках із декотрими найближчими сусідами. Ті суперечки тягнулися ще від його діда-прадіда.

У барона була лише одна дитина — донька, але природа, коли дарує батькам тільки одного нащадка, завжди компенсує недолік, творячи диво. Так було і з донькою барона. Усі няньки, кумасі та двоюрідні брати запевняли батька, що його донька не має собі рівних за вродою в усій Німеччині. А хто ж мав знати краще за них? Більше того, за дівчиною особливо ретельно наглядали дві тітоньки, старі панни, котрі кілька років замолоду терлися при одному з маленьких німецьких дворів і петрали в усіх галузях знань, необхідних для виховання прекрасної леді. Слухаючись їхніх вказівок, панночка досягла неймовірного. До того часу, коли їй виповнилося вісімнадцять років, вона навчилася дуже гарно

---

¹ Тобто “лікоть кішки”. Назва знатної в давні часи родини. Відомо, що це ім’я було дано як комплімент вродливій дівчині з цієї родини за її гарні руки. (Прим. авт.)

вишивати і відтворила цілу історію святих на гобеленах, вклавши в їхні обличчя стільки страждання, що вони виглядали як душі в чистилищі. Юнка могла читати без особливих труднощів і розібрала до букви кілька церковних легенд та майже всі дивовижі Хельденбух¹. Вона навіть досягла значних успіхів у письмі, могла підписатися власним іменем, не пропустивши жодної літери, і настільки розбірливо, що тітки могли прочитати його без окулярів. Дівчина вирізнялася ще й тим, що робила маленькі елегантні дрібнички, розмаїті жіночі прикраси, тямала в найхімерніших сучасних танцях, вміла грати на арфі та гітарі й знала всі найпопулярніші балади мінезінгерів.

Її тітоньки також колись любили фліртувати та були ще тими кокетками, тому якнайкраще годилися в пильні опікуни та строгі цензори поведінки своєї племінниці. Бо немає розважливішої та невмолимішої дуеньї за постарілу кокетку. Дівчині рідко вдавалося уникнути їхнього нагляду. Ніколи не виходила вона сама за межі замку, лише під пильним оком свого почту, їй безперервно читали нотації про суворе дотримання правил пристойності та неухильне сповідування послуху. А щодо чоловіків її навчали триматися на такій відстані і з такою повною недовірою, що без належного дозволу вона б навіть не глянула на найбільшого красеня у світі. Навіть якщо б він умирив біля її ніг.

---

¹ *Хельденбух* — німецький героїчний епос XIII ст. В основі цих епосів лежать національні саги.

Чудові результати такої системи були очевидні. Молода леді перетворилася на взірць послуху та добротності. У той час, як її ровесниці втрачали свій чар у світській суєті, і їхня квітка могла бути зірвана і викинута будь-чиєю рукою, вона розцвітала свіжа, прекрасна та жіночна під захистом тих старих панн, як пуп'янок троянди, що багрянє серед терну. Її тітоньки споглядали на свою вихованку з гордістю та задоволенням і нетерпляче чекали, коли вже всі інші молоді жінки світу зіб'ються на манівці. На щастя, дяка небу, нічого подібного зі спадкоємицею Каценелленбогенів статися не могло.

Але, попри те, що барон фон Ландхорт не міг мати купу діточок, у його господі людей ніколи не бракувало, бо доля нагородила його великою кількістю бідних родичів. Вони всі як один мали лагідну вдачу, загалом притаманну для скромної рідні, були щиро зобов'язані барону і часто цілими зграями прибували до замку, оживляючи його. Усі родинні дати ці хороші люди святкували коштом барона. А коли вже наїдалися донесхочу, то проголошували, що на всій землі немає нічого кращого за такі сімейні зустрічі, справжні свята для серця.

Барон, хоч і невисокий на зріст, мав, проте велику душу і з задоволенням усвідомлював, що він — найповажніша людина в цьому маленькому світі. Він любив розповідати довгі історії про старих воїнів, чиї портрети похмуро глипали зі стін, і не знаходив вдячніших слухачів, рівних тим, хто жирував за його рахунок. Шляхтич дуже кохався у дивовижах і твердо вірив у всі ті надприродні байки, якими рясніє кожна гора та долина в Німеччині. Його

ж гості йняли тому віри ще більше, ніж він сам, і слухали кожну оповідку з широко відкритими очима та ротами, ніколи не забуваючи дивуватися, хоча й чули їх у сотий раз. Ось так і жив барон фон Ландхорт, оракул за своїм столом, абсолютний монарх на своїй маленькій території і щасливий на-самперед у переконанні, що він — наймудріший чоловік цього століття.

У той час, про який розповідає моя історія, якраз відбувалося велике родинне збіговисько в замку, присвячене дуже важливій справі: зустрічі нареченого, вибраного для доньки барона. Батько і старий баварський шляхтич дійшли згоди, щоб примножити велич своїх домів шляхом одруження дітей. Попередні перемовини відбулися з належними формальностями. Молоді люди були заручені, навіть не бачачи один одного, також був призначений час для шлюбної церемонії. Молодого графа фон Альтенбурга з цією метою навіть викликали з війська, і він зараз перебував на шляху до замку барона, щоб прийняти з його рук наречену. Останній затримався з невідомих причин у Вюрцбурзі, звідки надіслав листа, в якому вказав день і годину, коли зможе прибути.

У замку заметушилися, щоб влаштувати гостеві належний прийом. Прекрасну наречену одягали особливо ретельно. Обидві тітоньки уважно наглядали за цим процесом, і весь ранок сварилися за кожну деталь сукні нареченої. Юна леді скористалася їхніми змаганнями і зробила все на власний смак. І, на щастя, вийшло на краще. Вона виглядала настільки бездоганно, наскільки лише міг мріяти будь-який

молодик. А тривале очікування тільки посилило блиск її чарівності.

Рум'янці, що прикрасили обличчя й шию юнки, пришвидшене дихання, яке здіймало груди, очі, що впадали в задуму, — усе видавало бурхливі почуття, які змушували тріпотіти її маленьке сердечко. Тітоньки безперестанку квоктали навколо вихованки — адже старі панни завжди тішаться такими клопатами. Вони надавали їй цілу купу доброзичливих порад — як триматися, що сказати і як отримати бажаного нареченого.

Барон не менше за інших переймався приготуваннями. Правду кажучи, він нічого особливого й не робив. Але цей жвавий і галасливий маленький чоловічок не міг залишатися пасивним, коли весь світ був збурений. Він метушився згори вниз по замку, сіючи нескінченний безлад. Постійно відволікав слуг від їхньої роботи, закликаючи працювати старанніше. Його голос лунав у кожній залі та кімнаті й неабияк докучав присутнім, як дзижчання синьої мухи теплого літнього дня.

Тим часом зарізали тлусте теля, ліси наповнилися галасом мисливців, кухню завалили чудовими харчами, з льохів витягали цілі океани рейнвейну та ферневейну. Навіть велика гейдельберзька діжка¹ не уникнула своєї долі. Усі були готові прийняти бажаного гостя з притаманною німцям гамірною гостинністю. Але гостя все не було. Година минала за годиною. Сонце, яке ще донедавна освітлювало низини

---

¹ *Гейдельберзька діжка* — надзвичайно велика діжка для вина, яка зберігалася у підвалах Гейдельберзького замку; вміщувала 219 тис. л.

густого лісу Оденвальду, тепер лише золотило верхівки гірських шпилів. Барон видряпався на найвищу вежу і напружив зір, сподіваючись упіймати поглядом у далечині графа та його супровід. Якоїсь миті йому здалося, що навіть побачив їх. З долини почувся відголос мисливського рижка, що відлунював у горах. Багатьох вершників помітили трохи нижче, коли ті повільно просувалися вздовж дороги. Але коли вони вже майже дісталися підніжжя гори, то раптово подалися в іншому напрямку. Останній промінчик сонячного світла згас, кажани заметушилися в сутінках, дорога занурилася в темряву, і більше нікого не з'являлося на ній, крім селян, котрі поверталися зі своєї важкої праці.

Поки старий замок Ландхорт залишався у такому стані невизначеності, дуже цікава сцена розігралася в іншій частині Оденвальду.

Молодий граф фон Альтенбург спокійно прямував до своєї мети цією холодною дорогою, як будь-який чоловік, котрий іде до шлюбу, знаючи, що друзі позбавили його всіх неприємностей і непевності щодо результатів сватання, а наречена чекає на молодого так само, як і обід чекає на нього наприкінці цієї мандрівки. Наречений зустрічався у Вюрцбурзі зі своїм приятелем, з котрим служив на кордоні. Це був Герман фон Штаркенфауст, чи не найвправніша рука та найпалкіше серце серед німецького лицарства, котрий саме повертався з війська. Замок його батька був розташований неподалік від старої фортеці Ландхорт, але спадкова ворожнеча робила родини неприязними та чужими одна одній.

У хвилину теплої душевної зустрічі молоді товариші згадували всі свої минулі пригоди й успіхи, і граф розповів про свої наміри одружитися з молодю леді, котру він ніколи не бачив, але її чарівністю захопився вже із самих описів.

Оскільки шлях друзів лежав в одному напрямку, вони погодилися провести решту своєї мандрівки разом і, щоб не надто квапитись, виїхали з Вюрцбурґа вдосвіта, а граф дав вказівку своєму почту вирушати пізніше та наздогнати його дорогою.

Під час подорожі вони гаяли час, згадуючи про своє військове життя та пригоди. Але граф ризикував трохи втомити свого співрозмовника, без угаву розповідаючи про принади, якими славилася його наречена, та про щастя, що його чекало.

Таким робом вони піднялися в гори Оденвальду і просувалися одним із найглухіших і найзалісненіших перевалів. Здавна відомо, що ліси Німеччини завжди були так само залюднені розбійниками, як її замки — примарами. У часи, про які тут оповідається, розбишак було особливо багато, зважаючи на орди дезертирів, котрі вешталися країною. Тому й не дивно, що на подорожніх напала ціла зграя цих волоцюг у гущавині лісу. Лицарі захищалися хоробро, але їхні сили танули, — аж тут прибув почет графа. Побачивши підмогу, грабіжники потікали, однак граф отримав смертельну рану. Його повільно й обережно dopravили до міста Вюрцбурґа, викликали з сусіднього монастиря священика, котрий славився своїм умінням лікувати як душу, так і тіло. Але друга половина його

майстерності виявилася зайвою — час нещасного вже спливав.

Чи не з останнім подихом він попросив свого приятеля негайно ж вирушити в замок Ландхорт і пояснити фатальну причину, яка завадила йому прибути на зустріч із нареченою. Попри те, що не був по вуха закоханим, граф, однак, був дуже відповідальним і, мабуть, неабияк зацікавленим у тому, щоб його місія була швидко та чесно виконана. “Якщо це не зробити, — сказав молодик, — я не зможу спокійно спочити в своїй могилі”. Він повторив ці останні слова з особливою врочистістю. Прохання вмираючого, висловлене за настільки трагічних обставин, треба було виконати без зволікань. Штаркенфауст, намагаючись заспокоїти товариша, пообіцяв обов'язково задовольнити його бажання та простягнув руку для підтвердження своїх слів. Граф потиснув її вдячно і незабаром полинув у марення. Щось згадував про свою наречену, свої зобов'язання, слово честі, вимагав свого коня, щоб поскакати до замку Ландхорт, і віддав Богові душу, уявляючи, що сідає в сідло.

Штаркенфауст зітхнув, змахнув сльозу з очей, бачачи лиху долю свого товариша, та став міркувати про неприємну місію, виконати яку він зобов'язався. На серці чоловіка було важко, а в голові аж роїлося від думок. Адже доведеться постати в ролі непроханого гостя серед вороже налаштованих людей і зіпсувати їм свято звісткою, яка поховає всі їхні надії. Тим не менш у хлопця виникла певна цікавість, йому захотілося побачити ту неймовірну красуню Каценелленбоген, котру так ретельно ховали від світу. До того ж він був пристрасним шанувальником

протилежної статі, а ще йому були притаманні певна ексцентричність і підприємливість, що плекали в ньому жагу до пригод.

Перед своїм від'їздом із Вюрцбурга він дав монахам усі необхідні розпорядження щодо похорону свого приятеля. Графа планували поховати в міському соборі поруч із кількома його видатними родичами, а засмучений почет взяв на себе відповідальність потурбуватися про його тлінні останки.

Однак час повернутися до старовинної родини Каценелленбогенів, члени якої нетерпляче очікували свого гостя, а ще більше чекали обіду, і до сповненого гідності невеличкого барона, котрого ми залишили на сторожовій вежі.

Запала ніч, але гостя все не було. Барон зійшов із вежі у відчаї. Банкет, початок якого затримували з години на годину, більше не можна було відкладати. М'яса вже вистигали, кухар був у відчаї, усі домашні походили на гарнізон, готовий здатися від голоду. Барону довелося неохоче звеліти подавати страви за відсутності гостя. Усі вже сиділи за столом і тількино намірилися почати, як звук ріжка біля воріт проголосив про прибуття незнайомця. Ще один потужний сигнал заповонив старе подвір'я замку своїм відлунням, і йому відповіла сторожа зі стін. Барон поквапився на зустріч зі своїм майбутнім зятем.

Підйомний міст опустили, і чужинець під'їхав до брами. Це був високий галантний кавалер, котрий сидів на вороному коні. Його обличчя виглядало блідим, але у нього був сяючий, романтичний погляд, сповнений величній меланхолії. Барон дещо засмутився, що гість приїхав сам один, без належно-

го супроводу. Його гідність трохи зачепило, і він мало не вважав це проявом неповаги до такої непересічної події та поважної родини, членом якої мав стати цей юнак. Проте барон опанував себе, припустивши, що це, мабуть, нетерплячка молодості змусила його таким чином випередити свій почет.

— Мені шкода, — сказав чужинець, — що так брутално вриваюся до вас.

Тут барон перебив прибульця шквалом компліментів і привітань, бо, правду кажучи, дуже вже пишався своєю вихованістю та красномовством. Незнайомець намагався раз чи два зупинити цей словесний потік, але дарма, тому схилив голову і чекав, коли господар нарешті замовкне. До того часу, коли барон зробив паузу, вони вже дійшли до внутрішнього двору замку, і гість знову спробував озватися, але його зупинила поява прекрасних представниць родини разом із ошелешеною нареченою, котра пекла раків. Парубок поглянув на неї і сторопів. Здавалося, що його душа паленіє в очах, прикута до цього прекрасного видива. Одна з тіток прошепотіла кілька слів на вухо небозі, котра намагалася щось сказати. Її вологі блакитні очі боязко піднялися, подарувавши сором'язливий погляд чужинцю, і знову вступилися в землю. Слова застигли на язиці, на вустах з'явилася солодка посмішка, а на щоках — м'які ямочки, що підтвердили її зацікавлення. Та й не могло бути інакше, щоб такий галантний кавалер, не прийшовся до душі дівчині, відкритій для кохання і шлюбу у свої вісімнадцять років.

Пізня година, в яку приїхав гість, не залишила часу для спілкування. Барон був невблаганний: від-

клав усі серйозні балачки аж до ранку і потягнув гостя до непочатого банкету.

Він відбувався у великій залі замку. На стінах висіли портрети суворих героїв роду Каценелленбогенів, а також трофеї, які вони отримали на полі бою та на ловах. Зламані списи, сплющені кіраси та подерті хоругви висіли впереміш зі здобиччю мисливців: пащека вовка та ікла кабана жакливо шкірилися серед арбалетів і бойових самострілів, а величезна пара рогів розгалужувалася безпосередньо над головою молодого.

Кавалер, проте, мало уваги звертав на компанію та розваги. Він заледве скуштував страви і, здавалося, цілковито захопився своєю нареченою. Юнак розмовляв зовсім тихо, ледве можна було почути, бо мова кохання ніколи не буває гучною. Та чи існує десь таке нечутке жіноче вухо, яке не може вловити м'якого шепоту коханого? Те, з якою ніжністю і стриманістю водночас він говорив, здавалося, дуже вплинуло на молоду леді. Вона уважно слухала, а на її щокках то спалахував, то згасав рум'янець. Зараз вона червоніла відповідаючи, і, коли молодик відвів очі, панночка промацувала поглядом його романтичне обличчя і непомітно зітхала від щастя, що нахлинуло на неї. Було помітно, що молодята закохалися. Тітка, котра добре тямилася в таємницях серця, виснувала, що це кохання з першого погляду.

Свято минуло весело, хоча й надто гамірно, адже всі гості мали гострий апетит, спонукуваний порожнім гаманцем і гірським повітрям. Барон сипав своїми найкращими та найдовшими побрехеньками, і ніколи раніше він не базікав так натхненно і не мав

такого успіху. Коли він розповідав щось неймовірне, то аудиторія дивувалася. А коли щось кумедне, то гості обов'язково реготали точно в потрібному місці. Барон, щоправда, як і більшість видатних людей, був настільки певний власних чеснот, що розповідав зовсім несмішні жарти. Сміх був завжди вимушений, однак підкріплювався келихом чудового хокеймеру, і навіть нудний дотеп за столом, на якому не бракувало звеселяючого старого вина, здавався милим. Багато хороших речей було сказано й біднішими, однак гострішими на розум гостями. Повторити це немає змоги, хіба що трапиться для цього схожа нагода. Багато нахабних слів потрапили у жіночі вушка і змушували їх душитися від сміху. Веселий і широколиций двоюрідний брат барона проспівав пісню чи дві, і старі панни змушені були затулитися своїми віялами.

Серед усіх цих чудасій прибулець зберігав якусь особливу та незграбну важкість. Його обличчя неабияк спохмурніло, коли вечеря скінчилася. І, як не дивно, навіть жарти барона спричинялися до того, щоб зробити його ще сумнішим. Часом молодик задумувався, а часом здіймав обурений і неспокійний блукаючий погляд, який видавав його думки і стурбованість. З нареченою він бесідував дедалі серйозніше та загадковіше. Похмурі хмари стали закрадатися на безтурботно-спокійне чоло дівчини і тремтіння пробігало її ніжним тілом.

Усе це не могло залишитися без уваги. Запал присутніх охолоджувала незбагненна похнюпленість нареченого, проникаючи в душу. Вони шепотіли та переглядалися, стнали плечима і сумно хитали го-

ловами. Пісні та сміх звучали все рідше і рідше. У розмовах виникали затяжні паузи, гості перейшли до незвичайних казок і легенд про надприродне. Одна страшна оповідка змінювалася іншою, ще невтішнішою, а барон добряче перелякав декотрих жінок, майже до нестями, історією про примару-вершника, котрий схопив прекрасну Леонору. Цю страшну історію потім переповіли чудовими віршами, і вона досі блукає світом.

Наречений слухав цю оповідку дуже уважно. Він кинув погляд на барона, і, коли той дійшов до розв'язки, став повільно підніматися зі свого місця, ставав усе вищим і вищим, поки зачарованому барону здався мало не велетнем. Після того, як розповідь урвалася, молодик глибоко зітхнув і став урочисто прощатися з компанією. Усі були дуже здивовані. Барона, здавалося, вразив грім.

— Що? Ви маєте намір покинути замок опівночі? Але вже все приготували для вашого прийому. Готовий палац, якщо захочете спочити.

Незнайомець сумно та таємничо похитав головою:

— Я маю прихилити голову деінде цієї ночі.

У цій відповіді було щось тривожне, щось таке, що змусило серце барона стиснутись. Але, незважаючи на це, він зібрав усі свої сили і повторив гостинне запрошення.

Прибулець мовчки похитав головою, хоча й прихильно поставився до цієї пропозиції, махнув на прощання іншим гостям і повільно вийшов із зали. Тітоньки просто скам'яніли. Наречена похнюпилася, і їй на очі накопилися сльози.

Барон пішов за своїм гостем аж у двір, де стояв вороний скакун, риючи землю та фиркаючи від нетерплячки. Коли вони підійшли до воріт, глибоку арку яких мерехтливо освітлював смолоскип, незнайомиць зупинився і звернувся до барона глухим голосом, який під склепінням даху звучав просто заворожуюче.

— Тепер, коли ми самі, — зронив він, — я поясню причину свого відбуття. Я маю священний, непорушний обов'язок...

— Чому, — поцікавився барон, — ви не можете відправити когось замість себе?

— Це не може зробити ніхто, крім мене... Я маю прибути особисто. Мені потрібно навідати Вюрцбургський собор.

— Отакої, — правив своє барон, збадьорившись, — але це можна зробити й завтра. А завтра ви візьмете з собою свою наречену.

— Ні! Ні! — заперечив незнайомиць ще запальніше. — Моя місія не пов'язана з нареченою... Хробаки! Хробаки чекають на мене! Я мрець, мене вбили розбійники... Моє тіло лежить у Вюрцбурзі, опівночі мене мають поховати... Могила чекає на мене, я маю виконати своє призначення!

Він стрибнув на свого вороного коня, вихором кинувся до підйомного моста, і тупіт кінських копит розтанув у завиванні вітру.

Барон повернувся до зали весь наляканий і переказав почуте гостям. Дві жінки втратили свідомість, інші впали в істерику від того, що вечеряли з привидам. Дехто висловив думку, що це міг бути дикий мисливець, добре відомий з німецьких легенд. Дехто

згадував гірських духів, стародавніх демонів та інших надприродних істот, які з давніх-давен жорстоко переслідували добрих людей у Німеччині. Один із бідних родичів наважився припустити, що це могла бути якась витівка молодого кавалера і що така похмурість примхи, вочевидь, дуже співзвучна такій меланхолійній особі. Проте ця гіпотеза викликала обурення всього товариства, а особливо барона, котрий подивився на нього майже як на Фому невіруючого. Тож молодика не залишалося нічого іншого, ніж мерщій зректися своєї ересі та повернутися в лоно справжньої віри.

Але якими б не були їхні сумніви, їх цілковито розвіяли події наступного дня, коли прийшла звістка, яка підтвердила інформацію про вбивство молодого графа та його поховання у Вюрцбурзькому соборі.

Смуток у замку лише можна було собі уявити. Барон зачинився в своїй кімнаті. Гості, котрі прибули порадіти з ним, не могли навіть думати покинути шляхтича в його горі. Вони блукали подвір'ям або збиралися гуртами в залі, хитаючи головами та стенаючи плечима від тих неприємностей, які спіткали такого доброго чоловіка. Вони сиділи довше, ніж будь-коли, за столом, їли та пили більше, ніж будь-коли, намагаючись зберегти силу свого духу. Але найгіршим було становище нареченої-удовиці. Вона втратила чоловіка ще до того, як хоча б обійняти його. І якого чоловіка! Якщо привид міг бути таким милостивим і шляхетним, то якою мала б бути жива людина? Обійстя наповнилося риданнями.

Проти ночі наступного дня свого вдівства юнка подалася у свою кімнату в супроводі однієї з тітоньок, котра наполягала, що спатиме з нею. Тітка, котра була однією з найкращих оповідачів про привидів у всій Німеччині, затигнула одну зі своїх найдовших повістей і закуняла десь посеред неї. Покої дівчини були розташовані углибині замку, і з її вікон виднівся невеликий садочок. Небога лежала без сну, споглядаючи схід місяця, світло якого тремтіло на листі осики біля решітки. Замковий годинник щойно пробив північ, коли із саду почулися м'які звуки музики. Юнка поспішно підхопилася з ліжка і безшумно прилинула до вікна. У тінях дерев маячила висока постать. Коли вона підняла голову, на її обличчя впав пучок місячних променів. Небо і земля! Дівчина побачила примарного нареченого! Пронизливий зойк у цю мить пролунав біля її вуха. Це тітонька, котру розбудила мелодія, тихо підійшла за небогою до вікна, а тепер впала тій на руки. Коли ж панночка знову поглянула у вікно, привид зник.

З двох жінок саме тітка зараз потребувала за-спокійливого, бо вона зовсім не тямилася. Що ж до молодої леді, то навіть примара її коханого здалася їй милою. Адже до певної міри зберегла залишки чоловічої краси, і, хоча тінь чоловіка навряд чи могла задовольнити дівчину, спраглу кохання, але за відсутності іншого могла принести хоча б децицю спокою. Тітонька заявила, що вона більше ніколи не спатиме в цій кімнаті. А небога, уперше збунтувавшись, рішуче оголосила, що не спатиме в жодному іншому покої замку. Зрештою їй довелося

спати самій. Але юнка взяла обіцянку з тітки, що та не розпатякає про випадок із примарою, щоб не відбирати в дівчини єдине гірке задоволення, яке лишилося їй на землі, — ночувати в кімнаті, біля вікон якої тінь її коханого несла свою нічну варту.

Як довго стара панна могла б зберегти свою обіцянку, важко сказати, адже вона дуже любила розводитися про всілякі дивовижі, і її очікував би справжній триумф, якби вона першою виклала цю страшну історію. У тих краях досі як приклад жіночої стриманості наводять те, що ця жінка боролася зі спокусою аж цілий тиждень, поки її раптово не звільнили від будь-яких зобов'язань, коли одного ранку за столом з'ясувалося, що молода леді зникла. Її кімната була порожньою, ліжко не застелене, вікно відчинене — пташка полетіла!

Здивування та неспокій, які спричинила ця звістка, можуть уявити лише ті, хто був свідком метушні, викликаній нещастям великої людини серед своїх друзів. Навіть бідні родичі спинилися на мить від своєї невгамовної праці за столом, коли тітка, котрій спочатку відібрало мову, заламала руки і заверещала:

— Примара! Примара! Її забрала примара!

Кількома словами вона описала страшну сцену в саду і дійшла висновку, що привид викрав свою наречену. Двоє слуг підтвердили цю версію, бо вони чули, як опівночі цокали копита коня біля гори, і не сумнівалися, що це був привид на своєму вороному скакуні, який забрав свою жертву в могилу. Усі присутні були ошелешені цією неймовірною подією, але

ж подібне ще трапляється в Німеччині, про що свідчать багато правдивих історій.

В яку жахливу халепу потрапив бідний барон! Яка сердечна дилема виникла для коханого батька та нащадка великого роду Каценелленбогенів! Або його єдину доньку забрали живцем до могили, або йому доведеться мати за зятя демона та виховувати виводок онуків-привидів. Як завжди, він цілковито втратив самоконтроль і весь замок підняв на ноги. Чоловікам наказали сідлати коней і обнищпорити кожну дорогу, шлях та стежину Оденвальду. Сам барон, натягнувши чоботи, підперезався мечем і вже намірявся скочити на коня, щоб податися на сумнівні пошуки, коли його привела до тями нова подія. Якась леді наблизилася до замку на баскому коні, а її, також верхи, супроводжував кавалер. Прибулиця підскакала до воріт, зістрибнула з коня, впала до ніг барона й обійняла його коліна. Це була його втрачена донька, а її супутник — наречений! Барон сторопів. Він дивився то на свою доньку, то на примару, і майже засумнівався в своїх відчуттях. Молодик, однак, набагато покращав на вигляд після свого візиту на тамтой світ. Його одіж була бездоганною та підкреслювала шляхетну чоловічу поставу. Парубок уже не був ні блідий, ні сумний. Його прекрасне обличчя пашіло молодістю, і радість променіла в його великих темних очах.

Таємниця незабаром розкрилася. Кавалер (бо, як ви, мабуть, здогадалися, він аж ніяк не був привидом) назвався сером Германом фон Штаркенфаустом. Він розповів про свою пригоду з молодим

графом. Розказав, як квапився до замку, щоб принести сумну звістку, але красномовство барона зупиняло всі його спроби викласти цю справу. Як вигляд нареченої цілковито захопив його, і щоб побути хоча б кілька годин із нею, він вирішив мовчати, щоб не виказати себе. Як сильно він бен-тежився, щоб вчинити правильно, доки оповідки барона не наштовхнули його на ексцентричний вихід. Як, боячись феодалної ворожнечі їхніх родів, він повторив свої візити, прикидаючись примарою, чигав у саду під вікном молодій леді і таким чином здобув взаємність, одержав перемогу й обвінчався з коханою.

За інших обставин барон був би неговірким, оскільки він ревниво оберігав свій батьківський авторитет і був дуже непоступливим у питанні родинних війн. Але батько любив свою доньку, вважав її втраченою. Тому зрадив, коли виявив її живою. І, хоча доньчин чоловік належав до ворожого роду, все ж, дяка Небу, він не був примарою. Правда, існувало щось, що не зовсім відповідало його уявленням про цілковиту достовірність витівки, до якої вдався лицар, прикинувшись мертвим. Але кілька старих приятелів, котрі воювали з ним на війні, запевнили, що у коханні можлива будь-яка стратегія і що кавалер мав право на особливі привілеї, бо й сам ще донедавна був військовим.

Тому справи залагодилися якнайкраще. Барон миттю пробачив молоде подружжя. Святкування в замку відновилося. Бідні родичі привітали нового члена родини люб'язно та приязно. А той був такий галантний, такий щедрий і такий заможний. Тітонь-

ки, щоправда, були дещо збентежені, що їхня система суворого самотництва та пасивного послуху виявилася настільки слабкою, але все це пояснили недбало заґратованими вікнами. Одна з них була особливо зворохоблена тим, що її дивовижна історія затьмарена і що єдиний привид, якого вона колись бачила, виявився підробкою. Але небога здавалася цілком щасливою, виявивши, що наречений має тіло і кров. Так закінчується наша історія.

ШУКАЧІ СКАРБІВ

Знайдено серед пізніх нотаток Дітріха Нікербокера

*Тепер згадав старих жінок байки,
Які вони мені розповідали
Про демонів й примар, що коzzaють
вночі
В місцях, де скарби світу закопали.
Марло “Мальтійський єврей”*

БРАМА ПЕКЛА

Десь за шість миль від славетного міста Манхеттена, у затоці Саунд, точніше у морському рукаві, що відділяє від материка Нассау та Лонг-Айленд, є вузька протока. Її течія щільно стиснута плечима мисів і заледве пробивається крізь каміння та мілини. Однак настають кращі часи — вона набирається сил та, гнівно обурюючись, долає всі перешкоди, і тоді протока закипає вирами, піниться білими гребенями баранців, реве і скаженіє на бистрині та встає буру-

нами — одним словом, віддається найнестримнішим нападам шаленства. І горе тому нещасному кораблю, який наважиться в таку годину кинутися в її обійми!

Подейкують, що так своєрідно жартувати протока полюбляє лише під час припливів. За низької води там так само тихо, як і в будь-якому іншому місці. Та коли настає приплив, потік починає хвилюватися. І набравши сили наполовину, реве й голосить, неначе впливається своїми водами. Коли ж досягає апогею, заспокоюється і на певний час засинає, як якийсь чолов'яга після вечері. Його можна порівняти із запеклим пияком, достатньо врівноваженим, поки не хильне зайвого, але коли нап'ється як чіп, то здається, що ним керує сам диявол.

Ця могутня, бурхлива та безжальна маленька протока була джерелом прикрощів і небезпек для голландських мореплавців із дуже давніх часів. Стихія безцеремонно розкидала їхні барки, схожі на ночви, кружляла їх вихором у вирах, і то так стрімко, що в будь-кого, окрім голландця, затуманювалося в голові, — а потім викидала на скелі та рифи. Саме тому зі злості це місце й назвали Геллегатом¹ і урочисто передали під владу диявола. Згодом ця назва була трансформована англійцями в Браму Пекла, а у вустах декотрих чужоземних прибульців, котрі нічого не тямали ні голландською, ні англійською, звучала навіть як якийсь Горлгейт. Нехай Святий Миколай покарає їх!

Від цієї протоки і до міста Манхеттена береги Саунду були дуже розмиті. В одному місці, на східному

---

¹ *Hell Gut* (голл.) — пекельна діра.

березі острова Манхеттен і навпроти острова Блеквелл, берегова лінія була сильно порізана вузькими скелястими ущелинами і засаджена деревами, що надавало їй якогось дикого та романтичного вигляду.

У пору припливів і відпливів води в цій частині Саунду надзвичайно бурхливі і керувати судном вкрай важко через круті вири та зустрічну течію. Кажу це з власного досвіду, бо виконував роботу штурмана в цьому маленькому морі мало не з дитинства. Не раз я важив життям, ризикуючи потрапити в кораблетрощу чи потонути під час різноманітних недільних вилазок, до яких разом з голландськими підлітками був вельми схильний.

Посеред цієї небезпечної протоки, неподалік купки скель, названих Куркою з Курчатами, у дні мого дитинства виднівся затоплений корабель, який не вибрався з виру та потонув під час шторму. Ходила легенда про те, що це піратський галеон, із котрим пов'язане одне дуже криваве вбивство, яке саме зараз не можу вже пригадати. Самого похмурого вигляду цього зруйнованого корабля і страшного місця, в якому він догнивав, було досить, щоб пробудити химерні уявлення про нього. Дерев'яні ребра, потемнілі від часу, визирали над водною поверхнею в часи припливу. Коли ж вода спадала, виднілася частина корпусу, а великі дерев'яні шпангоути, подекуди без дощок, виглядали наче скелет якогось морського чудовиська. Там також височів уламок щогли з кількома линвами та брусами, що гойдалися і скрипіли на вітрі. А самотня чайка описувала кола та квилала навколо цього похмурого каркаса.

Історії, пов'язані з цією катастрофою, страшенно лякали та збуджували мою хлоп'ячу уяву. Таке сусідство супроводжувалося романтичними байками про піратів, примар і закопані скарби. Досягши зрілого віку, я провів чимало досліджень, щоб з'ясувати правдивість цих оповідок, бо завжди цікавився білими плямами в історії моєї рідної провінції. Проте мене чекали незліченні труднощі, коли я намагався отримати хоча б якусь достовірну інформацію. Прагнучи докопатися до одного факту, я натрапляв на неймовірну кількість різних побрехеньок. Не буду згадувати ті події в Саунді чи в протоці Пілора, про які й без мене вже достатньо написано. Не скажу нічого і про Камінь диявола, за допомогою якого сам нечистий перейшов із Коннектикуту до Лонг-Айленду, адже ця тема була сумлінно опрацьована одним моїм достойним приятелем та істориком сучасності, з яким я поділився відомими мені подробицями¹. Також не розповідатиму про чорного привида в трикутному капелюсі, який сидів на кормі утлого човника та якого іноді бачили в бурю біля Брами Пекла. Його ще називали Нудьгуючим Піратом, хоча мені ніде не траплялася писемна згадка про таку особу і я не зустрічав нікого вартого довіри, хто виклав би всю правду щодо цього. Ну, хіба вдова коваля Мануса Конкліна, але ця бідна жінка була трохи підсліпувата і могла помилитися, хоча дехто базікав, що вона бачила в темряві краще, ніж усі інші люди.

---

¹ Дуже цікава розповідь про диявола і "камінь диявола", див. у мемуарах, прочитаних на з'їзді історичного товариства у Нью-Йорку після смерті пана Нікербокера його другом, відомим місцевим юристом. (Прим. авт.)

Та це було неважливим поряд із казками про за-копані скарби, які захоплювали мене найбільше. Усе, що подаю нижче, я збирав досить довго, і викладене таки трохи схоже на правду.

ПІРАТ КІДД

У давні часи одразу після того, як територію Новаго Нідерландів король Карл II відібрав у їхніх вельможностей із Генеральних Штатів Голландії, і допоки там ще не було спокою та ладу, ця провінція стала улюбленим прихистком авантюристів будь-якого штибу, особливо буканьєрів¹. Це були ватаги розбійників, котрі розбишакували в мирних іспанських поселеннях і нападали на іспанські торговельні кораблі. Вони скористалися легким доступом до гавані Манхеттена та слабкістю тутешньої влади, щоб перетворити це екзотичне місце на своє пристанище, де вони могли б ділити злочинну здобич та готуватися до нових нападів. Вервечки цих відчайдухів, вихідців із різних країн і країв, можна було побачити на вулицях маленького містечка Манхеттена після того, як вони поверталися з відкритого моря і збували загарбане багатство за півціни користолюбним купцям, щоб потім проциндрити гроші в сусідніх шинках, п'ючи, граючи в азартні ігри, виспівуючи, сварячись, галасуючи та жахаючи мешканців сусідніх районів запеклими бійками та розпуюстю.

---

¹ *Буканьєри* — пірати, котрі грабували колонії європейських держав (найчастіше іспанські, проте часто й французькі, голландські та британські) та торговельні і транспортні кораблі цих держав у районі Карибського моря у XVII ст.

Урешті-решт такі дії викликали обурення місцевої влади, і було вирішено витурити цих паразитів із колоній. Серед піратів почалося велике занепокоєння через переслідування з боку закону, і пересиджувати в старих криївках стало небезпечно. Вони закопували свої гроші та коштовне каміння у людних і віддалених місцях, ховали на диких берегах річок і морському узбережжі, відтак, розвіялися по всій країні.

Серед тих, кого залучили до полювання на моряків, був і відомий капітан Кідд. Довгий час він вважався авантюристом, таким собі неоднозначним громадянином — напівкомерсантом, напівконтрабандистом, котрий не гребував і розбоєм також. Він торгував якийсь час із піратами, виходячи в море своїм невеличким москитоподібним суденцем, віднаходячи усіякі незвичні місця, і нагадував курча матінки Кері¹ у бурю.

Цей непоказний персонаж був найнятий урядом командувати кораблем, оскільки знав усі повадки та притулки піратів, як каже стара приказка: “щоб упіймати злодія, потрібен інший злодій”. Відтак Кідд вирушив із Нью-Йорка на своєму кораблі “Пригода” добре озброєний і належним чином споряджений. Він проклав свій курс на Мадейру, до Бонавісти та Мадагаскару, а потім взявся курсувати біля входу в Червоне море. Проте замість того, щоб боротися з піратами, він сам став розбишакувати, захоплювати і дружні, і ворожі кораблі, добряче збагативши команду, що складалася з маврів, хоча ними й коман-

---

¹ Маються на увазі буревісники. На думку моряків, буревісник є передвісником поганої погоди, надісланим Дівою Марією.

дував англієць. Збувши награбоване, Кідд повернувся в Бостон, завантажений скарбами, з ватагою своїх товаришів на борту.

Та слава передувала пірату. Про його подвиги в океані вже знали всі. Тому й вдалися до суворих заходів щодо арешту розбійника. Але він, як кажуть, мав достатньо часу, щоб закопати більшу частину своїх скарбів. Розбійник навіть видобув шаблю з піхов, щоб захищатися під час арешту, але його здолали і кинули у в'язницю разом із кількома прибічниками. Їх усіх доправили в Англію на фрегаті, де звинуватили, засудили і повісили на шибениці. Кідд помирав важко, бо мотузка, з якої зробили зашморг, луснула під вагою його тіла, і засуджений гепнувся на землю. Його повісили ще раз і цього разу вже успішно. З цього й виникла легенда про те, що його вішали двічі.

Такою в основному була історія Кідда, але вона породила безліч переказів. Оповідки про те, що він закопав після повернення незліченні скарби, що склалися із золота та коштовного каміння, збурювали мізки навіть порядних людей вздовж усього узбережжя. Ширилися чутки про цілі гори грошей, знайдені то тут, то там. Іноді в одній частині країни, іноді в іншій. Подейкували про дерева та скелі, на яких знаходили таємничі знаки, що безсумнівно вказують на місця, де ті скарби заховані; про викопані монети з арабськими написами з награбованих східних трофеїв Кідда, які звичайні люди вважали диявольськими або магічними письменами.

Хтось повідомляв про те, що здобич закопали в пустельних місцях між Плімутом і мисом Код. Бага-

то й інших частин східного узбережжя, а також місця на Лонг-Айленді та Саунді, були просто позолочені цими чутками та обнишпорені шукачами пригод і скарбів.

В усіх цих історіях вагому роль відігравав сам нечистий. Його намагалися задобрити церемоніями, викликали або укладали з ним угоди чи входили в спілку. Але дідько неодмінно викидав із шукачами скарбів якийсь прикрий жарт. Декому навіть вдавалося докопатися до залізної скрині, але скарб усе одно не давався до рук. То, коли копали землю, вона осипалася і знову заповнювала яму, то якийсь галас або поява примари пірата кидали їх у холодний піт і змушували втікати світ за очі. Іноді навіть дідько сам з'являвся особисто, щоб відібрати здобич у невдах. А якщо вони навідувалися в це місце наступного дня, то не знаходили й сліду своєї праці минулої ночі.

Усі ці чутки були дуже непевні, тому довго не могли вдовольнити мою цікавість із цього питання. У цьому світі нічого не досягається важче, ніж істина. Я шукав достовірної інформації серед своїх улюблених джерел: старійшин і особливо серед старих голландських бабусь у провінції. І хоча сам можу похизуватися, що краще, ніж більшість людей, знаюся на старовинній історії моєї рідної провінції, але довгий час мої пошуки не давали хоча б якихось суттєвих результатів.

Та нарешті сталося. Одного погожого дня в другій половині літа я відпочивав від важких пошуків, буденно розважаючись риболовлею в тих водах, які були улюбленим місцем відпочинку в часи мого ди-

тинства. Я проводив час у товаристві кількох поважних міщан з мого рідного міста. Наші зусилля були марні — риба зовсім не клювала. Тому ми часто змінювали місце для риболовлі, але удача нам ніяк не всміхалася. Ми кинули якір біля виступу скелястого узбережжя, на східній частині острова Манхеттен. День був погожий і теплий. Вода кружляла навколо, але не спостерігалось жодної хвильки або хоча б брижів. Усе було настільки спокійне та тихе, що нам здавалося майже неймовірним, коли якийсь птах-водомороз здіймався з гілки сухого дерева і, зависаючи на мить у повітрі, щоб пошукати собі харч, каменем падав униз за своєю здобиччю. Поки ми лежали в човні, змуджені нашим заняттям, куняючи в теплому спокої дня, одного нашого компаньйона, гідного чоловіка, зморило сонце, і, коли він заснув, грузило його вудки пішло на дно. Прокинувшись, він зауважив, що спіймав щось незвично важке, смикнув вудку і витягнув улов на поверхню. Ми були дуже здивовані його знахідкою. Це був довгий пістолет дуже цікавої та дивовижної конструкції, який, судячи з іржавого стану, а також ложа, поїденого хробаками й укритого черепашками, лежав у воді вже давно. Несподіваний вигляд цієї історичної пам'ятки спонукав моїх спокійних товаришів до жвавих дискусій. Один припускав, що зброя потрапила туди під час Війни за незалежність. А інший, через чудернацький вигляд пістолета, приписував його раннім переселенцям. Може, він навіть належав знаменитому Адріану Блоку, котрий досліджував Саунд і відкрив Блок-Айленд, відомий на весь світ своїми сирами. Але третій, після того, як уважно

оглянув зброю, заявив, що це справжня іспанська робота.

— Я впевнений, — зазначив він, — якщо б цей пістолет міг говорити, то розповів би нам цікаві історії про жорстокі бої з іспанськими донами. Не сумніваюся, що це автентична реліквія часів старих буканьєрів.

— Їх ніколи не бракувало, — додав його співбесідник. — Ми знаємо пірата Брейді, за котрого лорд Белламонт так заповзвся, що всі буканьєри поховали свої гроші та коштовне каміння десь у закутках Лонг-Айленду. Після нього ще був капітан Кідд.

— Кідд був сміливим псом, — зауважив старий китобій із мису Код. — Навіть вигадали про нього таку кумедну пісеньку:

*Мене звати Роберт Кідд,
Я плавав, ох, як плавав.*

І хоча вона складалася лише з кількох рядків, там розповідається, як він отримав прихильність диявола, закопавши свою Біблію:

*Я Біблії один шматок,
Я плавав, ох, як плавав.
Узяв і закопав в пісок,
Я плавав, ох, як плавав.*

— Якби цей пістолет належав йому, то я визнав би його цінною реліквією, яка викликає неабияку цікавість. Це, звісно, дивна історія, але я ще чув і про такого собі Тома Волкера, котрий, кажуть, таки зумів викопати сховані скарби Кідда. А оскільки риба зараз усе одно не клює, то розкажу вам цю історію, аби згаяти час.

ДІДЬКО І ТОМ ВОЛКЕР

За кілька кілометрів від Бостона, що в штаті Масачусетс, є глибока бухточка, що на кілька миль заходить вглиб суші біля Чарльз-Бею та закінчується в порослому густим лісом болоті або, точніше сказати, в трясовині. З одного боку там можна побачити затемнений гайочок. А з протилежного — суша раптово здіймається вже із самого краю води, перетворюючись у високий хребет, на якому росте кілька старезних дубів вражаючих розмірів. Під одним із таких могутніх дерев, як розказують старовинні легенди, пірат Кідд і закопав свої скарби. Він зібрав усі свої гроші в човен і потай підплив уночі до самого підніжжя пагорба. Узвиштя дозволило наглядати, чи немає поблизу когось небажаного, а високі дерева дали змогу примітити хороші орієнтири, завдяки яким місце можна було б легко знайти в разі потреби. Старі люди також подекують, що сам диявол керував закопуванням цих грошей і взяв скарб під свою опіку. Але, як відомо, нечистий завжди накладає лапу на закопані багатства, особливо, якщо їх здобуто злочинним шляхом. Як би там не було, але Кідд так і не повернувся, щоб відкопати свої статки. Адже його схопили в Бостоні, відправили до Англії, а там повісили за піратство.

Приблизно 1727 року, саме тоді, коли землетруси так докучали Новій Англії, що змусили впасти на коліна й молитися цілу шеренгу запеклих грішників, у тій околиці жив худий і жадібний чоловічок, котрого звали Том Волкер. Його дружина була така ж скупа, як і він сам. Вони були такі зажерливі, що дурили на-

віть один одного. Усе, що потрапляло жінці в руки, вона мерщій ховала. Не встигала курка знести яйце, як воно миттю кудись зникало. Її чоловік постійно намагався знайти заховані гроші. На цьому ґрунті постійно виникали конфлікти, під час яких вони намагалися з'ясувати, що має бути їхньою спільною власністю. Подружжя жило в старій халупі, яка стояла самотою і нагадувала якогось голодранця. Біля неї вирости кілька кедрових дерев, які вважаються символом безпліддя. Над комином там ніхто ніколи не бачив диму. Жоден мандрівник не зупинився біля цих дверей. Жалюгідна коняка, ребра якої визирали з-під шкіри, як прутти сітки, пленталася в поле, де тоненький килимок моху заледве покривав каміння і міг хіба одурити голод. Тварина іноді висувала голову над огорожею, жалібно споглядала на перехожих і, здавалося, благала звільнити її з цієї голодної неволі.

І про будинок, і про його мешканців йшов недобрый поголос. Дружина Тома була лиха, мала вибуховий темперамент, гострий язик і важку руку. Її лемент часто чули під час сварки з чоловіком, а його обличчя іноді демонструвало, що їхні конфлікти не обмежувалися самими словами. Однак ніхто не ризикував вставати поміж ними. Самотній мандрівник, учувши ці відразливі зойки та лайку як відгомін розбрату, квапився накивати звідти п'ятами, радіючи власній безшлюбності.

Якось, коли Том Волкер перебував досить далеко від своєї оселі, він вирішив повернутися додому коротким шляхом через болото. Як і більшість коротких стежин, це був дуже непевний маршрут. Болото щільно заросло високими похмурими соснами та

болиголовом, деякі з цих рослин шугали аж на дев'ятсот футів у височінь, від чого там було темно навіть у полудень, і жили пугачі з усієї околиці. Ще там було повно ям і багна, ледве вкритих бур'яном та мохом. Їхня зелена ковдра часто вводила в оману випадкового мандрівника, і той втрапляв у чорну багнуку. А ще були там темні та застоянні калюжі, прихисток для пуголовків, гігантських жаб і водяних змії. Стовбури сосен і болиголову лежали в них наполовину затоплені, напівзогнили та нагадували алігаторів, які дримають у болоті.

Том дуже обережно намацував шлях крізь цей зрадливий ліс. Перестрибував із купини на купину, не відчуваючи, однак, твердого ґрунту серед глибоких боліт, або обережно, як кішка, зважував рухи, хапаючись за стовбури дерев. Лякався щоразу, почувши раптовий крик бугая або дикої качки, що спурхували над якоюсь самотньою частиною водойми. Нарешті він дістався товщі твердого ґрунту, який нагадував півострів, заглиблений у болото. Це була одна з твердинь індіанців під час їхніх воєн із першими колоністами. Тут вони встановили щось подібне на форт, який розглядали як майже неприступну фортецю і використовували як притулок для своїх дружин і дітей. Майже нічого не залишилося від тієї індіанської споруди, хіба лише насип, що майже зрівнявся із землею й уже заріс подекуди дубами й іншими лісовими деревами, листя яких помітно контрастувало з темними соснами і болиголовом на болоті.

Сутінки вже насувалися, коли Том Волкер потрапив до старого форту, де він вирішив хвильку від-

сапатися і перепочити. Будь-хто інший, крім нього, не мав би бажання на довше затримуватися в такому самотньому, непривабливому місці, про яке люди вигадали цілу купу лячних історій, що походили ще з часів воєн із індіанцями. Подейкували, що дикуни виконували тут свої обряди й приносили жертви злим духам. Том Волкер, однак, не був людиною, котру могли б злякати такі побрехеньки.

Він якийсь час полежав на стовбурі впалого дерева, дослухаючись до зловісного квакання деревної жаби та колупаючи своїм ціпком чорну землю під ногами. Коли ж підсвідомо розгорнув трохи ґрунту, палиця зачепила щось тверде. Чоловік сягнув глибше — і на тобі! Перед ним лежав розколотий череп з індіанським томагавком, встромленим у нього. Іржа на зброї свідчила про час, що минув після цього смертоносного удару. Це була неспокійна пам'ятка жорстокої боротьби, яка відбувалася в цьому останньому притулку індіанських воїнів.

— Гм! — зронив Том Волкер і вдарив об череп ногою, щоб струсити з нього бруд.

— Залиш цей череп, де лежить! — звелів якийсь брутальний голос.

Том підняв очі й побачив кремезного чорного чоловіка, котрий сидів прямо навпроти нього на пні дерева. Мандрівник неабияк здивувався, бо нічого не бачив і не чув, щоб хтось підходив, але ще більше сторопів, коли, наскільки це було можливо, розгледів, що незнайомець не був ні негром, ні індіанцем. Щоправда, він був одягнений в просту одіж, що нагадувала індіанську, і мав червоний пояс, точніше шалик, що перехоплював талію, але обличчя його

було не чорне чи мідне, а смугляве, засмальцьоване та бруднюще, так, ніби він звик працювати біля горнила в кузні. На голові у нього росла кучма жорсткого чорного волосся, яке стирчало вусібіч. А на плечі він тримав сокиру.

Зайда пильно глипав на Тома парою вибалушених червоних очей.

— Що ти робиш у моїй господі? — поцікавився чорний чоловік хрипким і злісним голосом.

— У твоїй господі? — перепитав Том усміхнувшись. — Вона така ж твоя, як і моя, бо належить дякону Пібоді.

— Дякон Пібоді проклятий, — зауважив незнайомиць. — І тишу себе, що так і буде, якщо він не подбає про свої гріхи та не дасть спокій гріхам ближніх. Поглянь і переконайся, що там із дяконом Пібоді.

Том зиркнув у той бік, куди вказав незнайомиць, і побачив велетенське дерево, міцне і розквітле на вигляд, але гниле зсередини й надламане, перший же сильний вітер, імовірно, зламає його остаточно. А на корі цього дерева було вирізане ім'я дякона Пібоді. Том оглядівся і виявив ще більше високих дерев, позначених іменами декотрих відомих людей колонії, й усі вони були підрубані сокирою. Те, на якому сидів Волкер і яке, мабуть, було просто зрубане, носило ім'я Кроуниншильда. Тут чоловік згадав багатія з таким іменем, що, подекували, нажив свої статки злочинним шляхом.

— Він уже готовий до спалення! — зронив чорний чоловік переможним тоном. — Бачиш, з нього я можу мати хороший запас дров на зиму.

— Але хто дозволив вам, — здивувався Том, — рубати дерева дякона Пібоді?

— Право першості, — пояснив співбесідник. — Це місце в лісі належало мені задовго до того, як перші білі ступили на цю землю.

— Наважуся спитати, хто ви, коли такий сміливий? — запитав Том.

— О, я маю різні імена: дикий мисливець в одних краях, чорний гірник в інших... Тут мене знають як чорного лісника. Я той, кому червоношкірі люди присвятили це місце, засмаживши білу людину задля запашного жертвоприношення. Оскільки червоношкірих винищили ваші білі дикуни, я розважаюся тим, що переслідую квакерів¹ та анабаптистів. А ще я — великий покровитель і захисник торговців рабами, а також великий магістр салемських відьом².

— Отже, якщо не помиляюся, — сказав відважно Том, — ви той, кого зазвичай називають старим дідьком.

— Так, це я! — підтвердив чорний чоловік і чемно кивнув.

Так розпочалася ця розмова, як розповідають старі байки, хоча вона здається занадто неймовір-

---

¹ *Квакери* — послідовники однієї з протестантських сект, заснованої Джорджем Фоксом близько 1650 р. і поширеної в Англії та США. Основна віра — вчення про внутрішнє світло. Квакери відкидають таїнства, ритуальні та формальні служіння. (*Прим. ред.*)

² *Салемські відьми* — дев'ятнадцять жінок, що були повішені в 1692—1693 роках за звинуваченням у чаклунстві в новоанглійському місті Салемі, одну було забито камінням, ще близько 200 осіб ув'язнено. Ця подія відома під назвою "полювання на салемських відьом". (*Прим. ред.*)

ною, щоб бути правдою. Можна було б подумати, що зустріч із таким непересічним персонажем у цьому дикому, самотньому місці мала б ошелешити будь-кого, але Том був відчайдухом, котрого не легко налякати. Він так довго жив із дружиною, котра його мордувала, що не боявся навіть самого диявола.

Кажуть, що далі вони вели тривалу та серйозну бесіду, тому Том не скоро повернувся додому. Чорний чоловік розповів йому про неймовірні багатства, які закопав пірат Кіда під дубами на високій гряді неподалік від боліт. Усі вони перебували під опікою нечистого та захищені його силою, щоб ніхто не міг знайти скарби, крім того, кого він визнає достойним. Він запропонував передати їх Тому Волкеру, бо відчув до нього особливу прихильність, але лише на певних умовах. Якими були ці умови, можна легко здогадатися, хоча Том ніколи не розкривав цього секрету публічно. Вони, мабуть, були дуже важкі, бо чоловік попросив час на роздуми, а він не був схожий на того, хто зволікатиме, якщо йдеться про гроші. Коли супутники досягли краю болота, незнайомиць зупинився.

— Який доказ того, що все, що ви мені сказали, правда? — спитав Том.

— Ось мій підпис, — зронив чорний чоловік і торкнувся пальцем чола Волкера.

Сказавши це, ступив у болотну гущавину і, як потім розповідав Том, опускався вниз і вниз, під землю, поки нічого, крім його голови та плечей, не залишилося назовні, потім зникли й вони.

Коли Том дістався додому, то помітив чорний відбиток пальця на своєму чолі, який ніщо не могло змити.

Перша новина, яку повідомила дружина, була про раптову смерть Авессалома Кроуниншильда, заможного буканьєра. У газетах із традиційним пафосом було оголошено, що “впав в Ізраїлі муж великий”.

Том згадав про дерево, яке його чорний приятель тільки-но зрубав і готувався спалити. “Нехай той флібустьєр підсмажиться, — сказав собі Том, — кому що до того?” Тепер він переконався, що все, що чув і бачив, не було ілюзією.

Чоловік не був схильний довіряти своїй дружині, але цього разу приховати таємницю було нелегко, тому він охоче поділився з нею. Уся жадібність жінки миттю прокинулася при згадці про сховане золото, і вона стала закликати свого чоловіка пристати на умови чорного незнайомця та повністю забезпечити себе, а відтак зробити їх заможними на все життя. Хоча Том, можливо, і сам прагнув продати душу чортові, він усе ж вирішив не робити цього наперекір дружині і тому категорично відмовився із простого протиріччя. З цього приводу між ними вчинилася сварка, і не одна, але чим більше жінка наполягала, тим рішучіше Том впирався, щоб не потішити її. Зрештою вона вирішила взяти справу в свої руки і, якщо вдасться, загарбати скарби собі.

Жінка була така ж відчайдушна, як і її чоловік, отож сама подалася до старого індіанського форту на схилі одного літнього дня. Її не було багато годин. Коли ж повернулася, то була мовчазна і скупа на відповіді. Повідомила щось про чорного чоловіка, з

котрим познайомилася в сутінках, коли той рубав високе дерево. Однак той був суворий і не озивався, тому їй доведеться знову піти туди з подарунком, але яким — не сказала.

Наступного вечора знову пішла до болота, а в фартуху несла щось важке. Том все чекав і чекав дружину, але даремно. Навіть опівночі вона не з'явилася. Не повернулася й уранці, вдень і наступної ночі. Тома з'їдав неспокій. Він зворохобився ще більше, коли збагнув, що вона завернула в свій фартух срібний чайник і ложечки, тобто все, що мало якусь вартість. Минула ще одна ніч, настав новий ранок, а за дружиною й слід захолов. Одним словом, ніхто про неї більше нічого не чув.

Що з нею сталося насправді, хтосьна, хоча багато людей пхали в цю справу свого носа. Це один із тих фактів, які історія замовчує. Дехто переконував, що жінка заблукала в заплутаному болотяному лабіринті, впала в якусь яму чи багно. Інші, не такі поблажливі, натякали, що вона прихопила з дому все цінне та гайнула до сусідньої провінції. А ще інші стверджували, що спокусник душ людських заманив її в якусь глибочезну трясовину, на поверхні якої знайшли її капелюшок. На підтвердження цієї версії присягалися, що проти якоїсь ночі бачили кремезного чорного чоловіка з сокирою на плечі, як він виперся з болота і з виглядом суворої звитяги ніс у руках вузлик із картатого фартуха.

Однак найпоширеніша та вірогідна історія наполягає, що Том Волкер так перейнявся долею своєї дружини та домашнього майна, що недовго мізкував і подався на пошуки до індіанської твердині. Упро-

довж довгого літнього дня він тинявся похмурим місцем, але навіть слідів дружини не знайшов. Кілька разів кликав її на ім'я, але ніхто не відгукнувся у відповідь. Лише бугай, пролітаючи повз, відіззався на голос чоловіка, та гидка жаба квакнула із сусіднього ставка. Зрештою, подекують, уже майже в суцільній темряві, коли сови починали свої лови і заметушилися кажани, увагу шукача привернув галас круків, які обсіли кипарис. Він поглянув туди і побачив вузлик із картатого фартуха, що висів на гілках дерева. А поруч сидів шуліка, котрий ніби наглядав за здобиччю. Чоловік радісно схопився, бо впізнав фартух своєї дружини і вирішив, що там мають бути загорнуті домашні цінності.

“Треба повернути майно, — сказав собі шукач, — і спробувати обійтися без жінки”.

Коли він видряпався на дерево, шуліка розгорнув свої широкі крила, заклекотів і зник у глибокій тіні лісу. Том захопив фартуха, але — ой, леле! — не надібав там нічого, крім людського серця та печінки.

Ось і все, що повідала ця побрехенька про те, що знайшов Том від своєї дружини. Можливо, вона спробувала розібратися з чорним чоловіком так, як звикла розбиратися зі своїм. І хоча, зазвичай, сварливу молодицю вважають парою для чортяки, але цього разу їй, здається, було непереливки. Проте жінка мала б померти гідно, бо Том виявив біля одного дерева глибокі відбитки копит, а також жмут волосся, вирваного, мабуть, із жорсткої чуприни широкоплечого дроворуба. Волкер знав із власного досвіду, якою запеклою була його дружина. Він лише стенив плечима, оглядаючи наслідки жорстокого

поєдинку. “Отакої, — промовив він подумки. — Дідькові, мабуть, добряче дісталось”.

Втрату свого майна Том компенсував втратою дружини, адже був сільським філософом. Він навіть відчував щось на кшталт вдячності до чорного лісника, котрий, на думку чоловіка, зробив йому послугу. Отож прагнув підтримувати з ним знайомство й надалі, але успіху в цьому довгий час не досягав. Старий чортяка переховувався, бо хоча люди й думають, що його легко викликати, це не завжди так. Він добре вміє махлювати, коли впевнений у своїх картах.

Але врешті-решт, як розповідають, коли Том мало не втратив терпець і був уже готовий пристати на будь-які умови, щоб допасти до обіцяного скарбу, він таки зустрів чорного чоловіка одного вечора у звичній лісовій одежі із сокирою на плечі, коли той швендяв по краю болота і співав якусь пісню. Нечистий демонстрував повну байдужість до Тома, ступав своєю стежиною, відповідав скупом та продовжував горланити свою пісеньку.

Однак Том таки підвів його до суті справи, і вони стали обговорювати умови, на яких можна отримати піратський скарб. Була одна умова, про яку краще не згадувати, бо само собою зрозуміло, про що йдеться, коли диявол виявляє свою прихильність. Але були й інші, яких нечистий ніяк не хотів зректися. Дідько наполягав, щоб гроші, знайдені за його допомогою, були використані так, як він скаже. Наприклад, щоб Том торгував невільниками і спорядив для цього відповідний корабель. Проте Том рішуче відмовився: він і без цього брав уже важкий гріх на душу. І

навіть сам диявол не зміг спокусити його гендлювати людьми.

Том був настільки впертим у цьому питанні, що нечистий не став наполягати на своєму і запропонував натомість, щоб його підопічний став лихварем. Диявол дуже турбувався зростанням кількості такої братії, бо вважав лихварів напрочуд корисними для своїх лихих намірів.

Стосовно цього жодних заперечень не виникло, бо такі справи були Томові до серця.

— Наступного місяця відкриєш у Бостоні ломбард, — звелів чорний чоловік.

— Я зроблю це хоч завтра, якщо хочеш, — запобігав Том Волкер.

— Позичатимеш гроші під два відсотки на місяць.

— Та я дертиму й чотири! — запевнив Том Волкер.

— Вимагатимеш оплату за вексями, відмовлятимеш у продовженні закладних, доводитимеш крамарів до банкрутства.

— Я доводитиму їх навіть до дідька лисого, — жадібно закричав Том Волкер.

— Такий лихвар за мої гроші мені потрібен! — сказав чортисько захоплено. — Коли хочеш їх отримати?

— Цієї ж ночі.

— Ну нехай! — погодився диявол.

— Ну нехай! — підтримав Том Волкер, компаньйони вдарили по руках й уклали угоду.

Через кілька днів Том Волкер уже сидів за столом у ломбарді в Бостоні. Його слава як чоловіка, готового позичити гроші будь-кому, миттю поширилася містом і за його межами. Ще всі пам'ятали часи гу-

бернатора Белшера, коли готівка була особливо в дефіциті. Це був час кредитів. Країна була завалена державними облігаціями, створили знаменитий земельний банк. Дуже вигідно було спекулювати, люди дивувалися планами нових поселень і міст у пустелі. Маклери показували накреслені на папері ділянки та містечка, які, як Ельдорадо, лежали невідомо де, але кожен був готовий придбати і собі частку. Одним словом, шалена спекулятивна лихоманка, яка раз по раз трапляється в нашій країні, набула тривожного ухилу, коли всі мріють заробити статки з порожнечі. Але, як завжди, гарячка таки вгамувалася, мрії канули, й уявні статки разом із ними. Ті, хто зазнав цього, опинилися в жахливому стані, й уся країна наповнилася наріканнями на “важкі часи”.

У таку сприятливу для Тома Волкера добу суспільного лиха він і відкрив свій ломбард у Бостоні. Його двері не зачинялися від навали клієнтів. Тут були і нужденні авантюристи, і запеклі спекулянти, і замріяні землероби, і необачні ремісники, і крамарі, котрі страждали під гнітом кредитів. Одним словом, усі, хто був вимушений знайти гроші за будь-яку ціну і в будь-який спосіб, поквапилися до Тома Волкера.

Так він став найближчим приятелем для кожного нужденного і діяв як “щирий товариш”, тобто завжди правив високі відсотки та добрячу заставу. Злиденність клієнта була пропорційна жорсткості умов його позики. Лихвар накопичував боргові зобов'язання та закладні на нерухомість, поступово вичавлював зі своїх боржників усе більше і більше, поки не викидав їх незабаром сухими, як ретельно віджата губка, за двері.

Отож, гріб гроші лопатою, став заможною та могутньою особою і все вище задирав носа, йдучи у своєму трикутному капелюсі. Поставив, як і належить, величезний будинок, але через жадібність залишив більшу частину обійстя недобудованою та невпорядкованою. Придбав навіть карету задля вдоволення власного марнославства, проте майже не годував коней, які його возили. А незмащені колеса на дерев'яних осях так стогнали, коли він їхав, що можна було подумати, ніби то волають душі бідних боржників, котрі стали голими та босими.

Однак коли Том постарівся, то став задумуватися. Зібравши скарби світу, він почав перейматися своїм майбутнім. Із жалем думав про те, що уклав угоду зі своїм чорним приятелем, і хитрував, щоб уникнути дотримання її умов. Зненацька він став сумлінним християнином. У церкві молився голосно та наполегливо, ніби небо могло стати прихильнішим через перенапруження легень. І по воланнях у неділю завжди можна було сказати, коли він нагрішив найбільше впродовж тижня. Тихі парафіяни, котрі скромно та стійко торували собі стежину до Сіону, були вражені та бідкалися, що новонавернений так хутко випередив їх. Том був таким же непохитним у справах релігійних, як і в фінансових. Він суворо наглядав за своїми сусідами та звинувачував їх. Він, мабуть, вирішив, що кожен гріх, вчинений іншими, ставав кредитом на сторінці його життя. Навіть торочив про доцільність поновлення гоніння квакерів і анабаптистів. Одним словом, завзятість Тома стала такою ж горезвісною, як і його статки.

Тим не менш, незважаючи на всю ретельність дотримання обрядів, Тома гриз переляк, що диявол все одно вимагатиме те, що йому належить. Тому, щоб його не застали зненацька, як усі розповідали, чоловік завжди носив маленьку Біблію в кишені свого плаща. Тримав ще й велику Біблію, цілий фоліант, у своєму кабінеті й часто її читав, коли люди заходили туди у своїх справах. У таких випадках лихвар клав свої зелені окуляри в книгу, аби позначити недочитане місце, і тільки тоді обертався, щоб загнати в нужду ще когось.

Казали, ніби Том дещо звихнувся на схилі літ, гадаючи, що скоро йому вже кінець. Звелів перекувати свою коняку, осідлати, одягнути вуздечку та закопати догори ногами. Він вважав, що в останній день світ перевернеться догори дригом і тоді він зможе стрибнути в сідло, яке буде вже готове, і так у найгіршому випадку зуміє втекти від свого зловісного приятеля. Проте це було, мабуть, не більше, ніж просто бабусині казки. Бо якби він насправді вдався до таких застережень, це було б цілком зайвим. Принаймні автентична стара легенда викладає історію інакше.

Одного спекотного дня, це був саме розпал літа, насувалася жахлива чорна гроза. Том сидів у своєму кабінеті у білому лляному ковпаку й ранішньому халаті з індійського шовку. Він мав на меті відібрати оселю, термін закладної на яку збіг, завершивши падіння ще одного нещасного земельного спекулянта, до котрого мав щирі почуття. Бідний маклер благав його відтермінувати вирок на кілька місяців. Але Том був невблаганний, роздратований і відмовився зробити це навіть на день.

— Моя сім'я збідніє і буде змушена жебрати на парафії, — ридав боржник.

— Доброчинність починається вдома, — відказав на це Том, — маю піклуватися про себе в такі важкі часи.

— Ви ж заробили так багато грошей на мені, — не вгавав спекулянт.

Том втратив терпець і забув про пристойність.

— Хай дідько мене вхопить, — вилаявся він, — якщо я заробив хоча б фартинг!

І в цю мить на вулиці почувися три гучних удари в ворота. Лихвар вийшов, щоб побачити, хто це. Там чорний чоловік тримав чорного коня, який іржав і нетерпляче бив копитом.

— Томе, гайда! — звелів чорний прибулець.

Том сахнувся, але було запізно. Він залишив свою маленьку Біблію у кишені плаща, а його велика Біблія, якою мав намір боронитися, лежала на столі під закладною: ще не було грішника, захопленого так несподівано. Чорний чоловік закинув жертву, як малюка, на коня, і той полетів посеред грози. Клерки заклали пера за вуха і витріщалися на свого працедавця з вікон. А Том Волкер мчав геть вулицями міста, його білий ковпак хитався то вгору, то вниз, вранішній халат тріпотів на вітрі, а кінь висікав вогонь із бруківки. Коли клерки обернулися, щоб ще раз глянути на чорного чоловіка, той уже зник.

Том Волкер більше не повернувся, щоб вимагати сплату по закладній. Якийсь фермер, котрий жив неподалік від болота, повідомив, що в розпал грози чув жаский тупіт копит і завивання на дорозі, а коли підбіг до вікна, то побачив силует вершника, якого я

вже описав. Він скакав, як божевільний, через поля, гори і доли в бік чорного болота та старого індіанського форту. Незабаром після цього блискавка вдарила у той бік і, здалося, запалав весь ліс.

Добрі люди Бостона хитали головами та стенали плечима, але вони так звикли до відьом, чаклунів і вибриків диявола у будь-яких формах, відколи в колонії з'явилися перші переселенці, що особливих вражень від них не можна було очікувати. Були призначені розпорядники, котрі взяли на себе відповідальність за майно Тома, але з'ясувалося, що той нічого не залишив. Коли відкрили його секретер, то всі документи перетворилися там на порох. Замість золота та срібла його залізна скриня була наповнена трісками та клоччям. Два скелети лежали в його стайні замість голодних коней, а вже наступного дня його великий будинок спалахнув і згорів ущент.

Таким був кінець Том Волкера і його ганебного багатства. Нехай усі зажерливі лихварі, котрі визискують з людей гроші, задумуються над цією історією. У правдивості її можна не сумніватися. Адже діра під дубом, звідки Том викопав скарби Кідда, є і досі. А на сусідньому болоті і в старій індіанській твердині часто бачать у бурхливі ночі постать на коні в ранковому халаті та білому ковпаку, що, без сумніву, і є неспокійним приви́дом лихваря. І ще одне — ця історія перетворилася на легенду і лягла в основу приказки, що поширилася по всій Новій Англії: “Дідько і Том Волкер”.

Такою, наскільки можу згадати, була мораль цієї казки, розказаної китобоем із мису Код. Були роз-

маїті тривіальні деталі, які я опустив, але оповідка допомогла дуже приємно згаяти ранок. Уже настала пора, яка більше не була сприятливою для риболовлі, тому з'явилася пропозиція повертатися на суходіл і залягти в затінку під деревами, поки не спаде полуденна спека.

Відтак ми висадилися в чудовій місцині на острові Манхеттен у дуже тінистому та чарівному урочищі, що раніше перебувало у власності стародавньої родини Гарденбруків. Це була територія, добре відома мені з часів вилазок мого дитинства. Неподалік від того місця, де ми розклалися, стояв старий голландський склеп, який був об'єктом страхів і джерелом балачок моїх однокласників. Там усередині стояло кілька трун, але наше найбільше зацікавлення викликало те, що ми пов'язували його у своїй уяві із затопленою піратською шхуною, яка догнивала на рифах Брами Пекла. З нею також пов'язані розповіді про контрабанду, які нерідко можна було почути особливо в той час, коли це закинута місце ще було власністю одного бюргера, котрого прозивали "Хлопче, гроші бережи". Про того чоловіка перешіптувалися, що він мав багато таємничих зносин із країнами за морем. Проте всі ці речі безладно перемішалися в нашій свідомості, як це часто буває з будь-якими оповідками серед підлітків.

Поки я міркував над цими питаннями, мої товариші перевірили вміст нашого щедро наповненого кошика, і ми розговілися в теплу сонячну полуденну годину у затінку розлогого каштана на м'якому трав'яному килимі, що сягав аж до краю води. Наразі ж, розлігшись на траві, я викликав у душі спо-

гади про своє юнацтво, вшановуючи це місце, і розповів давні уривки зі своїх спогадів, щоб розважити своїх компаньйонів. Коли я закінчив, поважний містянин літнього віку Джон Джосс Вандермоер, той самий, котрий колись розповів мені про пригоди Дольфа Гейлігера, зауважив, що згадав історію про одного шукача скарбів і те, що сталося з ним тут зовсім поруч. Оскільки ми знали дідугана як одного з найкращих оповідачів провінції, то попросили розказати подробиці, смалячи люльки з найкращим тютюном від Блейза Мура, поки поважний Джон Джосс Вандермоер розповідав нам наступну казочку.

ВОЛЬФЕРТ ВЕББЕР, або ЗОЛОТІ СНИ

Року Божого тисяча сімсот... не пам'ятаю якого, однак це було десь у першій половині минулого століття, у стародавньому місті Манхеттен жив один дуже порядний бюргер. Вольферт Веббер його звали. Він був нащадком старого Кобуса Веббера з міста Брилле в Нідерландах, одного з перших поселенців, відомого тим, що першим узявся вирощувати капусту, прибув він до провінції ще в часи правління Олофа ван Кортландта, котрого ще називали Мрійником.

Ділянка, на якій Кобус Веббер осів сам і посадив свою капусту, залишалася з того часу у власності сім'ї, яка продовжувала працювати в цій царині з такою похвальною наполегливістю, до якої схильні

лише наші голландські бюргери. Усі родинні здібності протягом поколінь були зосереджені на вивченні та вдосконаленні цього благородного овочу. І саме така концентрація зусиль, без сумніву, забезпечила величезні статки і популярність, досягнуті завдяки капусті.

Династія продовжувала розвивати свою спадщину і жодного разу не дала підстав сумніватися в її легітимності. Старший син успадкував не лише землю, але й схожість на свого батька. Якщо б вивісити на стіні портрети представників цього роду, то це був би ряд практично ідентичних голів, що нагадують своєю формою та величиною овочі, над якими вони царювали.

Батько сім'ї незмінно проживав у родинному гнізді — голландському будиночку з жовтої цегли з голубим фронтоном, що звужується до верху, і традиційним залізним флюгером на даху. Усе, що стоїть будівлі, свідчило про просторість і надійність. Зграйки серпокрильців заселяли маленькі шпаківні, якими були обвішані стіни, ластівки будували свої гнізда під карнизами склепінь, а кожен знає, що ці домашні птахи приносять удачу мешканцям, в яких вони винаймають своє житло. Яскравого сонячного ранку на початку літа було приємно чути їхнє веселе щебетання, коли вони пурхали в чистому, солодкому повітрі, ніби бажаючи процвітання Вебберам.

Так цілком спокійно і затишно проживала ця чудова родина у затінку могутнього платана, який потроху і помалу розрісся настільки, що повністю затінив їхній палац. Місто поступово наближалось

своїми новобудовами до цього обійстя. Будинки підіймалися, щоб затулити собою краєвиди. Сільські дороги перетворювалися в гамірні й густозаселені вулиці. Одним словом, зберігаючи усі звички сільського життя, Веббери перетворилися у містян.

Тим не менш, вони зберігали і свою спадкову вдачу, і спадкові володіння, з усією впевненістю дрібних німецьких князьків в імперії. Вольферт був останнім представником роду, він успадкував патріархальну лавку біля дверей під родинним деревом, зберігав скіпетр своїх батьків і вважався таким собі сільським старостою посеред метрополії.

Щоб розділити турботи та радості свого правління, чоловік узяв собі помічницю, одну з тих чудових жінок, котрих називають господиньками. Дружина була однією з тих маленьких метких газдинь, які завжди метушаться, навіть коли нема чого робити. Однак її діяльність набула одного конкретного спрямування. Здавалося, що все своє життя молодиця віддавала інтенсивному плетінню, як удома, так і поза ним. Ходила чи сиділа, її спиці спритно рухалися, і подекують, що завдяки своїй невичерпній енергії жінка майже за рік забезпечила всіх домашніх панчолами. Це чесне подружжя Всевишній благословив єдиною донькою, котру виховували з великою ніжністю та турботою. Багато зусиль доклали до її освіти, щоб вона могла шити різними способами, знала, як маринувати огірки та помідори, і навіть вишивати своє ім'я на канві. Вплив її смаків був помітний навіть у сімейному городі, де гарне перемішувалося з корисним. Цілі ряди вогняних хризантем і чудових мальв межували з капустяними грядками, а гігант-

ські соняхи схиляли свої широкі, веселі личка над тином і, здавалося, закликали перехожих.

Ось так Вольферт Веббер панував над своїми батьківськими акрами, мирно і з задоволенням. Але й у нього, як і в усіх інших господарів, траплялися турботи та неприємності. Зростання рідного міста часом викликало в нього роздратування. Його невелику ділянку поступово оточили вулиці та будинки, які перехопили потоки повітря та заступили сонячне світло. Та ще й на город подекуди нападав прикордонний люд, який вештався просторами метрополії, і ці нічні набіги коштували йому іноді кількох хот його найблагородніших підданих, захоплених супротивником. Кілька волоцюг також любили ввалитися, якщо хтось забував замкнути ворота, залишаючи після себе спустошення, а хлопчиська частенько стинали голови знаменитим на всю округу соняхам, гордості його городу, що ніжно і млосно схиляли свої голови над парканом. Та все це були дрібні клопоти, які хоча й могли зворушити його душу, як літній бриз, що тривожить поверхню ставка біля млина, але не могли нашкодити глибокій врівноваженості цього чоловіка. Він хапав надійний кийок, який завжди стояв за дверима, раптово вибігав надвір і частував ним спину того, хто зазіхав на його майно, чи то була свиня чи хуліган, а потім повертався додому, чудово таким чином освіжившись і заспокоївшись.

Однак основною причиною тривоги чесного Вольфєрта було зростання добробуту міста. Витрати на життя зросли вдвічі чи навіть утричі, але господар не міг подвоїти чи потроїти кількість своєї капусти. А

наявність конкурентів не дозволяла підняти ціну. Отож усі навколо багатіли, а Вольферт біднів. І як не пнувся, не міг вигадати, як відшкодувати збитки.

Цей наростаючий клопіт, який збільшувався мало не щодня, поступово вплинув на нашого персонажа. На його чолі з'явилося дві-три додаткові зморшки, річ, невідома раніше в родині Вебберів. Здавалося, що тривога загорнула догори кінчики трикутного капелюха чоловіка, додавши образу неспокою, що суперечив спокійним і ширококрисим капелюхам його знаменитих попередників.

Можливо, що це і не порушило б істотно спокійну вдачу господаря, якби він мав піклуватися лише про себе та свою дружину. Але юна донька поступово досягала зрілості. А весь світ знає, коли дівчата починають дозрівати, то вимагають до себе стільки уваги, скільки не потрібно для догляду за жодними фруктами чи квітами. Мені бракує таланту, щоб описати всі жіночі принади, інакше я б передав, як розцвітала врода цієї маленької голландської красуні. Як її сині очі ставали глибшими і глибшими, а її вишневі губи полум'яніли та червоніли. А як вона дозрівала, округлювалася впродовж шістнадцяти літ, а на сімнадцятій весні, здавалося, готова була вирватися з пут свого корсажу, як напіврозквітлий пуп'янок троянди.

О, який гарний був день! Чи можу я показати, якою вона була тоді, коли одягла в неділю вранці фамільну старовинну голландську сукню із шафи, ключ до якої довірила їй матінка. Це було весільне вбрання ще її прабабусі, підігнане відповідно до моди, з розмаїтими орнаментами, що передавалося в роди-

ні як реліквія. Світло-каштанові коси юнки були злегка завиті масляною в спокусливі кучерики обабіч її ясного чола. Ланцюжок із жовтого чистого золота обіймав шию панночки. Маленький хрестик, який просто спочивав біля входу в ніжну долину щастя, наче освячував це місце. Але годі! Не такому стариганю, як я, розповідати про ці жіночі зваби. Досить сказати, що Емі минуло сімнадцять років. Ще задовго до того, коли на її канві з'явилися сердечка закоханих, безжально пробиті стрілами, і так звані вузлики вірності були вишиті синім, стало очевидно, що вона захопилися чимось цікавішим, ніж вирощування соняхів або квашення огірків.

У цей критичний період жіночого існування, коли серце в грудях дівчини, як і його емблема-медальйон, що висить на грудях, може вмістити лиш один образ, новий гість став навідуватися під дах Вольферта Веббера. Це був Дірк Вальдрон, єдиний син бідної вдовиці. Але він міг похвалитися більшою кількістю батьків, ніж будь-хто інший у провінції, бо його мати мала аж чотирьох чоловіків і лише одну дитину, тому той, хоч і народився в її останньому шлюбі, міг би чесно стверджувати, що є запізнілим плодом тривалих зусиль. Цей син чотирьох батьків поєднував у собі заслуги та міць усіх своїх предків. Якщо він і не мав славетного родоvodu, то мав можливість залишити такий після себе. Бо досить було лише поглянути на свіжого та дужого молодика, щоб збагнути, що він покликаний стати засновником могутнього племені.

Цей юнак поступово став постійним відвідувачем у родині Вебберів. Він мало балакав, але сидів довго.

Набивав люльку батькові, коли та порожніла, підіймав спицю матері або клубок ниток, коли ті падали на підлогу. Гладив пухнасту та плямисту спинку котика і допомагав доньці поратися з мідним чайником, який виспівував на вогні. Усі ці беззвучні маленькі послуги можуть здатися незначною допомогою, але коли справжнє кохання перекладене нижньоголландською, воно проявляє себе саме таким чином. Усе це знайшло відгук у сім'ї Вебберів. Привабливий юнак здобув дивовижну прихильність в очах матері. Руда кішка з чорними плямами, хоча і була найбезглуздішою і найбайдужішою представницею свого роду, проявляла безсумнівні ознаки схвалення до візитів молодика. Чайник, здавалося, виспівував привітніше і вітав прибуття гостя. І якщо ми правильно прочитали хитрі погляди юнки, коли вона сиділа з удаваною серйозністю і вишивала біля матері, — то дівчина не поступалася своїми почуттями ні пані Веббер, ні кішці, ні чайнику на кухні.

Лише Вольферт не помічав, до чого йде. Він глибоко задумався про зростання міста та своєї капустки, сидів, глипав на вогонь і мовчки пихкав люлькою. Одного пізнього вечора, коли лагідна Емі вже за звичкою проводжала свого коханого до вхідних дверей, гість, також за звичкою, цнотливо поцілував супутницю, але відлуння поцілунку було таким гучним, що сягнуло навіть вуха глухуватого Вольферта. Той повільно второпав, що в нього з'явилося нове джерело для тривоги. Йому й на гадку не спадало, що ця дитина, яка, здавалося, ще вчора видиралася йому на коліна, гралася з ляльками та будувала хатки, могла задуматися про якесь кохання та заміжжя.

Чолов'яга тер очі, озирався і нарешті допетрав, що поки він розмірковував про інші справи, вона встигла перетворитися на жінку і, що ще гірше, закохалася. Це були зовсім нові турботи для бідного Вольфєрта. Він був хорошим батьком, але до того ж і розсудливим чоловіком. Молодик був дуже чемним хлопцем, але не мав ні грошей, ні землі. І всі ідеї Вольфєрта зводилися до однієї — він не бачив жодної альтернативи у разі одруження, окрім як наділити молоду пару клаптиком свого капустяного городу, якого і так ледве вистачало для потреб однієї сім'ї.

Отже, як виважений батько, він вирішив придушити цю пристрасть у зародку і заборонив дітям зустрічатися, хоча це дуже ранило батьківське серце і рясні тихі сльози заволокли блискучі очі доньки. Тим не менш, дівчина показала себе взірцем дочірнього благочестя та послуху. Вона ніколи не супилася і не гнівалася, ніколи не перечила батьками, ніколи не виявляла пристрасті, не впадала в істерику, як у романтичних романах, які люблять читати молоді жінки. Це не для неї! Вона не була якоюсь бунтівною героїнею, запевняю вас. Навпаки, скорилася, як слухняна донька, зачинила вхідні двері перед обличчям коханого, і якщо іноді спілкувалася з ним, то тільки з вікна кухні або через огорожу саду.

Вольфєрт глибоко перейнявся цими речами, на його чоло лягли нові зморшки, коли він одного суботнього вечора вибрався до сільської корчми, десь за дві милі від міста. Це було улюблене місце для голландської частини громади, бо корчмарі там завжди були голландцями і зберігали атмосферу та

звичаї давніх часів. Це був голландський будиночок, що, мабуть, служив пристанищем для якогось заможного бургера з перших переселенців. Він стояв неподалік від місцини, яку називали косою Корліра, вона тягнеться далеко в Саунд, і приплив та відплив міняються тут з блискавичною швидкістю. Надійно збудовану, але дещо запущену споруду можна було бачити здалеку через гайочок в'язів і платанів, які, здавалося, гостинно запрошували до себе, а кілька плакучих верб своїм сумним, опущеним листям нагадували падаючі води, які викликали думки про прохолоду, що манила мандрівника під час спекотного літа.

Сюди, як я вже казав, і стікалися юрми літніх мешканців Манхеттена, де хтось грав у шаффлборд, або "дев'ять пальців", а інші замислено курили люльки та теревенили про державні справи.

Стояв осінній вечір, коли Вольферт наважився на візит до цього закладу. Вітер зривав із в'язів і верб останнє листя, яке кружляло в галасливому вихорі над полями. Північна алея була безлюдна, бо передчасні холоди загнали гультяїв у приміщення. Оскільки це був суботній вечір, то тут зібрався звичний контингент, який складався здебільшого зі справжніх голландських бургерів, іноді розбавлених представниками інших націй і країн, що цілком природно для міста з таким строкатим населенням.

Поруч із грубкою у величезному шкіряному кріслі сидів диктатор цього маленького світу, шановний Рем або, якщо офіційно, Рамм Рапелі. Чоловік був валлонцем і славився стародавністю свого роду, а його бабуся була першою білою дитиною, яка

народилася в цій провінції. А ще він славився своїми статками та гідністю, бо довго обіймав посаду виборного і був особою, перед якою навіть сам губернатор скидав свого капелюха. З давніх-давен чоловік заволодів шкіряним кріслом і сидів на цьому своєму троні, стаючи все огряднішим і гладкішим, поки нарешті, впродовж багатьох років, не заповнив його вщент. Слово його було вирішальним для підданих, бо він був настільки заможною людиною, що не мав потреби підтримувати будь-яку свою думку відповідним аргументом. Шинкар обслуговував його зі своерідною офіційністю. Не те, щоб він платив більше, ніж його сусіди, але монета багатія завжди здається набагато вартіснішою. Корчмар завжди знаходив приемне слово чи жарт, щоб видихнути його у вухо вельмишановного Рамма. Той, правда, ніколи не сміявся і постійно зберігав на обличчі пихатість і солідність, але іноді винагороджував господаря знаками прихильності, які часом нагадували якесь хрюкання, та все ж захоплювали корчмаря більше, ніж навіть гомеричний регіт заможної людини.

— Це буде бурхлива ніч для шукачів скарбів, — зауважив шинкар, коли порив вітру забіснувався навколо будинку і щось грюкнуло біля вікон.

— Що, хіба вони знову взялися за старе? — здивувався англієць, одноокий відставний капітан, котрий часто відвідував корчму.

— Авжеж, — відповів шинкар, — чому б цього не робити? Їм нещодавно пощастило. Кажуть, що викопали в полі великий горщик із грошима, за садом Стюйвезента. Люди вважають, що його в давнину

закопав особисто Пітер Стюйвезент, наш голландський губернатор.

— Дурня! — заявив одноокий військовий, доливаючи невелику порцію води до свого бренді.

— Можете вірити чи ні, як вам бажається, — не став сперечатися господар закладу, хоча це його зачепило. — Але всім відомо, що старий губернатор закопав цілу гору своїх грошей у не найкращий для голландців час, коли англійські червоні мундири захопили всю провінцію. Подейкують, ніби той старий джентльмен досі швендяє в тій самій одежі, в яку одягнений на картині, що висить у їхньому родинному гнізді.

— Нісенітниця, — повторив відставник.

— Як собі бажаєте! Та ж чи не бачив його Корні ван Занд якимось опівночі, коли той кульгав на лузі своєю дерев'яною ногою, а в руці тримав меч, що палахкотів, як вогонь? А якого біса ще йому ходити? Чи не тому, що люди потривожили те місце, в якому він колись сховав свої гроші?

Тут корчмаря перебили якісь гортанні звуки з боку Рамма Рапелі, що означали неабияку працю над народженням якоїсь неймовірної думки. Оскільки він був занадто поважний чоловік, обтяжений авторитетом, корчмар чемно замовк, щоб промовець спромігся хоча б щось сказати. Огрядне тіло цього могутнього бюргера виявляло всі симптоми виверження вулкану. Спочатку спостерігалось певне трясіння живота, що нагадувало землетрус. Потім він випустив хмару тютюнового диму зі свого рота-кратера. Після цього в горлянці заклекотіло, наче думка пробивалася крізь горлове мокротиння. Відтак на-

зовні вирвалося кілька уривчастих вигуків, які закінчилися кашлем. Нарешті його голос пробився до слухачів. Це була інтонація людини, яка відчуває всю вагу свого гаманця, якщо не ідеї. Кожна частина його промови супроводжувалася пахкотінням тютюнового диму.

— Хто там патякає про старого Пітера Стюйвезента? Пуф! Як можна так не поважати інших людей? Пуф! Високоповажний Пітер Стюйвезент добре знав, що свої гроші можна використати в кращий спосіб, ніж просто закопати їх. Пуф! Я знаю родину Стюйвезентів. Пуф! Кожного з них. Пуф! Немає респектабельнішої сім'ї у цій провінції, і старовиннішої, і більших господарників. Пуф! Це вам не деякі тутешні вискочки. Пуф! Пуф! І ви ще смієте мені згадувати про Пітера Стюйвезента? Пуф! Пуф! Пуф!

Тут грізний Рамм насупив лоб, стиснув губи так сильно, що ті аж зморщилися в обох кутиках, і повернувся до куріння з такою люттю, що хмарки навколо голови скоро перетворилися в густу завісу, яка нагадувала дим навколо кратера вулкана Етна.

Загальна мовчанка стала наслідком раптової заборони цього багатія. Проте тема була надто цікавою, щоб не мати продовження. Бесіда незабаром поновилася зусиллями Пічі Прау ван Хука, літописця клубу, одного з тих балакучих дідуганів, котрі, як здається, стають просто нестримними у мові, коли старіють, тоді слова витікають з них майже мимоволі.

Пічі міг у будь-який час розповісти стільки історій впродовж одного вечора, скільки його слухачі могли б переварити хіба за місяць. Він знову затіяв

бесіду, підтвердивши, що, наскільки він знає, скарби в різні часи викопували в різних частинах острова. Щасливці, котрі їх знайшли, бачили їх уві сні тричі поспіль напередодні. І поваги заслуговує твердження, що ці скарби не міг знайти ніхто, крім нащадків старих добрих сімей, і це чітко доводить, що їх закопали в давнину якісь голландці.

— Якась біда з тими голландцями! — вигукнув капітан. — Та голландці не мали до них жодного стосунку. Їх усі закопав пірат Кідд зі своєю командою.

Тут прозвучало ключове слово, яке зачепило вже всю компанію. Ім'я капітана Кідда було чимось на кшталт талісмана у ті часи, з ним пов'язували тисячі неймовірних історій. Відставний офіцер був найнеспокійнішим серед врівноважених членів клубу через своє військове минуле, і через батальні сцени, учасником яких, за його ж словами, він був. Згадки про золото Кідда, проте, рішуче заперечували оповідки Пічі Прау, котрий не хотів визнавати першість за попередниками голландців, якимось клятими іноземцями, і кожен клаптик землі неподалік збагачував закопаними скарбами Пітера Стюйвезента та його сучасників.

Вольферт Веббер не пропустив жодного слова з цих балачок. Він повернувся додому, сповнений чудових мрій про закопані скарби. Грунт його рідного острова, здавалося, перетворився на золотий пил, і кожне поле зародило скарбом. Розум чоловіка мало не схибнувся від думки, як часто він безтурботно прогулювався місцями, де лежали незліченні багатства, заледве покриті шаром торфу під ногами. Чоловікові аж у голові паморочилося від вихору нових

ідей. Коли він побачив старе обійстя своїх пращурів, своє маленьке царство, де так довго і щасливо процвітав рід Вебберів, то лише з огидою побідкався над своєю жалюгідною долею.

— Невдаха Вольферт! — вигукнув він. — Інші можуть лягти спати й їм ураз сняться цілі гори скарбів. І досить прихопити лопату вранці, щоб накопати собі дублонів, як картоплі, а тобі сняться лише труднощі і ти прокидаєшся у злиднях. Мусиш копати своє поле з року в рік і не отримаєш нічого, крім капусти!

Вольферт Веббер ліг спати з важким серцем. Він ще довго не тямився від золотих видінь, які ворохобили його уяву, перш ніж спромігся задрімати. Однак ті ж видіння поширювалися і на думки чоловіка уві сні й набували якоїсь певної форми. Чоловік мав уяву, що відкопав величезний скарб посеред свого городу. З кожним ударом заступа нагору вистрибував золотий зливочок. Діамантові хрестики виблискували в пилюці, капшуки з грішми оберталися до нього своїми черевцями, наповненими піастрами або гідними довіри дублонами. А також скрині, набиті мондорами, дукатами та пістаринами, відкривалися перед його вибалушеними очима, щоб показати свій блискучий вміст.

Вольферт прокинувся ще біднішим, ніж раніше. Він не мав серця, щоб повернутися до своїх щоденних турбот, які виявилися настільки нікчемними та неприбутковими. Весь день просидів біля грубки, уявляючи собі зливки та купи золота у вогні. Наступної ночі сон повторився. Він знову був на своєму городі, копав і знову знаходив гори прихованих ба-

гатств. У цьому повторенні було щось дуже особливе. Минув ще один день мрій, хоча він був призначений для прибирання, і весь будинок, як це прийнято серед голландців, був перевернутий догори дригом. Але господар сидів непорушно серед загальної метушні.

Третього вечора чоловік лягав спати, і його серце неспокійно тріпотіло. Він одягнув на голову свій червоний нічний ковпак навиворіт, на удачу. Було далеко після опівночі, коли його розтривожена уява змогла заспокоїтись. Золотий сон знову повторився, і знову чоловігя побачив, як його сад рясніє зливками та капшуками. Наступного ранку Вольферт прокинувся вкрай збентеженим. Сон, що тричі повторився, не міг бути фальшивим. А якщо так, то його багатство буде обов'язково знайдене.

У неймовірному збудженні він одягнув свою жилетку навиворіт, бо це сприяє успіху. І більше не сумнівався, що величезний грошовий спадок, закопаний десь на його капустияному полі, спокійно чекає, коли його знайдуть, та дуже шкодував, що так довго колував поверхню землі, замість того, щоб копати вглибину.

Він сів снідати, настільки занурений у свої думки, що попросив доньку покласти до чаю грудку золота, а подавши дружині тарілку з млинцями, запропонував почастуватися дублонами. Його грандіозний план тепер зосередився на тому, як знайти цей величезний скарб, не знаючи точного місця. Замість того, щоб не покладаючи рук працювати на своїй ділянці вдень, він схоплювався з ліжка вночі, лопатою та киркою копав і перекопував батьківські акри з одно-

го кінця в інший. Через якийсь час увесь город, який мав раніше такий гарний і доглянутий вигляд, з його рядками капусти, що виструнчилась наче якась овочева армія, був зведений нанівець. Та безжалісний Вольферт із ліхтарем в одній руці та заступом в іншій походжав зруйнованими рядами, як демон-руйнівник свого власного рослинного світу.

Щоранку з'являлося свідчення руйнування минулої ночі капусти будь-якого віку і стану — від ніжної зав'язі до повноцінної голівки. Весь урожай безжально викорчували, як якісь нікчемні бур'яни, і залишили сохнути на сонці. Надаремно дружина Вольферта вмовляла припинити цю марноту, безрезультатно його люба донька ридала над якоюсь знищеною улюбленою хризантемою.

— У тебе буде інше золото, — заверещав нещасний, хапаючи дівчину за підборіддя. — У тебе буде в'язка битих дукатів для весільного намиста, дитино.

Його сім'я стала боятися, що батько втрачає розум. Він бурмотів уві сні вночі про закопані скарби, перли, діаманти та зливки золота. Удень тинявся сумний та відсторонений і пересувався, наче в трансі. Пані Веббер влаштовувала часті наради з усіма молодницями околиці, не забувала й про духовних наставників. Не було години і дня, щоб не можна було побачити, як вони кивали своїми білими очіпками біля її дверей, а бідна жінка жалісливо бідкалася кумасям. Донька ж усе частіше шукала втіхи в таємних побаченнях зі своїм коханим Дірком Вальдроном. Милі коротенькі голландські пісеньки, якими вона зазвичай оживляла домашній затишок, звучали все рідше, юнка покинула своє шитво і безна-

дійно зазірала в обличчя батька, коли той сидів міркуючи біля вогню. Якось Вольферт несамохіть помітив цей погляд, сполошився через нього і на секунду випірнув зі своїх золотих мрій.

— Звеселися, моя дівчинко, — радісно заявив він. — Чому так сумуєш? Котрогось дня ти станеш рівнею Скермерхорнам, ван Хорнам і ван Дамсам. Присягаюся, що кожен багатій буде радий одружити з тобою свого сина!

Емі похитала головою на ці марнославні хизування і ще більше, ніж будь-коли, засумнівалася в здоровому глузді цього доброго чоловіка.

Тим часом Вольферт знову подався на розкопки, але поле було вельми великим, а сон не вказав точного місця, тому доводилося копати навмання. Настала зима, а нещасний ще й десятої частини не дослідив. Земля промерзла повністю, а ночі стали занадто холодними, щоб працювати заступом. Та повернення тепла навесні розкувало землю, маленькі жаби закумкали на луках, і Вольферт відновив свої старання ще з більшим завзяттям. Однак він, як і раніше, бив байдики цілими днями, замість того, щоб сумлінно працювати без утоми, саджаючи і пересаджуючи свої овочі. І ні за що не брався, поки нічна пора не закликала його до таємної праці. Таким чином продовжував копати від ночі до ночі, від тижня до тижня, а також від місяця до місяця, але нічого так і не знайшов. Навпаки, чим більше копав, тим більше біднів. Багатий ґрунт на городі був геть перекопаний, нижні прошарки піску і каміння потрапляли на поверхню, поки все поле не перетворилося на якусь піщану безплідну пустку.

Тим часом пори року змінювали одна одну. Маленькі жабенята, які ранньою весною квакали на луках, а в літню спеку кумкали дорослими жабами по ставках, тепер замовкли. Персикове дерево вкрилося бруньками, розцвіло і зародило. Прилетіли ластівки та шпаки, щебетали над дахами, вили свої гнізда, виховували пташенят, влаштовували ради по карнизах, а потім відлітали у вирій до наступної весни. Гусінь згорталася в лялечки, звисала на павутині з великих дерев, що затінювали будинок, перетворювалася на метеликів, які тріпотіли крильцями в останніх сонячних промінчиках літа і зникали. Листочки платана ставали жовтими, потім брунатними — один за одним падали на землю і, підхоплені вітром та вихорами пилюки, шурхотіли й нашіптували, що зима близько.

Вольферт поступово очунав від своїх мрій про багатство. Рік минув, а він так і не виростив урожаю, щоб забезпечити потреби своєї родини в сувору зиму. А вона була тривала і голодна, і вперше Вебберам довелося забути про комфорт. Поступово думки в голові Вольферта змінювалися, що природно для тих, чиї золоті мрії наштовхнулися на об'єктивну реальність. Вона виявила, що власні бажання доведеться змінити. Чоловік тепер вважав себе одним із найбільш бідних у всій провінції, бо згаяв час на марні пошуки скарбів. І тепер, коли тисячі фунтів вислизнули з рук невдахи, прагнення якихось шилінгів або пенсів було б уже проявом крайнощів.

На чолі чоловіка побільшало зморщок. Він наче шукав дріб'язок грошей, бо його очі завжди були опущені донизу, до землі. Руки завжди були сховані,

як це буває з людьми, в котрих у кишенях вітер віє. Він навіть не міг проходити повз міський притулок, щоб не окинути його скорботним поглядом, ніби той мав стати його майбутнім місцем перебування.

Дивацтва в його поведінці та зовнішності викликали багато здогадів і пліток. Люди давно вже підозрювали, що він з'їхав з глузду, і жаліли нещасного. З часом стали здогадуватися, що він украй збіднів, тому взялися уникати його.

Заможні старі бюргери, знайомі зустрічали копака на порозі, коли той приходив, але в оселю не пускали, міцно тиснули руку на прощання і хитали головами, коли гість ішов, із щирими словами "Бідний Вольферт". Однак мерщій ховалися за ріг, якщо випадково бачили, як той наближається, чимчикуючи вулицею. Проте цирульник і швець, котрі були його сусідами, а також обірванець-кравець на їхній вулиці, троє найбідніших і найвеселіших шахраїв у світі, відчували до колишнього капустиного господаря ту велику симпатію, яка, зазвичай, притаманна тим, кому бракує засобів для існування, і немає жодних сумнівів, що свої кишені вони б передали в його розпорядження, якби вони не були такими порожніми.

Тепер усі цуралися обійстя Веббера, наче бідність була заразною, як чума. Усі, крім чесного Дірка Вальдрона, котрий усе ще потай навідував доньку і, здавалося, закохувався ще дужче в міру того, як доля господині його серця занепадала.

Минуло багато місяців із того часу, коли Вольферт відвідував свій старий клуб — сільський шинок. Однієї суботи він прогулювався на самотині, міркуючи про власні бажання та розчарування, його

ноги інстинктивно вибрали напрямок, а опам'ятавшись, він збагнув, що опинився перед дверима шинку. Він якусь мить повагався, чи варто заходити, але його серце прагнуло спілкування. А де нужденний може знайти краще спілкування, ніж у корчмі, де немає ні достойного прикладу, ні тверезих порад, які можуть розбудити сумління?

Вольферт знайшов на своїх звичних місцях кількох постійних відвідувачів шинку і сів на своє старе місце. Лише одного бракувало, великого Рамма Рапелі, котрий багато років головував над зібранням. Його місце тепер займав незнайомец, котрий, здавалося, почувався як удома в цьому кріслі й у цій корчмі. Він був не дуже високий, але кремезний, череватий і м'язистий. Його широкі плечі, міцні кості та криві, як луки, ноги свідчили про наявність надзвичайної сили. Обличчя незнайомця було засмагле й обвітрене. Глибокий шрам, далєбі, від ножа, майже порівну розділив ніс і верхню губу, через яку зуби виблискували, як у бульдога. Кучма жорсткого сивого волосся обрамлювала неприємне обличчя череваня. Його одіж була морського взірця. Він носив старий капелюх, обтягнутий засмальцьованим мереживом, заломлений на військовий манер із одного боку. На ньому був вицвілий синій бушлат із мідними гудзиками та широкі короткі штани із підкладкою, точніше бриджі, зібрані на колінах. Він розмовляв, наче наказував, засвідчуючи неабиякий свій авторитет. А коли промовляв, то голос його тріскотів, немов дрова у грубці. Лаяв безбожно слуг і господаря, котрі терпляче чекали, поки гість вгомониться, з такою по-

кірністю, яку не проявляли навіть до всемогутнього Рамма.

У Вольферті прокинулася цікавість, захотілося дізнатися, хто такий цей чужинець, котрий узурпував абсолютну владу в цьому стародавньому товаристві. Однак він так і не зміг отримати якусь достовірну інформацію. Пічі Прау відвів його у віддалений закуток приміщення і там, звісно, з надзвичайною обережністю вибовкав усе, що знав про того жевжика. Він з'явився кілька місяців тому, однієї темної бурхливої ночі всіх на ноги підняв якийсь гамір, що здався завиванням вовка. Лемент чувся з боку водойми і присутні нарешті здогадалися, що то було моряцьке: "Гей на суходолі!" Шинкар вийшов разом із головним лакеєм, барменом, конюхом і посильним — своїм старим негром Каффом. Вони підійшли до місця, звідки чувся голос, і знайшли там якогось моряка на березі, котрий сидів самотою на великій дубовій морській скрині. Як він туди потрапив, чи викинули його з якогось човна, чи, може, приплив сам, щоб висадитися на берег, ніхто не міг пояснити, бо прибулець немов води в рота набрав, а в його поглядах і манерах було щось таке, що відбивало бажання розпитувати. Досить сказати, що він зайняв кутову кімнату в корчмі, до якої з неймовірними труднощами затягнув свою скриню. Тут і залишився з того часу, майже не відлучаючись, або вештався околицею. Іноді, правда, зникав на один, два чи три дні без попередження і повертався несподівано. І щоразу мав при собі купу грошей, хоча й часто викарбуваних чудернацьким монетним двором. Але він регулярно сплачував рахунки перш ніж піти.

Він облаштував свою кімнату на власний смак, замість ліжка причепив гамак до стелі, а стіни прикрасив іржавими пістолетами та холодною зброєю. Більшу частину свого часу гаяв у цій кімнаті, сидячи біля вікна, в яке можна було розгледіти далекі простори Саунду, із короткою старомодною люлькою в роті, склянкою ромового грогу біля ліктя та кишеньковим далекоглядом у руці, з якого він спостерігав за кожним човном, що рухався по воді. Великі кораблі з квадратними вітрилами, здавалося, зовсім не хвилювали моряка. Але коли він помічав якийсь човен із косим вітрилом — байдак, баркас чи шлюпку, відразу ж витріщався в свій далекогляд і напрочуд пильно розглядав цей плавзасіб.

Усе це могло б залишитися без особливої уваги, адже в ті часи провінція була настільки запруджена авантюристами будь-якої масті та з будь-якого кінця світу, що на якісь дивацтва в одязі чи поведінці мало звертали уваги. Але через якийсь час це химерне морське чудовисько, що з якогось дива вилізло на суходіл, стало зазіхати на давно встановлені звичаї та місця відвідувачів. Він по-диктаторськи втручався у справи в кегельбані та на барі, доки нарешті не захопив абсолютну владу над корчмою. Було марно пробувати скинути його сваволю. Він не лаявся надарма, але був вибуховим і безпеляційним, як той, хто звик тиранізувати команду. У тутешній атмосфері все, що він казав і робив, страшенно лякало слуг і всіх присутніх. Навіть відставний офіцер, котрий так довго був центральною постаттю клубу, мусив замовкнути. А тихі бюргери

щиро дивувалися, наскільки легко і хутко вдалося загасити його запал.

Проте байки, які розповідав морський вовк, були такого змісту, що змушували волосся ворухитися на головах чоловіків. Не було жодного морського герцю, жодного рейду, сповненого пригод, що відбулися впродовж останніх двадцяти років, про які б він не знав. Моряк із задоволенням торочив про подвиги буканьєрів у Вест-Індії та на іспанському узбережжі Америки. Його очі сяяли, коли він описував гонитву за скарбами кораблів, відчайдушні битви, абордажі, висадку та захоплення великих іспанських галеонів! Як він смакував набіги на якісь багаті іспанські колонії, грабунки церков, спустошення монастирів! Можна було подумати, що ви чуєте якогось гурмана, котрий розводиться про смаження гуски на рожні, коли він описував, як пірати припікали одного іспанського дона, щоб той виказав місце, де закопав свій скарб. І подавалися такі подробиці, викладені з таким знанням справи, що заможні старі бюргери незатишно вовтузилися в своїх кріслах. Байки розповідалися з неймовірною радістю, ніби це були якісь дотепні жарти. Часом моряк кидав такий лютий погляд на свого найближчого сусіду, що бідний чоловік вимушено вибухав гомеричним реготом. Якщо ж хтось, однак, намагався суперечити нахабі щодо якоїсь із його оповідок, він спалахував, як тріска. Навіть його трикутний капелюх миттю суворішав і, здавалося, проявляв агресію.

— Якого біса? Звідки він може знати щось краще за мене? Я наполягаю, що було так, як кажу!

І він заходився нечуваними прокляттями і брутальною морською лайкою, які ніколи раніше не звучали в цих миролюбних стінах.

Відтак гідні бюргери стали підозрювати, що він знайомий із цими подіями особисто, а не з чуток. З кожним днем їхні припущення щодо незнайомця ставали все дикішими та страшнішими. Дивність манер, таємниця, що оточувала його, перетворили моряка в їхні очах на щось незбагненне. Це був якийсь своєрідний монстр із глибин — тритон, Бегемот або Левіафан. Одним словом, вони не знали, що він таке.

Владна вдача цього запального морського вовка врешті-решт стала нестерпною. Він не поважав людей, без вагань сперечався навіть із найбагатшими бюргерами. Заволодів священним кріслом із підлокітниками, яке з давніх-давен належало славетному Рамму Рапелі. Ба, більше, він навіть зайшов так далеко, перебуваючи одного разу в своєму зухвалому жартівливому настрої, що ляснув цього поважного чоловіка по спині, видудлив його пунш і підморгнув просто в обличчя, що навряд чи можна виправдати. З того часу Рамм Рапелі більше в корчмі не з'являвся. З нього взяли приклад ще кілька найвідоміших клієнтів закладу, котрі були занадто заможними, щоб терпіти, як зневажаються їхні думки та як їх змушують сміятися над дурними жартами. Корчмар мало не впав у відчай, але не знав, як позбутися цього морського монстра та його велетенської скрині, що, здавалося, перетворилися на частину інтер'єру приміщення або якийсь нарід на ньому.

Про це й шепотів обережно на вухо Вольферту оповідач Пічі Прау, тримаючи його за гудзик у за-

кутку зали, уважно глипаючи на двері бару, щоб не бути почутим страшним героєм його оповідки.

Вольферт зайняв своє місце у віддаленій частині приміщення і мовчав, глибоко вражений розповіддю про цього невідомця, настільки досвідченого в піратських справах. Це слугувало йому наочним прикладом того, як революції руйнують могутні імперії — саме так поважний Рамм Рапелі був зміщений зі свого престолу. А якийсь шматок лайна розсівся в його кріслі з підлокітниками, задирався до патріархів і отруював це спокійне маленьке царство галасом і бравадою.

Цього вечора незнайомиць був ще більше, ніж зазвичай, схильний до спілкування, розповів ряд вражаючих побрехеньок про грабунки та пожежі у відкритому морі. І чим більше страшних подробиць викладав із якимось винятковим задоволенням, тим помітніше впливав на своїх мирних слухачів. У деталях смакував захоплення одного іспанського торгового корабля. Він застиг у дрейфі довгого літнього дня неподалік від острова, який виявився одним із піратських сховків. Ті вивчили судно зі своїх далекоглядів із берега і з'ясували його оснащення й озброєння. Уночі підібралася команда сміливців, котрі вирушили до корабля на китайському човні. Підійшли нечутно на веслах до судна, що невимушено похитувалося на хвилях моря і вітрила якого були спущені. Десант опинився під самою кормою, перш ніж їх помітив вахтовий на палубі. Він здійняв тривогу, але пірати покидали на палубу ручні гранати і піднялися по линвах із ножами у руках.

Залога схопилася за зброю, але раптовість нападу спричинила до того, що частину з них постріляли, інші намагалися сховатися на вершечку щогли, ще інші були викинуті за борт і потонули, але дехто бився врукопаш від шканців до баку, запекло захищаючи кожен дюйм палуби. На борту перебували трое іспанських грандів зі своїми синьйорами, котрі чинили найвідчайдушніший опір. Боронячи кают-компанію, вони зарубали кількох нападників і билися, як демони, бо були дуже розтривожені криками жінок із каюти. Один дон був старий і скоро вирушив до праотців. Інші двоє зайняли оборонну позицію, хоча сам капітан піратів був серед нападників. Саме тоді пролунав переможний вигук із головної палуби.

— Корабель наш! — верещали пірати.

Один дон одразу ж впустив свою шпагу і здався, але інший, котрий мав гарячу вдачу і тільки-но одружився, рубонув капітана в обличчя, яке відразу ж закривавило. Капітан встиг лише сказати: “Жодного жалю”...

— І що вони зробили зі своїми в'язнями? — спитав Пічі Прау нетерпляче.

— Викинули всіх за борт! — відповів морський вовк.

Запанувала мертва тиша. Пічі Прау відсахнувся, як людина, котра випадково натрапила на лігво сплячого лева. Порядні бюргери кидали перелякані погляди на глибокий шрам, що перетяв обличчя чужинця, і непомітно відсунули свої ослони. Проте моряк незворушно кури́в, ніби не помічав, який вражаючий ефект справила його розповідь на слухачів.

Відставник першим порушив мовчанку, бо він постійно і безуспішно намагався перечити цьому морському тиранові та відновити таким чином свої втрачені позиції в очах давніх приятелів. Тепер він намагався протиставити казкам чужинця свої не менш захопливі байки. Кіда, як завжди, був там головним героєм, про котрого офіцер зібрав низку історій із усієї провінції. Та моряк виявляв постійне роздратування однооким і слухав його дуже нетерпляче. Сидів, упершись однією рукою в бік, а лікоть іншої поклав на стіл, тримаючи в ній маленьку люльку, якою сердито пихкав. Ноги свої схрестив, але гупав однією час від часу об підлогу і зиркав поглядом василіска на красномовного капітана. Останній якраз згадував про те, як Кіда піднявся вгору Гудзоном із частиною команди, щоб закопати свою здобич.

— Кіда вгору Гудзоном! — перебив його мореплавець люто. — Та Кіда ніколи не був на Гудзоні!

— А я кажу, що був, — наполягав опонент. — І розповідають, що закопав свої скарби на мисі, який врізається в річку і називається Закутком Диявола.

— Хай йому грець із вашим Закутком Диявола! — вигукнув моряк. — Я заявляю, що Кіда ніколи не підіймався вгору Гудзоном. І звідкіля ви знаєте щось про Кідда та його прибічників?

— Що я знаю? — повторив відлунням відставник. — Та я був у Лондоні під час того судового розгляду і мав приємність бачити, як його повісили на шибениці.

— Тоді, пане, дозвольте сказати вам, що ви бачили, як повісили гарного хлопця, до того ж, — він під-

сунувся до обличчя офіцера, — там було достатньо боягузів, котрих було б набагато доречніше стратити замість нього.

Відставного офіцера заціпило, але обурення його було просто несамовитим, що читалося в його єдиному оці, яке спалахнуло, як вуглинка.

Пічі Прау, котрий ніколи не міг змовчати, і цього разу взяв слово. Він примирливо зауважив, що джентльмен, безумовно, мав рацію. Кідд ніколи не ховав свої гроші ні на Гудзоні, ні навіть будь-де в цій околиці, хоча багато хто й стверджують таке. Насправді це був Брейді й інші буканьери, котрі закопали свої скарби, як кажуть одні, у Бухті Черепах, інші — що на Лонг-Айленді, а ще інші — десь біля Брами Пекла.

— І справді, — додав він, — я пригадую пригоди Брудного Сема, рибалки-негра, котрий багато років тому, як подейкували, мав якийсь стосунок до буканьєрів. Оскільки ми тут усі старі друзі і все залишиться між нами, то розкажу її вам. Однієї темної ночі багато років тому, Сем повернувся з риболовлі біля Брами Пекла...

Але тут історія обірвалася ще в зародку раптовим рухом невідомого, котрий гупнув об стіл кулаком, суглобами вниз, із такою силою, що аж прогнулися дошки, суворо поглянув через плече і заревів, як розгніваний ведмідь.

— Стривай, сусіде, — перебив він, енергійно хитаючи головою, — тобі краще б відступити від буканьєрів та їхніх грошей. Вони не для того, щоб про них плескали язиками якісь старигані та бабусі. Вони хоробро билися за свої гроші, віддали за них

тіло і душі, і де б їх не закопали, тому, хто посягне на них, доведеться зітнутися з нечистим, який ними тепер опікується.

Цей раптовий вибух змінила суцільна тиша в усьому приміщенні. Пічі Прау замовк, і навіть відставний офіцер зблід. Вольферт, котрий глипав із темного закутка, прислухався до всієї цієї розмови про закопані скарби та зиркав із переляком і повагою на цього відчайдуха, котрого підозрював у піратстві. В усіх його оповідках про іспанські походи, не має значення, в який час, з'являлися дзенькіт золота та сяйво коштовного каміння. Вольферт віддав би все, щоб поритися у такій великій морській скрині, яку його уява засипала по вінця золотими чашами, розп'яттями та звабливими круглобокими мішечками з дублонами.

Мертву тишу, що запанувала в компанії, незабаром перервав сам незнайомец, витягнувши дивовижний годинник із чудернацьким і стародавнім механізмом, який на думку Вольферта мав виразно іспанське походження. Він натиснув на пружину, годинник пробив десяту годину. Моряк попросив рахунок, кинув на стіл кілька чужоземних монет, допив решту свого напою і, не прощаючись, вивалився з зали та бурмотів щось собі під ніс, підіймаючись сходами до своєї кімнати.

Незадовго після того компанія змогла оговтатися від тиші, в яку її мимоволі занурили. Навіть відлуння кроків незнайомця, які чулися, коли він міряв кроками свою кімнату, викликали переляк.

Та все ж розмова, яку так брутально обірвали, була занадто цікавою, щоб від неї відмовитись. Вони

так захопилися розмовою, що не помітили, як на-
сунулася важка гроза, тож раптові потоки дощу роз-
віяли всі думки про те, щоб іти додому, поки буря не
вгамується. Тому вони підсунули стільці ближче і
попросили поважного Пічі Прау продовжити свою
байку, яку так безцеремонно обірвали. Він радісно
погодився, але майже шепотів, і його голос іноді за-
глушав віддалений гуркіт грому. Щоразу оповідач
зупинявся та прислухався з помітним страхом до
важких кроків незнайомця, котрий походжав над
їхніми головами.

ПРИГОДИ СЕМА, ЧОРНОГО РИБАЛКИ

З особистої розповіді

Хто не знає Брудного Сема, старого рибалки-
негра, котрий рибалить на Саунді вже добрих два-
дцять-тридцять років? Отож, якось багато літ тому
той Сем, котрий тоді ще був молодим і працював на
фермі Кіліана Сюдема на Лонг-Айленді, рано за-
кінчив свою роботу і подався рибалити літнього
вечора неподалік від Брами Пекла. Він сидів у лег-
кому човнику і, добре знаючи всі тутешні течії та
вири, переганяв своє суденце в міру наближення
припливу, від Курки з Курчатами до Свинячої Шин-
ки, а від неї до Горщика, а відтак і до Пательні. За-
хопившись своїм заняттям, Сем і не помітив, як
почався відплив, і лише ревіння вирів і порогів по-
переджало його про небезпеку. З певними трудно-

щами, пробираючись крізь буруни поміж рифами, він дістався до острова Блеквелл. І кинув там якір, чекаючи нового припливу, щоб мати змогу повернутися додому.

Настала ніч, темна й вітряна. Чорні хмари насувалися із заходу, час від часу гриміло, і спалахувала блискавка, що свідчило про наближення літньої грози. Тому Сем доплив до підвітряного боку острова Манхеттена і повеслував уздовж берега, а діставшись затишного закутка, просто під крутою скелею, прив'язав човник до стовбура дерева, яке виросло в ущелині, нависаючи своїми розлогими гілками, як балдахін, над водою. Налетів вихор і збурих на річці білі гребені хвиль. Дощ затарабанив по листю, грім гуркотів ще дужче, ніж раніше, а блискавки, здавалося, злизували вершечки хвиль. Але Сем щільно, знайшовши прихисток під скелею та деревом, лежав скоцюрбившись у своєму човнику, який так похитувався, що приспав свого власника. Коли ж чоловік прокинувся, усе вже стихло. Розпогодилося, і лише слабкі відблиски блискавиць на сході показували, куди подалася буря. Ніч була хоч в око стрель, зовсім безмісячна. За рівнем припливу Сем визначив, що зараз близько опівночі. Він уже намірився підняти якір, щоб повернутися додому, коли побачив вогник, що миготів над водою віддалік і, здавалося, швидко наближався. Коли світло було зовсім близько, з'ясувалося, що це ліхтар в носовій частині човна, що плив, ховаючись у береговій тіні. Вогник дістався невеликої бухти, поруч із місцем, де знайшов собі прихисток рибалка. Якийсь чоловік вистрибнув на берег і вигукнув:

— Це те саме місце, ось залізне кільце!

Човен хутко прив'язали, і чоловік, повернувшись на борт, допоміг своїм товаришам знести щось важке на берег. Коли ліхтар освітив їх, Сем побачив, що це п'ятеро кремезних, відчайдушних хлопців у червоних вовняних ковпаках на чолі з ватажком у трикутному капелюсі, декотрі з них були озброєні тесачами або довгими ножами та пістолетами. Вони балакали між собою тихо якоюсь чужинською мовою, якої негр не знав.

Висадившись на суходіл, прибульці стали пробиратися між кущами, допомагаючи один одному тягнути ношу на кам'янистий берег. Цікавість Сема тепер розпалилася повною мірою, він залишив свій човник і нишком став пробиратися вздовж кряжа, який звисав над їхньою стежкою. Незнайомці зупинилися, щоб перепочити на мить, а їхній ватажок подався в кущі, присвічуючи собі ліхтарем.

— Ви принесли лопати? — спитав хтось.

— Вони тут, — відповів інший, котрий ніс їх на плечі.

— Мусимо копати глибоко, щоб ніхто не виявив, — сказав третій.

Холодний піт оросив спину Сема. Він вирішив, що побачив перед собою банду вбивць, які мають намір поховати свою жертву. Коліна чоловіка підігнулися. Вражений, він вхопився за гілку дерева, підтримуючи рівновагу, але та по-зрадницьки затріщала.

— Що це? — вигукнув один із шибайголів. — Хтось ховається у кущах!

Ліхтар спрямували туди, звідки долинав шум. Один із червоних ковпаків звів гачок пістолета і

спрямував його в те саме місце, де зачаївся Сем. А той стояв нерухомо, затамувавши дихання й очікуючи своєї останньої хвилини. На щастя, його темний колір обличчя був зовсім непомітний і не просвічувався серед листя.

— Там нікого немає, — заспокоїв чоловік із ліхтарем. — Якого дідька! І не намагайся пальнути зі свого пістолета, бо зворохобиш усю околицю.

Пістолет опустився вниз. Кавалькада знову рушила далі. Сем спостерігав за злочинцями і бачив, як ті пішли. Світло посилало слабкі відблиски з-за мокрих кущів, і так тривало до тих пір, поки вони зовсім не зникли, тільки тоді рибалка ризикнув дихнути вільніше. Тепер він лише прагнув повернутися на свій човен, щоб уникнути небезпеки з боку таких лихих сусідів. Але бідний Сем вже знемагав від цікавості. Він вагався, зволікав і слухав. Незабаром почулися удари заступів.

“Вони копають могилу!” — сказав собі чоловік подумки, і холодний піт виступив на його чолі. Кожен удар лопати, який чувся в безмовних чагарниках, відлунював у його серці. Було цілком очевидно, що вони намагаються здіймати якнайменше галасу. Усе це було таємничим і неймовірним. Сем мав схильність цікавитися всім жахливим — розповіді про вбивство викликали в нього неабияке задоволення. Він був присутній на всіх стратах. Тому не міг протистояти спокусі й, незважаючи на реальну небезпеку, прокрався ближче, щоб застати лиходіїв на гарячому. Він обачно повз, дюйм за дюймом, з надзвичайною обережністю торкаючись сухого листя, щоб його шурхіт не зрадив шпигуна. Нарешті дістався до того місця,

де від банди його відділяла крута скеля. Рибалка вже бачив світло піратського ліхтаря, що освічував гілля дерев із іншого боку. Він повільно і безшумно видряпався на поверхню скелі, підняв голову над її голим краєм і побачив лиходіїв безпосередньо під собою, занадто близько, проте, хоч і боявся бути викритим, не наважувався відступити, щоб не виказати себе зайвим рухом. Так він і залишався, кругле чорне обличчя визирало з-за краєчка скелі, як сонце, що сходить над горизонтом, або круглий місяць на циферблаті баштового годинника. Червоні ковпаки вже майже закінчили свою роботу. Могила була закопана, і вони ретельно закладали її дерниною, а закінчивши, розсипали довкола сухе листя.

— А тепер, — сказав ватажок, — навіть нечистий не дізнається про це.

— Убивці! — мимоволі вигукнув Сем.

Уся банда стрепенулася, пірати глянули вгору і побачили круглу чорну голову Сема над собою. Білки очей вивалювалися з орбіт, білі зуби цокотіли, а все обличчя заливав холодний піт.

— Нас викрили! — залементував перший.

— Гайда за ним! — заверещав другий.

Сем почув, як клацнув пістолет, але не зупинився навіть на мить. Він поповз по скелі та камінні, через кущі та колючки, скочувався з одного схилу, як їжак, і дряпався на інший, як барс. І куди б не кидався, всюди чув, як за ним женеться хтось із бандюг. Нарешті він досяг скелястої гряди, що тягнулася вздовж річки. Один із червоних ковпаків вже важко хекав за спиною втікача. На його шляху виросла крута, як стіна, скеля. Здавалося, відступ відрізано, аж тут утікач помітив міцну, подібну на линву, гілку ви-

ноградної лози, що звисала до половини гори. Він стрибнув на неї із силою відчайдуха, схопив обома руками і, будучи молодим та гнучким, зміг видертися на вершечок скелі. І застиг тут, чітко видимий на тлі неба, а червоний ковпак звів пістолет і вистрілив. Куля просвистіла біля Семової голови. Щаслива думка рятує людину в надзвичайних ситуаціях, тому він скрикнув, упав на землю і водночас копнув ногою уламок скелі, який впав із гучним сплеском у річку.

— Я свою справу зробив, — заявив червоний ковпак одному чи двом своїм товаришам, котрі прибігли засапані. — Більше він нічого нікому не розкаже, хіба рибам у річці.

Тепер переслідувачі почимчикували назустріч своїм спільникам. Сем мовчки сковзнув униз по верхню скелі, спокійно дістався до свого човна, відв'язав його і віддався на милість швидкої течії, яка в цьому місці була особливо стрімка, як біля млина, і незабаром опинився вже дуже далеко. Однак він ще проплив чималу відстань, поки знову ризикнув взятися за весла. Коли ж пустив своє суденце, як стрілу, крізь Браму Пекла, то вже й не звертав уваги на Горщик, Пательню та Свинячу Шинку. Він доти не почувався у безпеці, доки спокійно не вмостився в ліжку на горищі старої ферми Суйдема.

Тут поважний пан Пічі замовк, щоб перевести подих і хильнути з кухля, що стояв біля його ліктя. Слухачі пороззявляли роти та повитягували шиї, нагадуючи пташенят у гнізді ластівки, які чекали ще на один шматочок.

— І це все? — вигукнув відставний офіцер.

— Це все, що стосується цієї історії, — сказав Пічі Прау.

— І Сем так ніколи і не дізнався, що ж закопали червоні ковпаки? — розчаровано здивувався Вольферт, чиї думки не наповнювало нічого, крім золотих зливків і дублонів.

— Наскільки я знаю, ні. Він не мав часу через надмір роботи і, правду кажучи, не хотів ризикувати ще раз, як тоді серед скель. Крім того, як йому було згадати місце, де була викопана могила? Адже будь-яка річ виглядає інакше при денному світлі, і потім — навіщо шукати труп, якщо немає шансів повісити вбивць?

— Ага, але чи ви впевнені, що це був мрець, якого вони поховали? — поцікавився Вольферт.

— Упевнений, — вигукнув Пічі Прау радісно. — Адже хіба не він вештається околицями й досі?

— Вештається! — вигукнули декілька голосів, ще більше вирячивши очі та ще ближче зсунувши крісла.

— Ще й як вештається, — повторив пан Пічі. — Хіба ніхто з вас не чув про Татуса Червоного Ковпака, який нишпорить на старому спаленому хуторі в лісі на березі Саунду біля Брами Пекла?

— О, я щось таке чув, розповіді про щось подібне, але вважав ці оповідки бабусиними казочками.

— Бабусині казочки чи ні, — зауважив Пічі Прау, — та ця хатинка і досі на тому ж місці. Її покинули вже давно, і стоїть вона в дикій, самотній місцині на березі, але ті, хто рибалив неподалік, часто чули дивні звуки, а вночі бачили біля дерева вогні, і стариганя в червоному ковпаку не раз помічали у вікні, вва-

жаючи його примарою мерця, якого там поховали. Якось у хатинці заночували троє солдатів. Вони обнишпорили обійстя згори донизу і натрапили на старого Татка в червону ковпаку верхи на діжці сидру в підвалі з глечиком в одній руці та кухлем в іншій. Він запропонував хильнути з його келиха, але як тільки один із солдатів підніс його до свого рота, спалахнув яскравий вогонь, який на кілька хвилин засліпив усіх присутніх, а коли ж їхній зір відновився, глечик, кухоль і дідуган у червоному ковпаку зникли і не залишилося нічого, крім порожньої діжки з-під сидру.

Тут відставний офіцер, котрий уже помітно захмелів і мало не дрімав, кляючи носом над своїм трунком, а його єдине око майже згасло, раптом спалахнув, як згасаючий гніт каганця.

— Це все дурниці! — гаркнув він, як тільки Пічі скінчив свою останню оповідку.

— Ну, сам я не можу підтвердити її правдивість, — погодився Пічі Прау, — хоча у всьому світі знають, що з тією хатинкою й околицею щось негаразд, але щодо пригоди Брудного Сема, то я вірю в неї так само, наче це сталося зі мною особисто.

Товариство настільки захопилося цією бесідою, що зовсім забуло про негоду, яка панувала надворі, аж зненацька всі вони здригнулися від гучного гуркоту грому. Після нього стався такий грюкіт, що вся будівля затряслася до самого фундаменту. Присутні кинулися зі своїх місць, уявивши, що це землетрус або ж той старий Татусь Червоний Ковпак припхався сюди з усіма своїми жахіттями. Вони прислухалися якусь мить, але чули лише шум дощу, що періщив

у вікна, і завивання вітру в гіллі дерев. Незабаром причина гуркотнечі з'ясувалася: у проймі дверей з'явилася голомоза голова старого негра, білки очей котрого виразно контрастували з його чорним, як смола, обличчям, що було мокре від дощу і блистіло, як пляшка. На якомусь жаргоні, дуже мало зрозумілому, він повідомив, що в кухонний димар влучила блискавка.

На мить буря вщухла, тепер вона налітала поривами, а в проміжках між ними все стихало. Під час однієї з таких пауз почувся відгомін пострілу з мушкета і протяжний зойк, схожий на виття, що пролунав з боку берега. Усі кинулися до вікон. Пролунав ще один постріл, ще один вражаючий зойк, який миттю змішався із завиванням вітру. Здавалося, що зойк надходив із водних глибин, хоча безперервні спалахи блискавки яскраво освічували берег і нікого не було видно.

Несподівано вікно кімнати нагорі розчахнулося, і таємничий незнайомиць голосно загукав. Кілька фраз пролунали з одного і з іншого боку, але такою мовою, яку ніхто з компанії в корчмі не розумів. Після цього вони почули, як вікно зачинили, далі пролунав ще якийсь галас над головою, буцімто всі меблі поперекидали та тягали по кімнаті. Слугу-негра послали нагору, і незабаром він повернувся, допомагаючи старому моряку тягнути важку скриню вниз сходами.

Корчмар був ошелешений.

— Що таке, ви виходите в море в такий шторм?

— Шторм! — презирливо гмикнув той. — Ви називаєте такі пустощі погоди штормом?

— Ви промокнете до нитки і знайдете свою смерть! — приязно наполягав Пічі Прау.

— Грім і блискавка! — вилаявся морський вовк. — Не базікайте про негоду людині, котра кружляла у вихорі торнадо.

Пічі покірно замовк. З берега знову долинув нетерплячий крик. Присутні перелякано витріщилися на цього страшного штурмана, котрий, здавалося, випірнув із безодні й знову туди повертався. Оскільки за допомогою негра він повільно протягнув свою важку морську скриню до берега, вони пильнували поглядами за ним із забобонними відчуттями. Проте половина товариства сумнівалася, що той насправді має намір верхи на скрині кинутися в дикі хвилі. Вони простежили за ним на відстані з ліхтарем.

— Гасіть світло! — почувся хрипкий голос із води. — Тут це зайве!

— Грім і блискавка! — вигукнув старий моряк. — Забирайтеся мерщій додому!

Вольферт і його супутники вирішили повертатися. Та все ж цікавість не дозволила їм зникнути цілковито. Довга смуга блискавиці спалахнула цього разу на хвилях і осяяла човен, наповнений людьми, під самим скелястим мисом. Човен підіймався й опускався разом з важкими валами, і при кожному підйомі з нього лилася вода. Їм було складно триматися за скелю багром, бо течія їх добряче тормосила. Морський вовк поставив один кінець своєї важкої морської скрині на край борту човна і схопився за ручку з іншого боку, щоб підняти свою ношу, але тут човен відкинуло від берега, скриня зісковзнула з кін-

чика борту, впала у воду і потягнула за собою моряка. Усі на березі перелякано залементували, а в човні стали брутально лаятись. Але і човен, і людину швидко поглинув приплив. Запанувала суцільна темрява. Вольферту Вебберу навіть примарилося, що він почув волення про допомогу і побачив, як чоловік, котрий тоне, благає про порятунок. Але коли блискавка знову спалахнула над водою, все зникло та спорожніло. Ні чоловіка, ні човна не було видно. Нічого, крім брудних хвиль, що пінилися і кудись поспішали.

Компанія повернулася до корчми, бо мусила зачекати, поки вгамується шторм. Вони знову позаймали свої місця і нетерпляче зиркали один на одного. Уся подія не зайняла і п'яти хвилин, і за цей час вони не зронили навіть десяти слів. Споглядаючи дубове крісло, усі люди ніяк не могли усвідомити того факту, що дивна істота, яка ще недавно ним володіла, повна життя та геройства, тепер була просто трупом. Ось склянка, з якої він щойно пив. Там лежав попіл із люльки, яку він курил, можна сказати, роблячи останню затяжку. Коли поважні бюргери замислилися над цими речами, то досягнули страшне усвідомлення невизначеності людського існування, і кожен відчував, що земля, на якій він стоїть, уже не настільки стійка після такого жахливого випадку.

Однак оскільки більша частина товариства сповідувала цінності, які дозволяють людині стійко протистояти нещастям своїх сусідів, то їм незабаром вдалося змиритися з трагічним кінцем морського вовка. Корчмар був щасливий, що бідолаха встиг оплатити свій рахунок ще до того, як пішов.

— Він прийшов у шторм і пішов у шторм, він прийшов уночі й пішов уночі, невідомо звідки і невідомо куди. Та я знаю, що він пішов у море на своїй скрині і, можливо, десь висадиться, щоб докучати людям в іншій стороні світу! Хоча й тисячу разів жалкую, — додав господар, — що він потрапив у скриню до Деві Джонса¹ і не залишив натомість свою морську скриню тут.

— Його скриня! Святий Миколаю, рятуй нас! — верескнув Пічі Прау. — Та я б не залишив цю морську скриню в своєму будинку за жодні гроші, можу вас запевнити, що він приперся б по неї вже наступної ночі й заповнив примарами всю оселю. А те, як він подався в море, викликає в моїй пам'яті випадок, що трапився з кораблем шкіпера Ондердонка, коли він плив із Амстердама.

Під час однієї бурі загинув боцман, небіжчика загорнули в парусину, поклали в його власну морську скриню і кинули за борт, але в поспіху забули проказати над ним молитву. Аж раптом буря розговілася і загуркотіла ще дужче, ніж будь-коли, і матроси побачили мерця, який сидів на скрині, поставивши плащаницю за вітрило. Він наблизився до корабля, а хвилі розбивалися об корму, немовби викрешуючи вогонь. Так вони трималися день у день і ніч у ніч, очікуючи, що будь-якої миті їх спіткає кораблетроща, і щовечора спостерігали за мерцем, який плив верхи на своїй морській скрині, та всіляко намагалися позбутися його, чули його свист у завиванні вітру, і той, здавалося, насилав велетенські хвилі, які

---

¹ *Скриня Деві Джонса* — так моряки називають могилу для моряків.

могли б затопити корабель, якби моряки не позатуляли вчасно всі ілюмінатори та люки. Це тривало доти, поки вони не втратили його в тумані Ньюфаундленду, вирішивши, що той зрештою скерував свій плавзасіб на острів Покійника. Ось що означає поховати чоловіка в морі, не промовляючи над ним молитву.

Гроза, яка дотепер стримувала компанію, вщухла. Годинник із зозулею в залі прокукав північ. Кожен відвідувач поквапився до виходу, адже ці мирні бюргери нечасто засиджувалися до такої пізньої години. Коли вони вийшли, то побачили небо знову спокійним. Шторм, який ще недавно затягував його, полетів далі за видноколо, яскраво засвітив півмісяць, дуже схожий на срібну лампу, що висіла в хмарному палаці.

Страшна подія цієї ночі та їхні лячні оповідки залишили забобонні відчуття в думках кожного учасника розмови. Вони час від часу кидали боязкі погляди на місце, де зник моряк, майже готові побачити, як той пливе хвилями на своїй скрині. Дрімотні промені виблискували на воді, але все було спокійне в тому місці, де нещасний пішов на дно. Товариство гуртувалося разом у маленьку юрбу, повертаючись додому. Особливо коли проходили через пустир, де було вбито чоловіка. І той, кому треба було йти найдалі і хто мав завершити свою мандрівку на самоті, — попри те, що був гробарем, котрий, здавалося, повинен був звикнути до примар і привидів, — волів пройти довший шлях в обхід, лише б не проходити через добре знайомий йому церковний цвинтар.

Вольферт Веббер приніс додому цілий лантух історій і переказів, над якими варто було поміркувати. Його розум цілковито захопили ті казкові оповідки. А потім ще ті горщики з купою грошей із іспанських скарбів, похованих тут і там, серед скель і в бухтах цього дикого берега, остаточно замакітрили йому голову.

— Блаженний Святий Миколаю! — бурмотів чоловік упівголоса. — Чи можливо знайти хоча б одну з цих золотих скарбничок і таким чином мерщій збагатитися, в одну мить. Як важко жити в такій скруті й день у день заробляти собі на кусень хліба, у той час як один щасливий удар лопати зможе дати мені змогу їздити у власній кареті все життя!

Коли він перебрав у своїх думках все те, що йому нагородили про неймовірну пригоду з Чорним Рибалкою, його уява цілковито видозмінила цю повість. Чоловік бачив у банді червоних ковпаків не що інше, як зграю піратів, котрі сховали свою здобич, а спожитий алкоголь схилив його до прагнення напасти на слід цього приголомшливого багатства. Хвора фантазія всі речі забарвлювала в золотий колір. Вольферт почувався жадібним мешканцем Багдада, очі котрого були змащені магичною маззю деревіша, що давала змогу бачити всі скарби, закопані в землі. Шкатулки, повні коштовностей, скрині золотих зливків, мішки чужинських монет, здавалося, тягнулися до нього і благали визволити із тих набридливих могил.

Чим більше він розпитував про місця, в яких, як подейкували, з'являвся Татусь Червоний Ковпак, тим більше і більше утверджувався у своїх здогадах.

Він дізнався, що це місце не раз навідували досвідчені шукачі скарбів, котрі чули історію Брудного Сема, але ніхто з них так і не досягнув успіху. Навпаки, кожного спіткала якась нещаслива чи недобра несподіванка. Це тому, вирішив Вольферт, що вони взялися до роботи в неналежний час і без належних церемоній. Останню спробу здійснив такий собі Кобус Квакенбос, котрий копав упродовж усієї ночі, і його супроводжували просто неймовірні труднощі. Як тільки він викидав із ями одну лопату землі, то якісь невидимі руки кидали туди дві натовість. Проте він таки дістався до залізної скрині — і тієї ж миті довкола здійнялося страхітливе ревіння та шаленство, навколо ями біснувалися якісь потойбічні істоти, а на бідолаху звалився цілий град ударів киями, що хутко викурило його із забороненого місця. Про це Кобус Квакенбос оголосив на своєму смертному ложі, щоб не залишалось жодних сумнівів у тому, що сталося. Це був чоловік, котрий багато років присвятив пошукам скарбів, і вважалося, що він би таки досяг жаданого, якби раптом не помер від запалення мозку в якомусь притулку.

Вольферт Веббер зараз особливо потерпав від тривоги та нетерплячки. Він боявся, щоб якийсь авантюрист-суперник не пронюхав про закопане золото, і тому вирішив таємно навідати рибалку-негра й отримати від нього інформацію про місце, в якому той став свідком загадкової сцени поховання. Сема було легко знайти, адже він належав до тих старих пересічних осіб, які живуть в одному місці, поки не здобудуть собі авторитет у суспільстві й не стануть у певному розумінні публічними

персонами. Не було жодного підлітка в цьому містечку, який би не знав, хто такий Брудний Сем-рибалка, і не вважав, що має право знущатися над старим негром. Сем жив як амфібія, більше нагадував рибу, ніж людину. Він сидів уже понад півстоліття на березі затоки та в рибальських угіддях Саунду. Більшу частину свого часу гаяв на воді й у воді, особливо біля Брами Пекла. А в негоду його можна було прийняти за одну з тих примар, які колись заселяли цю протоку. Там він стовбичив будь-коли, практично весь час. Іноді у своєму човнику кидав якір серед вирів або пірнав, як акула, до затопленого корабля, де, як вважається, мало бути найбільше риби. Часом сидів на камені годину за годиною, спостерігаючи за туманом і мжичкою, як самотня чапля, що чигає на свою здобич. Він добре знав кожну діру та закуток Саунду — від Волабауту до Брами Пекла і від Брами Пекла до Каменя Черепа. Навіть жартували, що він знає християнське ім'я кожної риби в річці.

Вольферт знайшов старого в своїй хижі, не набагато більшій за собачу буду. Вона була грубо складена з уламків дерев після кораблетрощ та прибудного галуззя, виловленого в річці, на скелястому березі, біля підніжжя старого форту, майже в тому самому місці, що відоме зараз як Батарейний мис. Стійкий рибний запах заповнив усе довкола. Весла, байдарки та вудки були сперті на стіну споруди. На піску сохла сітка. Човник був витягнутий на берег. А на порозі свого обійстя лежав Брудний Сем, вдаючись до справжньої негритянської розкоші — сну на сонці.

З часів молодечої пригоди Сема минуло багацько років, і сніг багатьох зим вибілів скуйовджену вовну на його голові. Проте чоловік добре пам'ятав усі тодішні обставини, бо його часто просили ще раз і ще раз переказувати їх. Правда, його варіант розповіді дуже відрізнявся у багатьох деталях від того, що розповів Пічі Прау, але таке часто стається навіть із фаховими істориками. Однак про подальші спроби шукачів скарбів Сем нічого не знав. Це було поза його компетенцією. Тому обережний Вольферт не став наполягати розповісти більше з цього приводу. Його єдиним бажанням було спонукати старого рибалку знову побувати в тому місці, і він зумів легко досягти свого. Тривалий час, який сплив відтоді, як із Семом трапилася нічна пригода, встиг розвіяти його старі страхи, пов'язані з лихим місцем, а обіцянка невеликої винагороди миттю змусила відмовитися і від сну, і від сонячного проміння.

Приплив не сприяв негайному здійсненню експедиції водою, а Вольферту так свербіло від нетерплячки, щоб дістатися до обіцяної землі, що він не міг чекати відпливу, тому вони вирушили суходолом. Прогулянка довжиною у чотири-п'ять миль привела їх до лісу, який на той час вкривав більшу частину східної частини острова. Це було неподалік від милої долини Блумендаль. Тут вони натрапили на довгу стежину, що бігла серед дерев і кущів, щільної порослі бур'янів і пирію. Нею, мабуть, рідко користувалися. І затінок, який там панував, більше нагадував сутінки. Дикий виноград обплутував їх, а лоза хльостала по обличчю. Терен та шипшина хапали за одяг. Полоз перетнув їм шлях, попереду простриба-

ла плямиста жаба, а неспокійний дрізд сварився з ними з заростів. Якби Вольферт Веббер начитався романтичних легенд, то подумав би, що вступає в заборонену, зачаровану землю або що якісь охоронці не дають йому дістатися до захищених скарбів. Як би там не було, усамітненість цього місця та пов'язані з ним дикі історії все ж вплинули на його уяву.

Дійшовши до кінця стежки, вони опинилися поблизу берега Саунду, в своєрідному амфітеатрі, оточеному лісовими деревами. Тут колись була галявина, але тепер вона заросла терном і бур'яном. З одного боку, безпосередньо на березі річки, стояла зруйнована будівля, трохи краща за купу сміття, з якої, як самотня вежа, стирчав димар. Біля підніжжя споруди текла вода, а дикі дерева купали свої гілки в морських хвилях.

Вольферт не мав жодних сумнівів, що це хатинка Татуса Червоного Ковпака, і згадав розповідь Пічі Прау. Наближався вечір, і світло, що зрадливо падало в цьому місці, надавало таємничості і створювало всі підстави для того, щоб викликати якесь приголомшливе відчуття страху або забобонності. Нічний яструб, що ширяв у височині, кричав пронизливо та зловісно. Дятел туркотів десь самотньо, дір'являчи порожнє дерево, а якась вогняна птаха промайнула своїм червоним оперенням. Усе створювало атмосферу понурості та таємничості.

Подорожні підійшли до тину, який колись огорожував сад, що простягнувся вздовж підосви скелястої гряди і був не набагато кращим за зарості бур'янів. Тут і там траплялися кущ троянд, пер-

сикове чи сливове дерево, здичавіле й укрите мохом. У глибині саду біля берега вони знайшли якусь споруду, обернену фасадом до води, що дуже нагадувала комору. Двері, хоч і зогнили, але все ще були міцні, і здавалося, що їх нещодавно ремонтували. Вольферт штовхнув ті двері. Вони заскрипіли на незмащених петлях, і зайда напорівся на щось подібне на скриню. Щось гупнуло, і додолю покотився череп. Вольферт відсахнувся, але Сем пояснив, що це сімейний склеп однієї дуже старої голландської родини, яка колись володіла цією садибою. Це пояснення підтвердили труни різних розмірів, складені всередині. Сем був знайомий із цією місциною відтоді, коли був ще хлопчиком, і тепер знав уже, що перебуває недалеко від того місця, яке вони шукали.

Відтак чоловіки пішли далі до краю води, здираючись по виступах скель, часто хапаючись за кущі та виноградну лозу, щоб не зірватися в глибокий і бурхливий потік. Зрештою, вони вигулькнули у невеликій бухті, точніше заглибині в березі. Вона була захищена крутими скелями і так щільно заросла дубами та каштанами, що її майже не можливо було помітити. Берег полого спускався всередині бухти, але потік вирував там глибоко, чорно і стрімко уздовж усіх виступів. Сем зупинився. Він підняв над головою те, що колись було капелюхом, і почухав потилицю, розглядаючи цей закуток. Аж тут він зненацька ляснув у долоні, радісно подався вперед і вказав на велике масивне залізне кільце, міцно вбите в скелю, саме там, де лежала широка кам'яна плита, до якої зручно було причалити. Це було те саме

місце, де висадилися червоні ковпаки. Роки змінюють швидкоплинні речі, але камінь і залізо стійкіше протистоять часу. Пильно придивившись, Вольферт помітив кілька хрестиків, висічених у скелі над кільцем, і не мав сумнівів, що це якийсь таємничий знак. Старий Сем тепер уже легко знайшов ту навислу скелю, під якою ховав свій човен у час грози. Тим не менш, простежити шлях тієї опівнічної банди було складнішим завданням. Тоді розум рибалки настільки полонили події й учасники драми, що чоловік не зосереджувався на місцині, яка вночі виглядала зовсім інакше, ніж удень. Після того, як супутники поблукали якийсь час, вони таки вийшли на прогалину серед дерев, що, як вважав Сем, нагадувала потрібне місце. З одного боку там була гора з помірним схилом, який, на думку Сема, міг бути саме тим хребтом, з якого він наглядав за зайдами. Вольферт ретельно досліджував ландшафт і довго розглядав три глибоко висічених у скелі хрестики, подібні до вибитих над залізним кільцем, але майже повністю зарослих мохом. Його серце радісно тріпотіло, бо чоловік уже не сумнівався, що це особисті позначки буканьєрів, котрі так мітили місця, де ховали свої скарби. Тепер усе, що залишалось, це визначити точне місце, бо інакше довелось б копати навмання, щоб дістатися до здобичі, адже в нього вже був досвід безрезультатної праці. Проте тут Сем був цілком безсилим: у його голові роїлися різноманітні думки, а спогади геть плуталися. То він заявляв, що це трапилося біля стовбура міцного тутового дерева, то — що біля великого білого каменю або під маленьким зеленим горбочком неподалік від виступу гір-

ської гряди. Урешті-решт Вольферт уже сам собі дивувався, не те що провіднику.

Вечірні тіні схилилися над лісом, обриси скель і дерев суцільно зливалися. Либонь, було занадто пізно, щоб пробувати відшукати щось за дня. Та й, власне кажучи, Вольферт не підготувався належно, не прихопив ніякого інструменту для своїх досліджень. Тому вдовольнившись тим, що потрібне місце знайдене, він узяв до уваги всі примітні орієнтири, щоб мати змогу знову впізнати його, і подався додому, вирішивши негайно ж узятися до справи, яка обіцяла золоті гори.

Найбільше занепокоєння, яке поглинуло всі почуття, через якийсь час вляглося, поки вони поверталися з цього зачарованого місця, фантазія Вольферта запрацювала, викликаючи до життя тисячі образів і химер. Йому привиджувалися пірати, що висять на ланцюгах і хитаються чи не на кожному дереві, і він майже не сумнівався, що бачив іспанського гранда з перерізаним горлом від вуха до вуха, котрий повільно підіймається з могили і трясє в повітрі лантухом із грішми.

Їхній шлях назад пролягав через закинутий сад, і нерви Вольферта розхиталися до такої міри, що варто було спурхнути птасі, зашурхотіти листю або впасти горіхові, чоловіка охоплював страх. Коли супутники вийшли за межі саду, вони побачили віддалік якийсь силует, що повільно просувався по одній зі стежок, зігнувшись під важкою ношею. Мандрівники зупинилися й уважно стежили за незнайомцем. Той носив вовняний ковпак, і що найтривожніше, дуже яскравої червоної барви. Чоловік

пересувався повільно, піднявся на гору і зупинився якраз біля склепу. Перед дверима він озирнувся навколо. Вольферт зацікавився з переляку, коли впізнав у прибульці потопельника-буканьєра. Він аж скрикнув від жаху. А пірат повільно підняв свій залізний п'ястук і мовчки пригрозив їм.

Вольферт не став зупинятися, щоб побачити більше, і побіг так хутко, як тільки його могли нести ноги. Сем неухильно гнав за своїм наймачем, і всі його давні страхи повернулися. Чоловіки продиралися крізь кущі та гілки, жахливо лякаючись, коли чіплялися за якісь колючки, що дерли їхню одягу. Вони змогли видихнути, лише коли здолали свій шлях через цей небезпечний ліс і нарешті вибігли на биту дорогу, що вела до міста.

Минуло кілька днів, перш ніж Вольферт зміг зібрати достатньо мужності, щоб взятися до справи, настільки він був наляканий тим, що побачив мертвого моряка. Скільки хвилювань йому довелося пережити! Чоловік нехтував усіма своїми обов'язками, вештався днями похмурий і знервований, цілком втративши апетит. Він блукав у своїх думках та словах і вигадував тисячу нісенітниць. Його спокій був порушений, і коли він засинав, то жахіття у вигляді величезної грошової торби тиснуло йому на груди. Бідолаха бурмотів про гори грошей, уявляв, як особисто розкопує скарб, розкидав постільну білизну праворуч і ліворуч, вважаючи, що вигрібає землю з ями, кидався під ліжко у пошуках скарбу, і йому здавалося, що витягає звідти горщик золота.

Пані Веббер та її донька впали у відчай, спостерігаючи це повернення до безумства. Є два родинні

оракули, до послуг яких вдаються голландські газдині в усіх сумнівних і незрозумілих випадках, — священик і лікар. Цього разу віддали перевагу лікарю. Жив-був тут один маленький, темнолиций лікар, відомий серед бабусь Манхеттена майстерністю не лише у своєму фаху, але й у всіх питаннях дивної та загадкової природи. Ім'я його було Кніппергаузен, але він був більше знаний як Високовчений Німецький Лікар¹. Бідні жіночки стали шукати його поради та допомоги, щоб вилікувати хвору фантазію Вольферта Веббера.

Вони застали лікаря, коли той сидів у своєму маленькому кабінеті, одягнений у темні камлотові шати та чорну оксамитову шапочку — подібну одіж носили Бургаве, ван Гельмонт² та інші медичні світила. На носі в нього були зелені окуляри у чорній роговій оправі, він цілковито занурився в якийсь німецький фоліант, який, здавалося, робив його мармизу ще смаглявішою. Лікар вислухав їхню розповідь про симптоми недуги Вольферта дуже уважно. А коли вони згадали про його марення грошима, маленький чоловічок пильно нашоросив вуха. Який жаль, бідні жіночки! Як мало вони знали того, у кого просили допомоги.

Доктор Кніппергаузен половину свого життя витратив на пошуки шляхів швидкого збагачення, у

---

¹ Без сумніву, це той, про кого згадується в історії Дольфа Хейлігера. (Прим. авт.)

² *Герман Бургаве* (1668–1738) — нідерландський лікар, ботанік і хімік, один із найвидатніших лікарів XVIII ст.; *Ян Баптист Ван Гельмонт* (1579–1644) — голландський натураліст, лікар і теософ-містик, котрий запровадив у наукову термінологію слово “газ”.

погоні за яким ми витрачаємо добрячу частину свого віку. Замолоду він провів кілька років у Гарцських горах у Німеччині, де випитав у гірників цінні підказки, що стосуються способів пошуку скарбів, закопаних у землі. Він також продовжив свої студії під керівництвом одного зайти-мудрагеля, котрий тямив у таємницях медицини, магії та шахрайстві. Тому голова ескулапа була вщент забита всілякими містичними знаннями: він трохи петрав в астрології, алхімії та ворожінні; знав, як знаходити вкрадені гроші й виявляти приховані джерела води. Одним словом, завдяки темній природі своїх знань він набув слави Високовченого Німецького Лікаря, якого прирівнювали майже до чаклуна. Лікар часто чув чутки про скарби, заховані в різних частинах острова, і давно бажав натрапити на їхній слід. Заледве йому розповіли химери Вольферта, про його марення наяву й уві сні, як він одразу ж збагнув, що мова йде про виразні симптоми шукача скарбів, тому не став гаяти час на подальші, пустопорожні, на його думку, теревені. Вольферт довгий час замовчував таємницю золота, але сімейний лікар вважався таким собі сповідником, тому він втішився можливістю облегшити душу. Але замість того, щоб лікувати пацієнта, медик і сам занедужав. Усе, що він вивідав, пробудило в ньому неймовірну жадібність. Він навіть не сумнівався, що гроші закопані десь поруч під таємничими хрестиками, і запропонував Вольферту долучитися до пошуків. Він проінформував пацієнта про те, що в таких експедиціях варто дотримуватися суворої таємниці й обережності, гроші можна викопати лише вночі, дотримуючись певних церемоній

та обрядів, як-от спалювання зілля та промовляння містичних заклять. І до всього цього шукачам скарбів просто необхідно прихопити спеціальну рамку, що має чудову властивість вказувати на потрібне місце на поверхні землі, де закопані скарби. Оскільки доктор доклав чимало зусиль, щоб здобути свої знання, саме він удався до всіх необхідних приготувань, і оскільки фаза Місяця була сприятливою, він зобов'язався виготовити потрібну рамку до призначеної ночі¹.

---

¹ На додачу до цього рукопису пана Нікербокера було знайдено таку нотатку: "Про таких легковірів, котрі готові дивуватися таємницям природи, було написано багато божевільного, але я беззаперечно підтримую доктора Кніппергаузена, цілковито йому довіряючи. Не буду наполягати на ефективності його відкриттів у виявленні вкрадених речей, лікувальних каменів, слідів грабіжників і вбивць або навіть підземних джерел і струмків, хоча, гадаю, такі вміння не легко заперечити. Але в його потенціалі виявляти коштовні метали, закопані гроші й коштовне каміння не маю жодних сумнівів. Дехто стверджував, що рамка працює лише в руках тих людей, котрі народилися в певні місяці року, отже, астрологи зважали на вплив зірок, коли створювали такий талісман. Інші заявляли, що властивості рамки — або ефект випадковості, або шахрайство власника, або робота нечистого. У цьому переконував преподобний отець Гаспар Шотт у своєму трактаті про магію: "Факт і залізний аргумент свідчать про те, що перетворення енергії за допомогою рамки не є природним, однак призводить до зубожіння, отже, є або ошуканством, або шахрайством не без втручання диявола".

Георгій Агрикула також вважав, що це облуда диявола, щоб загарбати в свої лапи нову душу. У своєму трактаті "De Re Metallica" він особливу увагу приділяв магічним словам, які промовляють люди, котрі працювали з такою рамкою свого часу, але я не сумніваюсь, що такий засіб є однією з таємниць природної магії, секрет якої пояснюється відповідністю, що існує між фізичними речами, якими керують планети, і е

Серце Вольферта затріпотіло від радощів, коли він познайомився з таким вчителем і славетним помічником. Вони все робили таємно, але надійно. Лікар часто консультувався зі своїм пацієнтом, а добрі жіночки тішились, що ці візити мають заспокійливу дію. Тим часом потрібна рамка, чарівний ключ до секретів природи, була виготовлена належним чином. Лікар доклав усіх своїх знань до цього приготування, а Брудний Сем аж згоряв від нетерплячки потрапити знову на те старе місце, попрацювати лопатою та киркою, відкопуючи скриню з незліченними скарбами, в існуванні яких вони вже не сумнівалися.

Нарешті настала ніч, призначена для цієї небезпечної вилазки. До того, як Вольферт залишив свій будинок, він порадив дружині та доньці лягати спати і не перейматися, якщо він не повернеться до ранку. Але меткі жіночки, коли їм порадили не тривожитися, природно, відразу ж запанікували. Вони вловили щось небуденне в такому запевненні. Усі їхні страхи щодо непостійності розуму чоловіка повернулися з десятикратною силою: вони благали його, щоб не виходив на нічне повітря через небезпеку застуди, але все було марно. Коли Вольферт на чомусь затявся, то було непросто вибити його із сідла. Була тиха

ефективним завдяки сильній вірі особистості. Рамку треба використовувати в належну фазу Місяця, вирізавши її правильної форми і супроводжуючи обряд необхідними церемоніями беззаперечно вірячи в ефективність методу, тому можна впевнено рекомендувати його співгромадянам як єдиний засіб для пошуку різних місць на острові Манхеттен, де здавна закопували скарби.

Д. Н." (Прим. авт.)

зоряна ніч, коли шукач скарбів вийшов зі свого обійстя. Він насунув на голову ширококрисого капелюха, підв'язавши його під підборіддям хусткою доньки, щоб захиститися від нічної вогкості, а пані Веббер накинула довгий червоний плащ на плечі чоловіка і застібнула його на шії.

Лікар був не менш ретельно оснащений та одягнений руками своєї домогосподарки, уважної фру Ільзи, і вирушив у дорогу у своєму камлотському балахоні замість звичного костюма. Мав на голові чорну оксамитову шапочку під каптуром, товстий фоліант із застібками під пахвою, кошик із зіллям і сушеними травами в одній руці й рамку в іншій.

Великий церковний годинник відбив десяту, коли Вольферт із лікарем проходили церковним подвір'ям, і нічний сторож хрипким голосом прокричав протяжно і сумно:

— Усе гаразд?

Глибокий сон охопив непоказне і маленьке містечко. Ніщо не порушувало цієї жаскої тиші, хіба що гавкнув якийсь бездомний собака або чулася серенада якогось романтичного кота. Правда, Вольферту не раз здавалося, що він чує звук чиїхось прихованих кроків назирці за ними. Та це, можливо, було просто відлуння їхньої власної ходи, що лунало на тихій вулиці. Одного разу йому також примарився якийсь довготелесий силует, що переслідував їх. Він зупинявся, коли зупинялися вони, і йшов далі, коли рушали вони. Але туман і зрадливе світло лампи відкидали такі химерні відблиски та тіні, що це все могло бути лише породженням бурхливої уяви.

Вони знайшли негра-рибалку, котрий чекав на них і курив люльку на кормі свого човника, при-

швартованого прями́сінько перед його маленькою хижою. На дні каное лежали кирка та лопата, а також потайний ліхтар і глиняний глечик хорошого голландського міцного напою, в який чесний Сем, без сумніву, вірив більше, ніж доктор Кніппергаузен у своє зілля.

Отож, трійко цих сміливців залізли до човника і подалися в нічну експедицію, проявивши таку непересічну мудрість і відвагу, що їх можна було б порівняти з трьома мудрагелями з Готема¹, котрі вийшли в море в чаші. Приплив підіймався і швидко заповнював Саунд. Течія несла мандрівників, і ті майже не бралися за весла. Місто лежало в мороці. То тут, то там спалахував слабкий вогник у вікні котрогось хворого, або в ілюмінаторі якогось суденця, що хиталося на якорі. Жодна хмара не затьмарила зорі на бездонному небосхилі, вогні яких віддзеркалювалися на поверхні безтурботної річки. Спалахнув метеорит, прокладаючи собі блідий шлях у тому ж напрямку, в якому пливли подорожні, і лікар визнав це дуже сприятливою ознакою.

Через якийсь час вони пропливали повз Корлірський мис із сільською корчмою, на якому й сталася згадана жахлива нічна пригода. Родина корчмаря, мабуть, уже спочивала, в будинку було темно та тихо. Вольферт відчув, як мороз пробіг його спиною, коли вони минули те місце, в якому зник буканьєр. Чоловік вказав на нього доктору Кніппергаузену. Їм навіть здалося, що вони бачать човен, який ховається в цьому місці, але берег відкидав таку тінь на при-

---

¹ *Мудрагелі з Готема* — в англійській мові так називають недалеких і не надто розумних людей.

бережну воду, що не можна було зовсім нічого розглядіти. Вони ще не просунулися далеко, коли вчули тихі відзвуки далеких весел, ніби хтось дуже обережно гріб. Сем із подвоєною енергією наліг на весла, і, знаючи всі вири та течії потоку, незабаром залишив своїх переслідувачів, якщо такі були, далеко позаду. Через якийсь час вони перетнули бухту Черепахи і затоку Кіпа, потім пірнали в глибоку тінь Манхеттенського узбережжя і швидко попливли вздовж берега. Нарешті Сем завів свій човник у маленьку бухточку, густо засаджену деревами, і миттю прив'язав її до знайомого залізного кільця. Вони висадилися, засвітили ліхтар, зібрали знаряддя праці та стали повільно продиратися крізь кущі. Будь-який звук лякав мандрівників, навіть їхні власні кроки по сухому листі. А тривожне “пугу-пугу” сови з розбитого димаря обійстя Татуса Червоного Ковпака змусило їхню кров застигнути.

Незважаючи на надмірну обережність Вольфєрта, котрий запам'ятовував якісь орієнтири, вони ще довго не могли знайти потрібне місце серед дерев, де мав бути закопаний скарб. Аж нарешті таки дісталися до того виступу скелі. Вольфєрт оглянув його схил, присвічуючи собі ліхтарем, і впізнав три містичні хрестики. Їхні серця забилися просто шалено, адже на них чекало доленосне випробування, від якого залежали всі сподівання.

Ліхтар тримав Вольфєрт Веббер, а лікар витягнув свою рамку. Це була невеличка паличка, кінці якої він міцно тримав у руках і середина якої стирчала догори. Лікар совав своїм інструментом на певній відстані від землі з місця на місце, але якийсь час не

було жодного ефекту. Вольферт спрямував на супутника світло ліхтаря, міцно його тримаючи, і стежив за діями лікаря, затамувавши подих. Поступово рамка стала повільно обертатися. Лікар стиснув її ще дужче, його руки тремтіли від збудження. Знаряддя продовжувало повільно обертатися, поки середина рамки не перемістилася перпендикулярно до землі і не перевернулася вниз. Вона вказувала на одне місце так само чітко, як голка компаса на північ.

— Це те місце! — зронив лікар ледве чутно.

Серце Вольферта підскочило йому аж до горлянки.

— Будемо копати? — спитав Сем, хапаючи лопату.

— *Potstausends*¹, ні! — поспішно заперечив маленький лікар.

Він звелів своїм компаньйонам триматися ближче і зберігати повну тишу. Треба було вжити певних запобіжних заходів і виконати ритуал захисту від злих духів, які стережуть закопаний скарб, щоб ті не завдали їм шкоди. Після цього медик обвів колом зазначене місце, всередині якого опинилися всі троє. Потім він зібрав сухі гілочки та листя і розпалив багаття, в яке кинув якесь зілля та сушені трави, що приніс у своєму кошику. Піднявся густий дим, який розповсюдив їдкий запах, віддавало сіркою та гуаровою камеддю, можливо, це було приємно для нюхових рецепторів духів, але той запах мало не задушив бідного Вольферта і викликав у нього кашель та чхання, від чого аж гай загудів. Доктор Кніппергаузен розстебнув свій фоліант, який носив під пахвою,

---

¹ *Potstausends* (фризьк.) — тисячу чортів.

там був надрукований червоними та чорними літерами якийсь текст німецькою. Поки Вольферт тримав ліхтар, лікар насунув на свій ніс окуляри і прочитав кілька заклять латинською та німецькою мовами. Тоді він наказав Семові взяти кирку та приступити до роботи. Твердий ґрунт вперто пручався, підтверджуючи, що його багато років не турбували. Пробившись крізь верхній шар, Сем дійшов до піску та гравію, вправно відкидав їх лопатою праворуч і ліворуч.

— Цить! — вигукнув Вольферт, котрому наче здалося, що хтось прямує по сухому листю і шурхотить у кущах.

Сем зупинився на мить, і присутні прислухалися. Але ніяких кроків так і не почули. Лише кажан пролетів над ними в тиші, якась птаха вирвалася зі свого гнізда, налякана світлом, що виблискувало серед дерев, і покружляла над полум'ям. У панівній тиші лісу вони могли розрізнити лише гуркіт потоку вздовж скелястого берега та ревіння бурунів Брами Пекла.

Сем продовжив свою роботу і вже викопав чималу яму. Лікар стояв на краю, читаючи час від часу формули з чорного аркуша книжки або кидаючи у вогонь ще зілля і трави. А Вольферт із тривогою зазирає у яму, не спускаючи з очей жодного руху заступу. Той, хто спостерігав би за цієї сценою та побачив дивним чином запалене багаття, ліхтар, у світлі якого видніється червона мантія Вольферта, міг би помилково визнати невеличкого лікаря за якогось огидного мага, котрий проказує свої закляття, а сивочолого Сема — за чудернацьке створіння, що слухняно виконує накази свого господаря.

Незабаром лопата рибалки вдарилась об щось, що зазвучало порожнисто. Цей звук завібрував у серці Вольферта. Негр повторив свою спробу заступом.

— Це скриня, — запевнив Сем.

— Повна золота, я цього заслужив! — верескнув Вольферт і ляснув у долоні.

Як тільки він вигукнув ці слова, його слух вловив якийсь нечіткий шурхіт згори. Він глипнув туди — і маєш! У світлі ватри він, здавалося, побачив над скелею хиже обличчям буканьєра-потопельника, котрий криво всміхався.

Вольферт залементував і впустив ліхтар. Його паніка передалася супутникам. Негр вистрибнув із ями, лікар кинув книжку в кошик і взявся молитися німецькою. Усі були нажахані та в сум'ятті. Багаття згасло, ліхтар також. У поспіху шукачі кидалися і натикалися один на одного. Вони вирішили, що це цілий легіон демонів напав на них, і в мерехтінні жаринок бачили якісь химерні постаті, дивовижні силуети в червоних ковпаках, які біснувалися і верещали навколо. Лікар побіг в один бік, Брудний Сем — в інший, а Вольферт кинувся до води. Коли він занурився в хащі, розсуваючи кущі та гілки, то відчув, що хтось переслідує його.

Чоловік сторчголов погнав уперед. Та йому вже наступали на ноги. Нещасний відчував, як хтось хапає його за поли плаща, аж раптом на його переслідувача напали. Почалася жорстока сутичка і боротьба, постріл із пістолета на мить освітив скелю та кущі й показав силуети двох людей, які запекло зчепилися. У темряві бійка продовжилася — супротивники душили один одного, задихалися та стогнали,

а також качалися серед гірського каміння. Звучали ричання та вигуки, в яких можна було розчути прокляття, а Вольфертові здалося, що він упізнав голос буканьєра. Він охоче утік би, але опинився на краю прірви і не мав куди подітися.

Вороги знову схопилися на ноги та поновили свою боротьбу і лише сила та витривалість могла вирішити це протистояння. Аж тут один із супротивників зірвався з обриву й упав у глибокий потік, що клетотів унизу. Вольферт почув, як щось булькнуло та якесь незрозуміле галасливе бурмотіння, але темрява ночі приховала те, що відбувається, від його погляду. Швидкість течії миттєво змила все без сліду. Один із ворогів був знищений. Але чи не був і другий ворогом Вольферта, адже вони обоє могли бути його супротивниками? Чоловік почув, як надходить той, хто залишився в живих, і його душа втекла в п'яти. Він побачив силует на фоні скелі, яка проступала на горизонті, незнайомиць наближався. Помилки бути не могло, це той буканьєр. Куди тікати! З одного боку урвище, вбивця з іншого. Ворог наближався, він був уже поряд. Вольферт намагався зісковзнути скелею, але його плащ за щось зачепився і тепер душив чоловіка за шию. Зависнувши в повітрі, він напружив ноги, щоб позбутися мотузки, якою турботлива дружина зав'язала йому плаща на шії. Вольферт подумав, що вже настала його остання година і вже віддавав свою душу в руки Святого Миколая, як мотузка тріснула і він покотився вниз, вдаряючись об каміння, з куща на куш. Червоний плащ залишився нагорі, він майорів, як кривавий прапор на вітрі.

Збігло чимало часу, поки Вольферт прийшов до тям. Коли він розплющив очі, то побачив, як радісні промінчики ранку заповнили небо. Він виявив, що лежить на дні човна, добряче потовчений. Спробував сісти, але йому було надто болісно і неприємно рухатися. Якийсь приязний голос запропонував лежати і не рухатися. Він звернув погляд у той бік і побачив Дірка Вальдрона, який пішов назирці за шукачами скарбів на настирливе прохання пані Веббер та її доньки, котрі з похвальною цікавістю для своєї статі проникли у таємницю консультацій Вольфєрта з лікарем. Дірк плив на певній відстані, наглядаючи за маневрами рибалки, і прибув якраз вчасно, щоб врятувати невдачу від його переслідувача.

Так закінчилася ця небезпечна експедиція. Лікар і Брудний Сем незабаром повернулися назад на Манхеттен, і кожен з них мав свою окрему версію страшної пригоди, яка сталася з ними. Що ж стосується бідного Вольфєрта, то замість того, щоб повернутися з перемогою, з лантухами, повними золота, його доставили додому на ношах у супроводі ватаги цікавих підлітків. Дружина та донька побачили цей осоружний почет на відстані, здійняли на ноги всіх сусідів своїми зойками, бо подумали, що бідний чоловік наклав на себе руки в черговому нападі шаленства. Однак, збагнувши, що він ще живий, хутко поклали його до ліжка, біля якого розсілися старі матрони з усієї округи, щоб визначити, як треба лікувати хворого. Усе містечко гуділо про випадок із шукачами скарбів. Багато людей відвідали місце тих нічних пригод, але, незважаючи на те, що знайшли його, не виявили там

нічого, вартого їхньої уваги. Дехто стверджував, що знайшов уламки дубової скрині з залізною лядою, від яких тхнуло золотом. Казали також, що в старому родинному скелі знайшли сліди тюків і ящиків, але це було дуже сумнівно.

Правду кажучи, таємницю всієї цієї історії так і не розгадали до цього дня. Чи був там якийсь скарб, колись справді закопаний у тій місцині, чи ні, а якщо так, то чи забрали його ті, хто й закопав? А, може, він і досі лежить там під охороною гномів і злих духів, поки хтось належним чином не візьметься до пошуків, про це все можна лише гадати. Зі свого боку, я схиляюся до останньої думки, і не сумніваюся, що велетенські скарби лежать поховані і там, і в багатьох інших місцях цього острова та поблизу нього, закопані в часи буканьєрів і перших голландських колоністів. І я щиро рекомендував би багатьом своїм співгромадянам зайнятися пошуками, якщо вони не мають якоїсь іншої роботи.

Висувалося багато гіпотез і про те, ким був дивний морський вовк, котрий упродовж тривалого часу верховодив маленькою ватагою на Корліровому мисі. Бо й зник він дивно, і з'явився знову за страшних обставин. Одні вважали, що він був контрабандистом і допомагав своїм товаришам вивантажувати товар у скелястих бухтах острова. Інші, що він був піратом, одним із найдавніших соратників Кідда або Брейді, і повернувся, щоб видобути скарби, раніше закопані в околицях. Єдиною обставиною, яка проливає хоч якесь світло на це таємниче питання, було повідомлення про дивне на вигляд судно, схоже на піратське, яке помічали впродовж кількох днів, з

нього ніхто не висаджувався і нічого не повідомляв про себе місцевій владі. Але вночі човни шмигали туди-сюди, а корабель бачили, як він зупинився при вході в гавань наступного ж сірого світанку після невдачі наших шукачів скарбів.

Я також не можу не згадати ще одну розповідь, яку я скоріше вважаю апокрифічною, про те, що бучаньєра, котрого вважали потопельником, бачили вдосвіта з ліхтарем у руці верхи на своїй великій морській скрині, коли той пропливав крізь Брату Пекла, а навколо нього гуркотіло та завивало з подвійною люттю.

Поки весь пліткарський світ поринув у теревені та чутки, бідний Вольфєрт лежав хворий і сумний у своєму ліжку, з побитим тілом і зраненою душею. Його дружина та донька зробили все, що могли, щоб перев'язати йому рани, як тілесні, так і духовні. Стара добра жінка не відходила від ліжка, постійно сиділа біля нього і плела з ранку до ночі. Донька ж нещасного виявила найбільше турбот про батька. Їм також не бракувало уваги з боку сусідів. Що б там не казали про занепад дружби, коли хтось потрапляє в біду, Вебберів це зовсім не стосувалося. Дружина аж ніяк не могла нарікати на самотність, бо не одна сусідка покидала свою роботу, щоб долучитися до зграйки кумась біля обійстя Вольфєрта Веббера і дізнатися про його здоров'я та деталі тієї історії. До того ж ніхто не приходив із порожніми руками, несли відвар із молюсків, шавлії, бальзам чи інше зілля, пишавчись можливістю продемонструвати свою доброзичливість і лікарський хист. Через які тільки муки не пройшов бідний Вольфєрт, а все мар-

но. Боляче було дивитися, як сили покидають його із дня в день. Він худнув на очах, ставав усе блідіший і блідіший та глипав на присутніх з-під старої ковдри, зшиті з клаптиків, оточений сонмом матрон, котрі люб'язно збиралися, щоб зітхати, стогнати та співчутливо споглядати на хворого.

Дірк Вальдрон був єдиною істотою, яка, здавалося, сонячно променіла в цій понурій оселі. Він приходив із веселим виглядом і бадьорим духом та намагався реанімувати згасаюче серце бідолашного шукача скарбів, але це не допомагало. Вольферт був цілковито зламаний. Якщо й бракувало чогось, щоб довести його до повного розпачу, то це повідомлення, яке надійшло в час його найбільших страждань. Місцева громада вирішила прокласти нову вулицю якраз посеред його капустяного поля. Тепер він не бачив більше нічого в майбутньому, крім бідності та руйнації. Адже йому доведеться позбутися останньої опори, городу своїх предків. Треба було б спитати, що ж тоді станеться з його бідними дружиною та дитиною?

Очі нещасного наповнилися слізьми, коли він помітив сумлінну Емі, котра снувала кімнатою одного ранку. Дірк Вальдрон сидів поруч. Вольферт схопив його за руку, вказуючи на доньку, і вперше за час недуги порушив мовчанку, якої раніше дотримувався.

— Я йду! — сказав він зненацька і похитав головою. — А коли піду, то моя бідна донька...

— Залиште її на мене, батьку! — запропонував Дірк мужньо. — Я про неї подбаю!

Вольферт підняв погляд на обличчя життєрадісного, енергійного хлопця і второпав, що ніхто не зможе краще попідкуватися про юнку.

— Що ж, — погодився старий, — тоді вона твоя! А тепер поклич нотаріуса, я запишу свою останню волю і помру.

Привезли правника — хитрого, галасливого, круглого, маленького чоловічка, котрого хтось називав Роорбахом, а хтось Роллебуком. Побачивши його, жінки заголосили, бо вважали складання заповіту підписанням смертного вироку. Вольферт зробив слабкий рух, щоб ті замовкли. Бідна Емі сховала своє обличчя та горе у балдахіні. Пані Веббер знову взялася плести, щоб приховати свій відчай, але зрадила прозорою сльозою, яка мовчазно покотилася вниз і зависла на кінчику її гострого носа. А кіт, єдиний безтурботний член сім'ї, грався клубком вовни, що котився по підлозі.

Вольферт лежав на спині, його нічний ковпак сповз на чоло. Очі були заплющені, а на обличчя лягла печать смерті. Він просив, щоб нотаріус скінчив усе швидко, бо відчував, що кончина вже наближається і що немає багато часу. Правник приготував перо, розгорнув аркуш паперу і приготувався писати.

— Віддаю і заповідаю, — ледь чутно зронив Вольферт, — свою маленьку ферму...

— Що, всю? — вигукнув нотаріус.

Вольферт припідняв повіки і поглянув на правника.

— Так, усю, — підтвердив він.

— Весь великий шматок землі з капустою та соняхами, через який міська управа має намір протягнути головну вулицю?

— Саме так, — важко зітхнув Вольферт і впав на подушку.

— Бажаю радощів тому, хто її успадкує! — зауважив невеличкий нотаріус, усміхнувшись і потираючи руки.

— Що ви маєте на увазі? — поцікавився Вольферт, знову розплющивши очі.

— Бо він стане одним із найбільших багатіїв в окрузі! — не втримався Роллебук.

Щойно вмираючий Вольферт, схоже, зробив крок назад із порогу небуття: його очі знову загорілися, він піднявся на своєму ложі, відкинув убік свій червоний нічний ковпак і уважно зиркнув на правника.

— Що ви таке кажете? — вигукнув він.

— Повірте, адже я на цьому знаюся! — пояснив нотаріус. — Якщо це велике поле і цей шматок луку віддадуть під вулицю та наріжуть тут ділянки для будівництва, то перед тим, хто успадкує все це, будуть змушені здіймати капелюха, як перед своїм благодійником.

— Правду кажете? — не повірив Вольферт, наполовину спускаючи одну ногу з ліжка. — Гадаю, що ще зарано виголошувати свою останню волю!

На подив усіх присутніх, вмираючий наче воскрес. Іскра життя, яка слабко мерехтіла в його тілі, спалахнула від свіжого палива — оливи радощів, яку низенький нотаріус влив у його душу. І вона знову розгорілася вогнем.

Дай людині серце, і вона миттю оживе! Минуло кілька днів, і Вольферт уже зміг залишити свою кімнату. А ще через кілька днів його стіл був загромождений теками справ, планами вулиць і ділянок для будівництва. Маленький Роллебук став його правою рукою та радником і постійно перебував поруч, і за-

мість того, щоб складати заповіт, допомагав у приємнішій роботі. І справді, Вольферт Веббер перетворився на одного з тих гідних голландських містян Манхеттена, чия доля була залагоджена без їхніх особистих зусиль. Вони наполегливо трималися за свої спадкові акри, вирощуючи ріпу та капусту в середмісті, заледве зводячи кінці з кінцями, доки міська управа жорсткою рукою не проклала вулиці через ті місця. І вони раптом прокинулися від летаргії і, на своє здивування, виявилися заможними людьми.

Минуло кілька місяців, і широка жвава вулиця пройшла через ділянку Вебберів, місце, де Вольферт мріяв знайти свій скарб. Його золотий сон здійснився. Він справді знайшов джерело багатства. Бо всі його батьківські землі були поділені на ділянки для будівництва й роздані в руки орендарям, і замість того, щоб збирати скупий урожай капусти, Вебберів засипали рясним врожаєм орендної плати. Тому в день оплати було приємно бачити, як мешканці стукують у його двері з ранку до ночі, кожен із невеликим капшуком грошей, золотим плодом землі.

Старовинний маєток пращурів все ще зберігся, але замість жовтого фасаду маленької голландської хатки посеред городу тепер стояв на початку вулиці найбільший будинок в околиці. Адаже Вольферт розширив хатину добудувавши з обох боків, а зверху спорудив баню, або так звану чайну кімнату, куди можна було піднятися, щоб викурити люльку в спекотну погоду. З часом весь маєток наповнився нащадками Емі Веббер та Дірка Вальдрона.

Оскільки Вольферт був старий, багатий та огрядний, то він спромігся на чудову мальовану карету,

запряжену парою чорних фландрійських кобил, хвости яких волочилися по землі. А щоб вшанувати джерело своєї величі, він звелів намалювати на дверцях круглу капустину і зробити напис “Alles Kopf”, тобто “Все голова”, чим хотів підкреслити, що піднявся лише завдяки роботі головою.

Доповнити свою велич йому вдалося через якийсь час, коли шановний Рамм Рапелі вирушив до своїх прабатьків. Вольферт Веббер успадкував після нього шкіряне крісло в корчмі на Корліровому мисі, де довго владарював, користуючись великою честю та повагою. І коли він розказував якусь свою побрехеньку, то йому беззаперечно вірили, а коли жартував, то щиро реготали.

ЗМІСТ

ЛЕГЕНДА ПРО СОННУ БАЛКУ	3
РИП ВАН ВІНКЛЬ	46
НАРЕЧЕНИЙ-ПРИМАРА	72
ШУКАЧІ СКАРБІВ.....	93
Брама Пекла.....	93
Пірат Кіда.....	97
Дідько і Том Волкер.....	103
Вольферт Веббер, або Золоті сні.....	121
Пригоди Сема, Чорного Рибалки.....	150

Літературно-художнє видання

Серія "AMERICAN LIBRARY"

ІРВІНГ Вашингтон

ЛЕГЕНДА ПРО СОННУ БАЛКУ та інші історії

*В оформленні палітурки використано роботу
Юлія Клевєра "Лісовий цар" (1887).*

Підп. до друку 07.12.2017. Формат 70×90 1/32.
Папір книжк. Друк офс. Гарнітура Warnock Pro.
Ум. друк. арк. 7,02. Обл.-вид. арк. 8. Зам. 18-11.

Видавництво "Знання",
01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3596
від 05.10.2009.
Тел.: (044) 234-80-43, 234-23-36.
E-mail: sales@znannia.com.ua
<http://www.znannia.com.ua>

Віддруковано на ПрАТ "Білоцерківська книжкова фабрика",
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4.
Свідоцтво серія ДК № 5454 від 14.08.2017 р.
Впроваджена система управління якістю
згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000

AMERICAN LIBRARY

Зміст

- Легенда про Сонну Балку
- Рип ван Вінкль
- Наречений-примара
- Шукачі скарбів
  - Брама Пекла
  - Пірат Кідд
  - Дідько і Том Волкер
  - Вольферт Веббер, або Золоті сни
  - Пригоди Сема, Чорного Рибалки

Американська бібліотека.
2017. № 9
Передплатний індекс 10654

znannia.com.ua

Безлюдні місця, оповиті романтикою, численні історії про піратські скарби на диких островах, таємничі напіврозвалені хатини першопрохідців, куди справно навідувалися привиди, — у такій атмосфері протікало дитинство Вашингтона Ірвінга, який черпав сюжети для своєї творчості з переказів та легенд про життя голландських поселенців на берегах Гудзону. Письменник одним із перших в американській літературі звернувся до фольклору. Однак у його новелах таємниче й серйозне межує з веселою іронією, трагедія обертається на фарс, а містика розвінчується цілком реальними раціоналістичними поясненнями.

ISBN 978-617-07-0558-7

9 786170 705587